

DE DOOP VOLGENS GODS WOORD

Door

W. DUBBELDAM.

Een antwoord op het boekje: "Die Heilige Doop".

DOOR

P. J. PIENAAR, V. D. M.

**P. J. Pienaar is uitgever van Ella Neethling, deur haar suster; vroeger aanwezig in
Dutch Reformed Church Archive, Stellenbosch. Zuid Afrika**

**Toegevoegd
Doopstandpunt J. C. Philpot**

En

De Gereformeerde visie op de doop door

**Joh. Calvijn
En
Guido de Bres**

**Uitgave:
W. Dubbeldam, 56 Dorpstraat; Stellenbosch. Z.A.**

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2019**

INHOUD

DEEL 1

DE DOOP VOLGENS GODS WOORD door W. DUBBELDAM. Blz. 3

Doopstandpunt van Joseph Charles Philpot. Blz. 30

DEEL 2

De Kinderdoop bij Calvijn. Door Ds. G. Kater. Blz. 45

**BESCHRIJVING VAN GUIDO DE BRES OVER DE DOOP, VOORAL
GERICHT TEGEN DE WEDERDOPERS. Door Dr. P. Korteweg. Blz. 58**

**DOOP IN DE BIJBEL VOLGENS GUIDO DE BRES
Vervolg Dr. P. Korteweg. Blz. 73**

Toelichting:

Het is de bedoeling om in dit document over de Doop beide standpunten te verwoorden, zowel van de **Belijdenisdoop door onderdompeling en van de Kinderdoop door besprenging**.

Eerst volgt de Baptistische overtuiging, daarna een korte beschrijving van de uitleg van Joh. Calvijn en Guido de Bres. We hebben hen gekozen omdat talloze predikanten die na hen gekomen zijn, gebruik hebben gemaakt van hun inzichten.

Bij een eerlijke overweging, van de Bijbel en de uitleg van de Doop, - afgezien van Kerkelijke traditie en eigen visie - komen we tot de conclusie dat het Baptistisch standpunt, de Geloofsdoop zo helder is als water waarin men doopt. Het Nederlandse woord doop betekent 'onderdompelen'. Het heeft de oudste papieren!

De Kinderdoop kwam langzamerhand op in de 3^e eeuw en dan nog niet algemeen, maar het begon met enkele gemeenten.

Vanzelfsprekend is het een persoonlijke keus, die niet met dwang mag doorgevoerd worden.

DEEL 1

DE DOOP VOLGENS GODS WOORD door W. DUBBELDAM.

VOORWOORD

De schrijver van dit boekje heeft mij verzocht een voorwoord eraan toe te voegen. Ik doe zulks volgaarne. En de reden waarom ik daartoe bereid ben, is hierin gelegen, omdat ik met dankbaarheid tot God kan getuigen bij eigen ondervinding te weten, welk een heerlijk zegen voor het geestelijk leven er is weggelegd voor de gelovige die de Heere Jezus, gehoorzaam wil zijn door zich met Hem te laten, begraven in de doop, ten einde in nieuwigheid des levens te wandelen. Onze God is een God van orde Gods regel voor 't geestelijk leven is:

1. *Bekeert u.*
2. *En een iegelijk van u worde gedoopt.*

Eerst nadat men "bekeerd": is kan men gedoopt worden en de daaruit voortvloeiende zegeningen genieten. Het valt niet te ontkennen dat - in 't algemeen gesproken - bij hen, die na hun bekering uit gehoorzaamheid aan Gods Woord zich door onderdompeling laten dopen en daardoor openlijk Christus erkennen als hun Verlosser en Heere, een warmer, opgewekter geestelijk leven en een meer persoonlijke ijver tot het winnen van zielen bestaat, dan bij hen die - menselijke inzetten volgende - zich tevreden stellen met kinderbesprenging. Gehoorzaamheid aan Gods woord kweekt kracht en geloofsmoed, ongehoorzaamheid baart zwakheid.

De Rooms Katholieke Kerk die het eerst de zogenaamde kinderdoop invoerde, en dus ongehoorzaam was aan Gods woord, heeft als Kerk alle geestelijke kracht verloren. En de Rooms Katholiek Kerk staat in dit opzicht gans niet alleen!

't Word daarom hoog tijd dat de "leken" [leden] in 't licht van Gods woord voor zichzelf leren oordelen wat al dan niet Schriftuurlijk is. De tijd is voorbij dat de priester of de leraar alleen alles weet en beslist en dat de "goe-gemeente" slechts ja en amen heeft te zeggen. Ingrijpende leerstukken als de Doop behoren ook door de "leken" van alle kanten bestudeerd en in 't licht van Gods woord biddend overwogen te worden.

De onbekeerde "leken" - ook al zijn ze leden van een of ander kerkgenootschap - hebben met de doopkwestie niets te maken. Voor hen geldt slechts punt: - *Bekeert u.*

En voor de gelovigen, die niet langer met mensen en menselijke leringen te rade gaan maar eenvoudig in der waarheid het Woord onderzoeken en de Heere om licht bidden, gelden de beloften *dat de Geest hen in alle waarheid zal leiden.* Daar is geen gevaar. Vroeger of later breekt het licht door en begint het onbevooroordeeld kind van God zijn verplichting tot gehoorzaamheid in te zien.

Wel hem, zo hij dan zijn Heiland volgt en met Hem afdaalt in het water. De afdaling in 't water van de Hellend leidde tot de openlijke erkenning van Zijn Zoonschap door de Vader, en indien wij de Heere Jezus voor de mensen belijden, zal Hij ons hij Zijn Vader belijden.

Wee, de gelovige die zijn plicht in deze kent en dezelve niet doet, want hij zal met dubbele slagen geslagen worden.

Dat 's Heeren zegen moge rusten op dit boekje en op de arbeid welke de schrijver

daarvan in de wijnaard van de Heere Jezus verricht, is mijn innige wens en bede.

Kaapstad, Juni 1922.

W. VAN OOSTEN.

VOORBERICHT.

Terwille van de waarheid is het mij een behoefte des harten de volgende bladzijden in druk te doen verschijnen. Dit boekje is niet geschreven als vertegenwoordigende enige sekte als Apostolische of Sabbathisme of enige andere "isme."

Als een gelovige behoort ik tot "allen die de Naam van onze Heere Jezus Christus aanroepen in alle plaats, beide hun en onze Heere." 1 Kor. 1 : 2. Door Gods genade is het ons verlangen geworden om ontdaan van alle menselijke banden en inzettingen (Math. 15 : 3-6) de wil des Heeren te doen zoals het geopenbaard is in Gods woord. (Zie ook Artikel 7 van de Belijdenis des geloofs).

Moge de Heere nog velen van Zijn kinderen helpen om gehoorzaam te worden aan het Woord.

Mr. George Grubb, de Engelse Predikant die thans gezegende diensten houdt in de Hollandse Kerken, beled bij zijn doop in September, 1896, dat hij gedurende 21 jaren op dit punt de Heere ongehoorzaam was.

De Heere wekke de lezer(es) op tot ernstig onderzoek des Woords.

Dit is de bede van uw dienaar in Christus,

W. DUBBELDAM.

Stellenbosch,

Juni 1922.

De Doop volgens Gods Woord.

Na het lezen van het boekje "DIE HEILIGE DOOP" kan ik niet nalaten er kort op te antwoorden. Er is zo veel misleiding in dat boekje dat het absoluut noodzakelijk is dat er op geantwoord wordt. Gewoonlijk geeft men de indruk in dergelijke boekjes die de doop van zuigelingen door *besprenkelen* voorstaan, alsof de Bijbel er vol van is, en alsof de doop door onderdompeling, nadat men geloofd heeft, de grootste ketterij is. Welnu de lezer oordele voor zichzelf door Schrift met Schrift te vergelijken. Ik wil tracht zo kort mogelijk een antwoord te geven op elk punt door de heer Pienaar aangehaald.

1. Dat de gelovigen die de doop door onderdompeling voorstaan, te veel nadruk leggen op de doop en er de zaligheid van doen afhangen. (Zie bladzij 9).

ANTWOORD: Het tegenovergestelde is veeleer waar. Men gaat zo spoedig mogelijk naar de Kerk met een zuigeling, want hoe vreselijk zou het zijn als het kind eens moet sterven zonder gedoopt te zijn. Geen gelovigen die de doop door onderdompeling voorstaan, maken de doop een middel tot zaligheid. Men hoort hen niet zingen: "Aanschouw het kroost, thans door de doop herboren" (Gezang 98), maar zalig geworden zijnde werden zij gedoopt. De moordenaar ging naar het Paradijs zonder gedoopt te zijn maar als hij was blijven leven zou hij voorzeker gedoopt zijn geworden.

Duizenden mensen berusten op hun z.g.n. doop (=besprenkeling) waarvan zijzelf niets weten en zijn onvatbaar voor het Evangelie, want immers zij zijn Christus ingeplant geworden! Men berust op een uitwendige behandeling, in plaats van de wedergeboorte. Laat de Heer Pienaar eens aandachtig lezen Johannes 1: 12, 13. Vers 13 "Niet uit de bloede noch uit de wil des vleses, noch uit de wil des mans, maar uit God geboren."

2. Het tweede bezwaar van de Heer Pienaar tegen de z.g.n. Wederdoper is dat deze vasthoudt aan de letterlijke betekenis van het Griekse woord "Baptizo," onderdompeling (Bladzij 10).

ANTWOORD: Wil de geachte schrijver ons ook een bewijs leveren dat het ooit iets anders betekent? Op diezelfde bladzijde stemt hij toe dat het woord "Baptizo" inderdaad die betekenis heeft.

Wat zegt Donegan's Grieks Lexicon van dit woord:

BAPTIZO. 'To immerse repeatedly into a liquid, to submerge, to soak thoroughly, to saturate.

BAPTISIS or BAPTISMOS. - Immersion.

BAPTISMA. - An object immersed.

BAPTISTES. - One who immerses.

BAPTOS. - Immersed, dyed.

BAPTO. - To dip, plunge into the water, etc.

BAPTIZO. 'Om herhaaldelijk onder te dompelen in een vloeistof, te onderdompelen, grondig te weken, te verzadigen.

DOPEN of BAPTISMOS. - Onderdompeling.

BAPTISMA. - Een object ondergedompeld.

BAPTISTES. - Degene die onderduikt.

BAPTOS. - Ondergedompeld, geverfd.

BAPTO. - Dompelen, in het water duiken, etc.

3. Dat de z.g.n. Wederdoper niet gelooft dat de kinderdoop enige betekenis heeft maar slechts schijn en bedrog is, al wordt die ook met alle ernst (?) toegepast; en in de Naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes.

ANTWOORD: Wij geloven niet in de kinderdoop (besprenkeling) omdat die geheel en al onschriftuurlijk is. En wat de ernst aangaat, wij antwoorden hierop, dat Mozes met alle ernst de rotssteen sloeg terwijl het bevel was dat hij spreken moest. Deze daad van ongehoorzaamheid heeft aan Mozes het niet-binnengaan van het beloofde land gekost. En zie hoe God zelf denkt over deze ongehoorzaamheid van Mozes, Deut. 32. Mozes bedierf het type dat God wilde geven, en zo bederft men ook de geestelijke betekenis van de doop door zuigelingen te besprenkelen. Noch de Vader noch de Zoon, noch de Heilige Geest heeft geboden zuigelingen te dopen. Zou de heer Pienaar er ook in toestemmen om in plaats van wijn water te gebruiken bij het Avondmaal? Ziende hij geen waarde hecht aan de juiste vorm.

4. De Heer Pienaar beweert dat soms gedoopt werd aan de oevers van een rivier op grond van Matth. 3, Mark. 1, Joh. 3 : 23 of ook wel bij een plas water, Hand. 8 :38.

ANTWOORD: Een zaak te beweren of te bewijzen is een groot verschil. Laat ons zien wat het Woord zegt: In Matth. 3 :6 lezen wij, "En werden gedoopt in de Jordaan." Mark. 1 : 4; "Johannes was dopende in de woestijn." 2 :5, "En werden allen van hem gedoopt in de rivier de Jordaan." Johannes 3 : 23, "Johannes doopt ook in Enon bij Salem, dewijl aldaar vele wateren waren." Waarom had Johannes zoveel water nodig anders dan in onder te dompelen. In Hand. 8 :38 lezen wij, "En zij daalden beiden af in het water, zo Filippus als de Kamerling." Kan de Heer Pienaar soms ook in een plas afdalen?

5. Dat de dopelingen misschien in het water stapten en overgoten werden. (Bladzij 11.)

ANTWOORD: De Heilige Geest zegt: Zij werden gedoopt, "Baptizo" en niet "Cheo,," gieten, noch "Brecho, besprenkelen. Als Johannes doopt door gieten of sprenkelen, waarom gebruikt dan de Heilige Geest een woord dat er niet op toepasselijk is? Als er in het Grieks slechts een woord was om deze handeling te beschrijven, zou de schrijver gelijk kunnen hebben, maar nu slaat hij de plank mis.

6. Dat het niet waarschijnlijk is, dat de 3.000 die op het Pinksterfeest in Jeruzalem gedoopt werden, onderdompeling ondergaan hebben vanwege de schaarsheid van water. (Hand. 2 : 41 - bladzij 11).

ANTWOORD: Er was overvloed van water in Jeruzalem. - Zie 2 kon. 15 : 17, 20 : 20. Jes. 22: 9. Joh. 5 : 2 en Joh. 10 : 7. En als men soms de Bijbel getuigenis niet mocht geloven, zie dan wat Dr. Robinson zegt: "There were," zegt hij, "immense cisterns now, and anciently, existing within the area of the Temple, supplied partly from rain-water, and partly by the aqueduct, and that almost every private house had a cistern in it" (Page 480).

En verder op bladzij 488, "With such reservoirs, Jerusalem was abundantly supplied, to say nothing of the immense pools of Solomon beyond Bethlehem which were no doubt constructed for the benefit of the Holy City."

"Er waren," zegt hij, "nu enorme reservoirs, en in de oudheid, bestaand in het gebied van de Tempel, deels geleverd door regenwater, en gedeeltelijk door het aqueduct, en dat bijna elk huis een reservoir had" (Pagina 480).

En verder op bladzij 488: "Met dergelijke reservoirs werd Jeruzalem

overvloedig bevoorraad, om maar te zwijgen van de immense poelen van Salomo buiten Bethlehem die ongetwijfeld gebouwd waren ten behoeve van de Heilige Stad."

7. Dat de schrift ook spreekt over de *doop des Heiligen Geestes*, en dat daar toch geen sprake kan zijn van een indompeling. Matth. 3 : 11, Hand. 2 :1-4, 10 : 44 (bladzij 11).

ANTWOORD: Laat de schrijver slechts even zijn Grieks Testament opslaan en nagaan wat daar staat. Zie eerst Matt. 3 : 11, "Baptizo **en** udati." In water. Dus Matth. 3 : 11 letterlijk vertaald is: "Ik doop u wel **in** water ... Die zal u **in** de Heilige Geest dopen en **in** vuur. Zie "Weymouth translation." [Grieks **en** betekent **in**]

Niemand zal er over denken om "*en udati*" te vertalen in "met water." Waarom heeft men bijvoorbeeld ook Mark. 1: 4, niet vertaald in "met"? "Johannes doopte *met* de woestijn." En toch hier is hetzelfde Griekse woord *en* gebruikt. Het woord voor "met" in het Grieks is "dia" en niet "*en*."

In Hand. 2 : 1-4 vinden wij hetzelfde. Terwijl de schrijver bezig is met de vurige tongen bemerkt hij helemaal niet dat de wind het huis vervulde; dus waren zij gedoopt **in** de Heiligen Geest, evenals Nebukadnézar *gedoopt* (Hebr. Aram. Tabal) was *in* de dauw des hemels. "Tabal" is het Hebreeuwse woord voor het Griekse "Baptizo."

8. Dat de Heere spreekt over de doop van Zijn lijden, Luk. 12 : 50 - dat men hier toch ook niet aan onderdompeling behoeft te denken om het beeld te rechtvaardigen.

ANTWOORD: De Heere had nooit treffender Zijn lijden kunnen afbeelden dan door het woord "doop" te gebruiken. Hoe prachtig komt het overeen met Ps. 42 : 7, waar de lijdende Messias uitspreekt: "Al Uw baren en Uw golven zijn over Mij heengegaan." Zie wat Dr. Barnes zegt over Matth. 20 : 22, "Are you able to suffer with me the trials and pains which shall come upon you in endeavoring to build up My Kingdom? Are you able to be plunged deep in afflictions? To have sorrows covered you like water, and to be sunk beneath calamities as floods, in the work of Religion? Afflictions are often expressed by being sunk in the floods and plunged in the deep waters" - Ps. 42 : 7, Jes. 43 : 2, Ps. 124 : 4, 5.

"Zijt ge in staat om met mij de beproevingen en pijnen te ondergaan die over je zullen komen in een poging om Mijn Koninkrijk op te bouwen? Zijt ge in staat om diep in bezittingen te worden ondergedompeld? Om verdriet over je te laten vallen als water, en om verzonken te worden eronder rampen als overstromingen, in het werk van de Waarheid?" Zware beproevingen worden vaak uitgedrukt door *te zijn gezonken in de overstromingen en te zijn ondergedompeld in de diepe wateren* "- Ps. 42: 7, Jes. 43: 2, Ps. 124: 4, 5.

9. Dat het woord "Baptismos" ook gebruikt wordt in Mark. 7 :4 voor het reinigen van drinkbekers, kannen, koperen vaten en bedden. De schrijver meent hier een duidelijk bewijs te vinden dat "Baptizo" meer dan een betekenis heeft (Bladzij 12).

ANTWOORD: Of hij er zelf zozeer van overtuigd is, is een andere vraag. De heer Pienaar weet toch heel goed dat het Joodse bed maar een matje was, en zo ook het tafeltje maar een klein voorwerp. Alles kon gemakkelijk ondergedompeld worden. Wat zegt de beroemde Rabbi Maimonides in zijn verklaring over deze gewoonte?

Hij zegt: "Evert vessel of wood, as a table or bed, received defilement, and these were washed by covering in water, and very nice and particular they were that they might be covered **all over**."

Verder zegt hij nog: "If the Pharisees touched but the garments of the common people, they were defiled all over, as if they had touched a profious person, and needed

immersion, and were obliged to do it; and hence when they walked the streets, they walked on the side of the way, that they might not be defiled by touching the common people. In a laver which holds forty seas of water, every defiled man dips himself."

"Elk vat van hout, zoals een tafel of bed, ontving onreinheid, en deze werden gewassen door het in water te overdekken, en erg goed geschikt en bijzonder waren ze dat ze overal bedekt konden zijn."

Verder zegt hij nog: "Als de Farizeeën alleen de kleren van het gewone volk aanraakten, werden ze overal verontreinigd, alsof ze een profaan persoon hadden aangeraakt, en onderdompeling nodig hadden, en waren ze verplicht om het te doen; en daarom, toen ze de weg bewandelden, en op straten liepen zij langs de kant van de weg, opdat zij niet zouden worden verontreinigd door het gewone volk aan te raken. In een wasvat met veertig 'voet' (?) water dompelt elke verontreinigde man zich onder.

10. De Heer Pienaar voert verder als bezwaar aan dat de doop der gelovigen de mens tot zelfverheffing voert (Zie Bladzij 12).

ANTWOORD: Het tegendeel is waar. Zie slechts Rom. 6 : 1-6, waar wij de ware betekenis van de doop vinden. Hier vinden wij de Christen zijn plaats voor God innemen. *Met Christus gestorven, met Christus begraven, met Hem opgestaan.* Wij verwachten geen zaligheid door onze gehoorzaamheid aan dit bevel. Wij zijn behouden uit vrije genade alleen. Maar omdat wij de Heere lief hebben, kunnen wij niet anders dan Hem gehoorzaam zijn. (Zie Joh. 15 : 14). Wij zijn niet gedoopt om daardoor de hemel te verdienen, maar om Hem te behagen, die het mogelijk gemaakt heeft voor een verloren zondaar om zalig te worden.

WIE MOETEN GEDOOPT WORDEN?

Dit is de vraag waarmede de heer Pienaar zich nu gaat bezig houden.

11. Hij meent dat ook de zuigelingen gedoopt moeten worden op grond van Rom. 11 : 28 en Deut. 10 : 15.

ANTWOORD: Het schijnt alsof de heer Pienaar eerst nog moet leren het verschil te zien tussen Israël en de Gemeente. Israël was een aards volk met aardse zegeningen - de Gemeente is een Hemels volk met Hemelse zegeningen. Een Israëliet is door geboorte. Een Christen door de wedergeboorte (Zie Joh. 1 : 12, 13).

TEGENSTELLING

ISRAEL

Deut. 28 : 13. - Tot een hoofd.

Gen. 24 : 35. - Schapen, runderen, zilver en goud

Gen. 12 1,2. - Een groot Volk.

Deut. 28 : 8. - Zegenen in het land.

Deut. 28 : 13. - Het hoofd.

GEMEENTE

Jak. 2 : 5. - Armen dezer wereld.

Matt. 8 : 20. - Niet waar Hij het hoofd kon neerleggen.

Fil. 3 : 20. - Burgerschap in de Hemelen.

Luk. 18 : 22. - Schat in de Hemel.

1 Kor. 4 : 11-13. - Aller afschrapsel.

De Apostel spreekt in Romeinen 11 over de toekomst van Israël. En zegt dan in vers 28, *dat zij beminden zijn om der Vaderen wil.* In dat Hoofdstuk is het duidelijk dat de gemeente niet in plaats van Israël gekomen is, maar slechts tijdelijk die plaats inneemt.

De heer Pienaar spreekt over de kinderen van gelovige ouders. Mag ik eens vragen of

hij alleen kinderen van gelovige ouders doopt ? Er wordt niet één geweigerd. Wat zou er gebeuren als de schrijver eens begon om de doopouders te vragen of zij wedergeboren zijn, en alleen hun kinderen dopen? Ik hoop op dit punt later weer terug te komen.

12. De heer Pienaar spreekt nu over het verbond met Noach en Abraham. Gen. 9 : 9, 17 :7 (bladzij 14), waar ook hun zaad inbegrepen was.

ANTWOORD: Welk zaad wordt hier bedoeld? In Gal. 3 : 16 lezen wij: "Hij zegt niet: En de zaden als van velen; maar als van één, en uwen Zade; hetwelk is Christus. Zie in verband hiermee vers 29: "En indien gij van Christus zijt, zo zijt gij dan Abrahams zaad, en naar de belofte erfgenamen."

13. Ook in Gal. 3 : 27, 28 tracht de heer Pienaar een argument te vinden voor de besprenkeling van zuigelingen.

ANTWOORD: Deze plaats bewijst juist dat de Schrift de kinderdoop (besprenkeling) niet kent. Want immers de Apostel zegt: "Zovelen als gij in Christus gedoopt zijt, hebt gij Christus aangedaan." Of wil men soms beweren dat de zuigeling Christus aandoet? Wie zijn die *allen* die in Christus gedoopt zijn? Toch alleen gelovigen? Zie verder 3 :7, "Zo verstaat gij dan, dat degenen, die uit het geloof zijn, Abrahams kinderen zijn."

14. Verder haalt de heer Pienaar de volgende Teksten aan om te bewijzen hoe de kinderen ingesloten zijn. - Psalm 103 :17, 112 :2, Spr. 11 : 21, 20:7, Jer. 44 :2-5, Jer. 32 :39.

ANTWOORD: Heerlijk zijn deze woorden! Maar wat het met de doop heeft uit te staan is mij een raadsel. Laat ons Jer. 32 : 39 eens lezen. "Ik zal hun enerlei hart geven en enerlei wet, om Mij te vrezen al de dagen, hun ten goede, mitsgaders hun kinderen (nakomelingen) na hen." En zie nu de praktijk, als wij tenminste deze plaatsen gaan toepassen op de gemeente. Dit, dat minstens 9/10 van de gedoopte kinderen afkerig zijn van het Evangelie. Zie verder wat de Heiland zelf zegt omtrent de gevolgen van het Christen worden. Luk. 12 :51-53. Matth. 10:31-34, inz. 36. "En zij zullen des mensen vijanden worden die zijn huisgenoten zijn." Matt. :24:7-10, Joh. 7:41-43, 9 :16, 10:19-21, 15 : 18-21, 17 : 2. Lees toch a.u.b. deze Schriftplaatsen.

15. Het volgende argument is, dat "Al de beloften Gods zijn ja en amen in Christus Jezus." En verder: "Het geestelijke zaad van Abraham deelt in de beloften." (Bladzij 15).

ANTWOORD: "Alle beloften Gods." Dat is waar, maar sommige beloften zijn voor Israël en andere voor de Gemeente. En wat het geestelijke zaad van Abraham aangaat, hebben wij reeds gezien wie dat zijn. Gal. 3 : 29. "**Indien** Gij van Christus zijt."

16. Dat Hand. 2 :38, 39 ook over de kinderen spreekt.

ANTWOORD: Deze tekst heeft niet de minste waarde als argument voor de kinderdoop (besprenkeling). Hier vinden wij juist een bewijs tegen deze praktijk. Want als de kinderen gedoopt moesten worden had Petrus behoren te zeggen: "Bekeert u en een iegelijk van u worde gedoopt, *gij en uw kinderen*." Alles wat hier gezegd wordt over de doop is alleen gericht tot degenen die zich bekeerden, v. 41. De belofte is alleen voor degenen die er "*onze God toeroepen zullen*." Als wij hier kindertjes insluiten dan ook die daar verre zijn (heidenen). En de belofte is niet de doop maar de *Heilige Geest*. Volgens Joël 2. Wie zijn de kinderen? **De nakomelingen**. Zie 3 : 25.

Voortdurend wordt gesproken van de kinderen Israëls en niemand denkt hier toch aan

een volk van zuigelingen?

17. Nog een ander argument is, dat de kinderen heilig zijn, zelfs waar een van de ouders ongelovig is. 1 Kor. 7 : 14.

ANTWOORD: Ik kan niet beter doen dan te antwoorden met de woorden van Dr. Mc Knight een van de beste Bijbelverklaarders, en voor ruim 20 jaar moderator van de Presbyteriaanse Kerk van Scotland. Hij zegt:

"I think that the words in this verse have neither a federal nor a moral meaning, out are used in the idiom of the Hebrews, who, by sanctified understood what was fitted for a particular use, and by unclean what was unfit for use, and therefore was to be cast away. In that sense the Apostle speaking of meat, says. 1 Tim. 4 :5. It is sanctified (that is fitted for your use) by the Word of God and prayer. Every creature of God (fit for food) is good and nothing fit for food is to be cast away as unclean. The terms of the verses, thus understood, have a rational meaning, namely: that when infidels are married to Christians, if they have- a strong affection for their Christian spouses, they are thereby sanctified to them - they are fitted to continue married to them; because their affection to the Christian party will insure to that party faithful performance of every duty; and that if the marriages of Christians and infidels were dissolved, they would cast away their children as unclean - that is by losing their affection for them, they would expose them,. after the barbarous custom of the Greeks, o:r at least neglect their education; but by continuing their children are holy; they are preserved as sacred pledges of their mutual love and educated with care."

Daarom vertaald hij deze tekst als volgt:

"For the infidel husband is sanctified - is fitted to remain married to the believing wife by his affections for her; and the infidel wife is sanctified to the believing husband by her affection for hem; otherwise certainly your children would be by you neglected as unclean, where-as indeed they are clean.; they are the objects of your affection and care." Tot zover Dr. Mc. Knight.

Nederlands: "Ik denk dat de woorden in dit vers noch een federale, noch een morele betekenis hebben, maar alleen worden gebruikt in het idioom van de Hebreëen, die door geheiligd verstand wat geschikt was voor een bepaald gebruik, en door onrein wat ongeschikt was voor gebruik, en daarom moest worden weggeworpen, in die zin zegt de apostel die over vlees spreekt: 1 Timotheüs 4: 5 Het is geheiligd (dat is geschikt voor uw gebruik) door het Woord van God en gebed; geschikt voor voedsel) is goed en niet geschikt voor voedsel moet worden weggeworpen als onrein. De bedoeling van de verzen, aldus begrepen, hebben een rationele betekenis, namelijk: dat wanneer ongelovigen zijn getrouwd met christenen, als ze hebben- een sterke genegenheid voor hun christelijke echtgenoten, zij zijn daardoor aan hen geheiligd - zij zijn geschikt om met hen getrouwd te zijn, omdat hun genegenheid voor de christelijke deelgenoot voor deze een getrouwe uitvoering van elke plicht zal verzekeren; en dat als de huwelijken van Christenen en ongelovigen werden ontbonden, zij zouden hun kinderen wegsturen als onrein - dat wil zeggen door hun genegenheid voor hen te verliezen, zouden ze hen blootstellen aan de barbaarse gewoonte van de Grieken, of in ieder geval hun onderwijs verwaarlozen; maar door te leven zijn hun kinderen heilig; ze worden bewaard als heilige beloften van hun wederzijdse liefde en met zorg opgevoed. "

Dientengevolge vertaalt hij de tekst als volgt:

"Want de ongelovige man is geheiligd - is geschikt om getrouwd te blijven met de gelovige vrouw door zijn genegenheid voor haar, en de ongelovige vrouw is geheiligd

aan de gelovige echtgenoot door haar genegenheid voor hem, anders zouden uw kinderen zeker door u worden verwaarloosd als onrein geworden, zoals ze inderdaad zo zijn, ze zijn het voorwerp van je genegenheid en zorgzaamheid."

En als de 'kinderen op die grond gedoopt moeten worden dan ook de meest goddeloze Echtgenoot, want ook zij zijn in *die zin* geheiligd.

18. Dat al de beloften geconcentreerd zijn in de handelwijze en het woord van de Heiland, "Laat de kinderen tot Mij komen, en verhindert ze niet, want derzulken is het Koninkrijk der hemelen." En als Hij hun *de handen opgelegd had, zegende Hij hen*, enz., Matt. 19 : 13-15. (Bladzij 15).

ANTWOORD: Het is bijna ongelooflijk dat men kan voortgaan om op deze tekst de kinderdoop te bouwen. Men toont daarmee hoe zwak de grond is waarop men staat. In deze handeling des Heeren is juist het bewijs geleverd dat de Heere niet gewoon was kinderen te dopen, noch hen te laten dopen, waart immers hoe zou men dan kunnen verklaren dat de discipelen hen bestrafden? Immers zij behoorden dan blijde geweest te zijn wanneer de kinderen gebracht werden. En bovendien staat er uitdrukkelijk *dat zij werden gebracht opdat Hij hun de handen zou opleggen*. Dus niet om gedoopt te worden.

En in vers 15 lezen wij precies wat Jezus deed: "Hij legde hen de handen op". De grootste les voor ons is dit, dat wij zo vroeg mogelijk de kinderen met de Heere Jezus zullen bekend maken. De grootse meerderheid van degenen die hun kindertjes laten besprenkelen, zijn juist diegenen die hun kinderen in de weg staan om tot Jezus te komen.

De heer Pienaar legt de nadruk op "Derzulken is het Koninkrijk Gods." De Heere bedoelt hier niets anders als , "die de gezindheid van een kind openbaren." Zie Mark. 9 : 15, Luk. 18 : 17.

Het is zoals Bisschop Taylor zegt: "Om deze tekst aan te voeren. als een proef tekst voor de kinderdoop, is een bewijs dat men geen beter bewijs vinden kan."

19. Verder betoogt de Heer Pienaar dat geloof wel nodig is voor volwassenen, maar niet voor kinderen, en zijn bezwaar tegen de Wederdopers is dat zij geloof als een onmisbare vereiste stellen.

ANTWOORD: Zie Hand. 8 : 37. Daar vinden wij dat Filippus er ook zoo over dacht. Dus het is duidelijk dat iemand niet gedoopt behoort te worden voor en aler hij geloofd heeft. Even slecht als het is om iemand te begraven voor hij gestorven is, even slecht is het iemand te dopen voer hij geloofd heeft.

20. Dat evenals in het Oude Verbond kinderen besneden werden, zo ook nu in het Nieuwe Verbond kinderen gedoopt moeten worden (Bladzij 17).

ANTWOORD: Schrijver gelooft zelf niet dat het zo is, tenminste hij handelt er niet naar. Onder de wet van besnijdenis moesten alleen jongetjes besneden worden. Men doopt jongetjes en meisjes. De besnijdenis moet plaats hebben op de 8ste dag Men doopt ten allen tijde. Onder de besnijdenis waren ook knechten en slaven begrepen. Men doopt alleen kinderen. De besnijdenis werd door de ouders gedaan maar dopen moet door de Predikant geschieden. Als de besnijdenis in één ding is overgegaan in de doop dan ook al de andere dingen. Als de schrijver gelooft wat hij zegt, moet hij onmiddellijk heengaan naar al de mensen onder zijn bereik om allen te dopen, wit en gekleurd. Maar voorzeker hij zou het niet durven doen, en vandaar een bewijs dat men zijn eigen argumenten niet gelooft. Evenzo beslist als het bevel was in het Oude Testament zo in het Nieuwe. God gebood: Dat een zoontje van acht dagen moest

besneden worden. Gen. 1.7 :12. Dus hier vinden wij wie besneden moesten worden, Evenzo beslist is het Nieuwe Testament in verband met de doop, n.l., dat het na de bekering moet gebeuren. Eerst discipelen maken en dan dopen. Matt. 28 : 19.

Ieder kind in Israël was door zijn natuurlijke geboorte begrepen in de beloften aan Abraham, Izak en Jakob gedaan. Geen werk van God in een Israëliet was nodig om hem een van Abrahams natuurlijke zaad te maken. Natuurlijke geboorte maakte hem een Israëliet en daarom geschikt voor besnijdenis. Maar om een zondaar in het Nieuwe Verbond te brengen is er een werk van God in het hart nodig. 'Hij moet eerst wederom geboren worden.'

De Heer Pienaar meent ook een sterk bewijs te vinden in het geval van de stokbewaarder. Hand. 16 : 33. Maar ook hier zien wij weer het tegenovergestelde van hetgeen de schrijver bewijzen wil, want in vers 32 lezen wij dat de Apostelen spraken tot allen die in zijn huis waren. Dus alleen mensen die verstaan konden. In vers 33 *dat hij gedoopt werd en al de zijnen*. En in vers 34: *Hij verheugde zich dat hij met al zijn huis aan God gelovig geworden was*. Zo sterk is deze tekst voor de doop der gelovige dat de Griekse tekst zelfs geweld moet worden aangedaan. Ik heb verschillende vertalingen opgeslagen maar nergens gevonden wat de Heer Pienaar ervan maakt. Zie Weijmouth: "And was filled with gladness with his whole household, his faith resting on God." Als zijn huisgenoten niet bekeerd waren geworden, zouden zij zich niet met hem hebben kunnen verblijden, noch zich hebben laten dopen.

21. Op welke grond wij het teken en zegel der kinderen onthouden?

ANTWOORD: De doop wordt nergens in de Schrift een zegel genoemd. De gelovige is verzegeld, geworden met de Heiligen Geest: *toen hij geloofd heeft*. Zie Ef. 1 : 13. En dat [=Hij] is het Onderpand van onze erfenis.

22. Dat een zuigeling net zo goed een erfgenaam kan zijn als een volwassene.

ANTWOORD: Ja, dank God! de kleinste zuigeling in de wedergeboorte is een erfgenaam. Zie Rom.. 8 : 16. "Want zovelen als er door de Geest Gods geleid worden, die zijn kinderen Gods." Vers 14. In vers 17: "Indien wij kinderen zijn, zoo zijn wij ook erfgenamen." Zie ook 1 Petr. 2 : 2.

23. Dat de gehele volk van Israël door de Roode Zee is gegaan, ook de zonen en dochteren.

ANTWOORD: De geestelijke betekenis is te vinden in 1 Kor. 10. Paulus spreekt tot de gelovigen en zegt *dat de vaders in Mozes gedoopt zijn*. Let wel, dat hij niet zegt: de vaders en de kinderen. Natuurlijk spreekt de Apostel hier niet slechts in een figuurlijke zin van het gaan door de Roode Zee als *een gedoopt zijn*. Laat ons toch niet verder gaan als de Schrift gaat. Als men op grond hiervan de kinderdoop wil bewijzen (want er waren toch immers ook kinderen bij?) dan moet men ook de gemengde schare erbij rekenen want ook die gingen door de Zee. En evenzo de schapen en de koeien. Dus kan men ook op deze grond bewijzen dat ook de dieren gedoopt moeten worden. Alleen van de vaders wordt gezegd *dat ze in Mozes gedoopt waren*. Al het andere ging slechts door de Roode Zee. Zo kunnen wij nu ook een kind onder water dompelen, maar die handeling heeft dan nog niets met de doop te maken.

De Studenten hier te Stellenbosch mogen de nieuwelingen dopen door hen in een bad met water te stoppen, maar dat is toch geen doop in de Schriftuurlijke zin van het woord? Toch toont men heel goed te weten hoe het dopen gebeuren moet.

24. De Heer Pienaar zegt dat de Schriftuurlijke gronden voor de zaligheid der

kinderen onweerlegbaar zijn (Bladzij 20).

1. Op grond van Romeinen 5 : 18.

ANTWOORD: Dank God! dat de kinderen in het bloed van Christus begrepen zijn. Dus op grond van de zoendood van de Heere Jezus is het kind zalig als het sterft. Niet omdat het gedoopt is zoo als men menigmaal meent. Maar dit heeft niets met de doop te maken.

2. Dat de gelovigen met recht gehoopt hebben op de zaligheid van hun kinderen.

ANTWOORD: Zeer zeker, en niet het minst diegenen die de Schriftuurlijke doop voorstaan. Ook ik heb een dochtertje in de Hemel, hoewel het niet gedoopt was, maar omdat Christus moor haar stierf. De geachte schrijver haalt David aan als voorbeeld die van zijn gestorven kind zegt: "Ik zal tot hem gaan maar hij zal tot mij niet wederkomen," maar waarom haalt hij ook niet het geval van Absalom aan? Of is David soms ook tot Absalom gegaan in de dood?

3. Matt. 18 : 2-6. Over het ergeren van de kleinen die in Hem geloven.

ANTWOORD: Gelovigen die de doop der gelovigen voorstaan doen veel meer om de kinderen tot de Heere Jezus te brengen dan anderen, want helaas! degenen die de kinderdoop (besprenkeling) voorstaan, vertrouwen maar al te zeer op hun z.g.n. doop. Hebben soms Spurgeon of Pierson of George Muller de kinderen geërgerd? En hoe zeer men het ook zo zorgvuldig mogelijk voor de mensen wil verborgen houden, toch waren deze Gods mannen ook zogenaamde wederdopers.

DE GRONDEN WAAROP DE KINDERDOOP RUST

a. De duidelijke en veelvuldige beloften van genade aan de kinderen van gelovigen gedaan.

ANTWOORD: Er is niet een aanmoediging in het ganse Nieuwe Testament om kinderen te dopen. De belofte van genade is aan alle mensen, zonder onderscheid. Of wil de Heer Pienaar soms beweren dat genade erfgoed is? Zie Joh. 1 : 9. "Dit was het waarachtige Licht, hetwelk verlicht een iegelijk mens komende in de wereld."

b. Die veel omvattendheid van het bevel des Heeren: "Gaat heen onderwijst (maak discipelen van) al de volken. (Matt. 28 : 19).

ANTWOORD: Hoe is het mogelijk dat men tot zulk een Schriftverdraaiing of verduistering kan overgaan, alleen maar om aan een zaak vast te houden die niet in het woord Gods te vinden is! Matt. 28 : 1,9, letterlijk vertaald zegt: "Ga dan henen maakt discipelen uit al de volken, dezelve doppende in de naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes. Zie Dr. Hibbard in zijn verklaring van Mattheüs 28: 19, 20. Hij zegt: "It is well-known (maar blijkbaar niet voor de Heer Pienaar) that our English version does not give a satisfactory view of this passage. The word rendered, teach, in the 19th verse, is altogether a different word in the original from that rendered, teach, in the 20th. It should read: "Go disciple, that is make converts to Christianity off all nations," etc.

Nederlands: "Het is algemeen bekend (maar blijkbaar niet voor de Heer Pienaar) dat onze Engels versie een bevredigende weergave van deze passage niet geeft. Het woord weergegeven onderwijzen, in de 19e vers, is al met al een ander woord in het origineel van dat vertaalde onderwijzen, in de 20e moet ge lezen: "Ga discipelen, dat is het maak bekeerlingen tot het Christendom uit alle naties," etc.

En dat is dan ook precies wat wij zien gebeuren op het Pinksterfeest. Zie Hand. 2:41: "Die dan Zijn woord gaarne aannamen werden gedoopt." Kan men ook pasgeboren zuigelingen onderwijzen?

De Heer Pienaar zegt dat een discipel slechts *een leerling* betekent.

ANTWOORD: Laat ons zien wat de Heer zelf daarvan zegt Luk. 14 : 23, 27 en 33: "Indien iemand tot Mij komt, en niet haat zijn vader en moeder, en vrouwen en kinderen, en broeders en zusters, ja zelfs zijn eigen leven, die kan Mijn discipel niet zijn." En wie zijn kruis niet draagt en Mij navolgt, die kan Mijn discipel niet zijn. Alzo dan een iegelijk van u, die niet verlaat alles, wat hij heeft, die kan Mijn discipel niet zijn."

Dus het bevel sluit de zuigelingen niet in maar uit van de doop. Hoe komt het anders dat Petrus niet onmiddellijk de kinderen gedoopt heeft van de 3.000 op het Pinksterfeest? Hoe komt het dat in Samaria, "gedoopt werden beide, mannen en vrouwen" en geen kinderen?

c. Dat het gelijkstaande gebruik van de besnijdenis de doop ook eist van de zuigeling. Kol. 2 : 11, 12.

ANTWOORD: Wie zijn besneden met, die besnijdenis? Het antwoord is heel duidelijk in Kol. 1 : 4. "Alzo wij van uw geloof in Jezus Christus gehoord hebben, en van de liefde die gij hebt tot alle heiligen!" Dus evenals het kind in het Oude Verbond gereed was voor de besnijdenis, zo is de wedergeboren mens besneden door de besnijdenis van Christus. En nu zegt de Apostel niet dat de doop in de plaats van de besnijdenis is gekomen, maar verwijst hun eenvoudig naar hun doop als voorstellende hunnen dood, begrafenis en opstanding in Christus. En hier is juist het kardinale punt waar wij later op terugkomen als wij de betekenis van de doop bespreken. Of wil de schrijver soms aan de Roomse mening vastbonden dat het kind door de doop herboren wordt? Ten slotte komt daar ook alles op neer. De kinderdoop (besprenkeling) betekent alles of niets. Wat denkt de Heer Pienaar over de Gezangvers - Gezang 98 : 1: "Tot leên ("leden") Uws Zoons, tot kinderen aangenomen." En Vers 2: "Aanschouw het kroost thans door de doop herboren?"

DE DOOP VAN HUISGEZINNEN

Schrijver noemt ons nu verschillende gevallen'waar huisgezinnen gedoopt zijn geworden. Voordat wij een voor een die gevallen nagaan, moeten wij zien wat de Schrift verstaat onder huisgezin. Men beweert gewoonlijk dat daar waar er van een huisgezin sprake is, daar moet men ook noodzakelijk aan kinderen denken. Wel, laat ons Gods Woord raadplegen: Gen. 18 : 19. "Want Ik heb hem gekend, opdat hij zijn kinderen en zijn huis na hem zou bevelen."

Gen. 35 : 2. "Toen zei Jakob tot zijn huisgezin en tot allen die hij hem waren. - Doet weg de vreemde goden die in het midden van u zijn". Spreekt hij hier ook tot de zuigelingen? Konden zij ook de vreemde goden weg doen?

Gen. 45 : 2. En hij verhief zijn stem met wenen zodat de Egyptenaren het hoorden, en dat het Farao's huis hoorde. - Zijn hier ook zuigelingen?

Gen. 50 : 7, 8. "Daartoe het ganse huis van Jozef en zijn broeders, en het huis zijns Vaders; alleen hun kleine kinderen, enz., lieten zij in het land Gosen." Hier zien wij de kleine kinderen uitgesloten.

Ex. 12 : 3, 4. "Een lam voor een huis." Ook hier weer geen zuigeling, alhoewel zij in veiligheid waren door het bloed.

Zie verder Num. 20 : 29, Richt. 10 : 9, Zac. 12 : 12, Hand. 2 : 36.

En nu komen wij tot de huisgezinnen die gedoopt zijn geworden:

1. Lydia en haar huis. Hand. 16 : 15. "En als zij gedoopt was en haar huis." De Heer Pienaar schijnt hier zuigelingen te vinden, maar waar is het bewijs? Was Lydia getrouwd? Had zij kinderen? Waar was haar man? Waren hare kinderen klein of volwassen? Zie daar slechts enkele vragen, die niemand beantwoorden kan. Maar er is

een sterk bewijs in ditzelfde Hoofdstuk dat degenen die met haar gedoopt zijn geworden, gelovigen waren. In vers 40 lezen wij : "En de broeders gezien hebbende, vertroostten zij hen en gingen uit de stad." Wie waren de broeders anders dan diegenen die met Lydia bekeerd waren? Want immers het evangeliewerk was daar pas begonnen.

2. Cornelius. Hand. 10 : 48. : De Heer Pienaar slaat dit geval over, maar wij zullen het erbij nemen want immers ook hier is er sprake van een huisgezin? In vers 24 vinden wij wie zij waren die gedoopt werden. "Die van Zijne maagschap en bijzonderste vrienden." In vers 44 hoe de Heilige Geest op hen allen viel. En in vers 48 hoe zij gedoopt werden. Veronderstel nu eens dat Petrus niet gezien had hoe zij de Heilige Geest ontvingen, zou Petrus dan ook Cornelius gedoopt hebben? Immers neen, want Petrus doopte hen juist omdat hij zag dat zij de Heilige Geest ontvingen. Dus hier valt het argument van de Heer Pienaar over het doopsbevel helemaal in duigen. Dus ook hier in dit gezin geen onbewuste kinderen.

3. De stokbewaarder en zijn huis. Hand. 16: 34 "Hij werd terstond gedoopt en al de zijnen." Vers 33. Hier meent men natuurlijk zuigelingen te vinden. Maar wat zegt de schrift? Vers 32. *En zij spraken tot hem het woord des Heeren en tot allen die in zijn huis waren.* Dus allen waren in een toestand dat zij hoeren en verstaan konden. En in vers 34 lezen wij "hoe de stokbewaarder zich verheugde dat hij met al zijn huis aan God gelovig geworden was." Wij hebben er niets op tegen om een huisgezin te dopen waar allen geloven.

4. Stefánus en zijn huis. 1 Kor. 1 : 16,

"Doch ik heb ook de huisgezin van Stefánus gedoopt." Hier is het laatste voorbeeld van huisgezinnen doop in de Schrift. Hier meent men kunnen toch ook kleine kinderen geweest zijn. Laat ons zien. In 1 Kor. 16 : 15 is er sprake van ditzelfde gezin en Paulus zegt daarvan "dat het is de eersteling van Achaje, en dat zij zichzelf de heiligen ten dienste hebben geschikt, dat gij u ook aan de zodanige onderwerpt." Dus ook hier weer het sterkste bewijs dat allen geloofden.

De Heer Pienaar doet de onzinnige vraag: "Waarom de vrouw niet genoemd wordt in de instelling van het Avondmaal?" Als argument op het feit dat het kind niet genoemd wordt in het doopsbevel.

ANTWOORD: Gal. 3 : 28. "In Christus is noch man noch vrouw." Allen die geloven zijn in het Avondmaal begrepen. Zo ook allen die geloven in het doopsbevel.

Maar laat ik nu ook nog een wedervraag doen. Waarom geeft de Heer Pienaar toch ook niet het Nachtdaal aan de zuigelingen?

Hij weet toch ook wel dat al heel spoedig na de Apostelen deze dwaling insloep om de kinderen aan de tafel des Heeren te laten deelnemen, en natuurlijk op dezelfde grond als waarop de Heer Pienaar zijn kinderdoop bouwt. (Waarom predikt de Heer Pienaar bekering?)

25. De Heer Pienaar zegt dat het God behaagd heeft om niet meer licht over dit onderwerp te geven opdat de gezindheid van de mens kan openbaar worden, en het kan gezien worden in hoeverre hij zal handelen in overeenstemming met de genadige bedoelingen van de Goddelijke liefde.

ANTWOORD: Het licht dat God in Zijn woord gegeven heeft omtrent de doop is zo helder als de dag voor iedereen die maar zien wil tenzij men met verblinding geslagen is. Het is zo duidelijk dat de kamerling van Moerland het onmiddellijk begreep, en zich liet dopen. Hand. 8. Voorzeker let God erop of wij Hem van harte gehoorzaam willen zijn in alles zonder vragen. In Job. 15 :14 lezen wij, "Gij zijt Mijn vrienden,

zoo gij doet wat Ik U gebied." "Zie, gehoorzamen is beter dan slachtoffer, opmerken dan het vette der rammen." 1 Sam. 15 : 22, 23.

Het doopsbevel is duidelijk genoeg voor allen, die gehoorzamen willen. Als een boer aan zijn knecht zegt: Scheer al de oude schapen;" dan is het duidelijk dat de lammeren uitgesloten zijn. Of als hij zegt : "Hak al de dode bomen om," dan zijn toch de levende en groene bomen uitgesloten, ook al zou hij misschien het vorige jaar bevel gehad hebben om ook levende bomen om te hakken. En zoo is het ook met het doopsbevel. Het bevel om gelovigen te dopen, sluit de kleine kinderen uit. Dat wil echter niet zeggen dat de kinderen van de zaligheid zijn uitgesloten. Maar met de doop moet gewacht worden totdat zij gelovig geworden zijn.

26. De Heer Pienaar vraagt waar het geringste bewijs is dat de Kerk de kinderen heeft uitgesloten?

ANTWOORD: Laat de Heer Pienaar liever vragen: waar zij van de doop uitgesloten waren? Ik kan niet beter doen dan antwoorden met wat "The Edinburgh Encyclopaedia" er van zegt:

"The first law for sprinkling was obtained in the following manner: Pope Stephen 2nd being driven from Rome by Astoiphus, King of Lombards, in 753, fled to Pepin, who a short time before had usurped the Crown of Franco. While he remained, there, the Monks of Cressy, in Brittany, consulted him whether in case of necessity, baptism performed by pouring water on the head of the infant would be lawful. Stephen replied that it would. But though the truth of this fact should be allowed, which, however, some Catholics deny, yet pouring or sprinkling was admitted only in cases of necessity. It was not till the year 1311 that the Legislature, in a Council held at Ravenna, declared immersion or sprinkling to be different. In this country (Scotland), however, sprinkling was never practised in ordinary cases, till after the Reformation; and in England, even in the reign of Edward VI, immersion was commonly observed. But during the persecution of Mary, many persons, most of whom were Scotchmen, fled from England to Geneva and there greedily imbibed the opinions of that Church. In 1556 a book was published at that place containing the form of prayers and ministration of Sacraments, approved by the famous and godly learned man - John Calvin - in which the Administrator is enjoined to take water in his hand and lay it on the child's-forehead. These Scottish exiles who had renounced, the authority of the Pope, implicitly acknowledged the authority of Calvin; and returning to their own country with John Knox at their head, in 1559, established sprinkling in Scotland. From Scotland this practice made its way into England in the reign of Elizabeth, but was not authorised by the established Church."

Wat zegt Dr. Wall in zijn "HISTORY OF INFANT BAPTISM" - Part 2a : Chapter 9?

"France seems to have been the first country in the world where baptism by affusion was used, ordinarily, to persons in health, and in the public way of administering it. It being allowed to weak

•children (in the reign of Queen Elizabeth) to be baptized by aspersion (besprenkeling), many fond ladies and gentlemen first, and then, by degrees, the common people, would obtain the favor of the Priest to have their children pass for weak children, too tender to endure dipping in the water. As for sprinkling, properly so called, it was at 1645 just then beginning, and used by very few. It must have begun in the disorderly times after forty-one (1641). They (the Assembly of Divines in Westminster) Reformed the font into a basin. This learned Assembly could not

remember that fonts to baptize in had been always used by the primitive Christians long before the beginning of Popery, and ever since Churches were built, but that sprinkling, for the purpose of baptizing, was really introduced (in France first, and then in other Popish-countries) in times of Popery, and that, accordingly, all Chose countries in which the usurped power of the Pope is, or has formerly been owned, have left off dipping of children in the fonts; but that all other countries in the world which had never regarded this authority da stilt use it; and that basins (to sprinkle out of) except in cases of necessity, were never used by Papists or any other Christians whoshever, till by themselves."

Vertaling: "De eerste wet voor het besprenkelen werd op de volgende manier verkregen: Paus Stefanus, de tweede die in 753 vanuit Rome werd gedreven door Astoiphus, de koning van Lombarden, vluchtte naar Pepijn, die kort daarvoor de kroon van Franco had overgenomen. Daar raadpleegden de monniken van Cressy in Bretagne of in geval van nood de doop zou worden uitgevoerd door water op het hoofd van het kind te gieten, dat zou wettig zijn. Stephen antwoordde dat het mocht gebeuren. Maar hoewel de waarheid van dit feit moet worden toegestaan, wat echter door sommige katholieken wordt ontkend, maar gieten of sprenkelen werd alleen in noodgevallen toegelaten. Pas in het jaar 1311 verklaarde de wetgevende macht in een concilie in Ravenna dat onderdompeling of besprenging anders was. In dit land (Schotland) werd besprenging echter nooit in gewone gevallen toegepast, ten tijde na de Reformatie, en in Engeland, zelfs tijdens het bewind van Edward VI, werd onderdompeling vaak waargenomen, maar tijdens de vervolging van Maria, vele personen, de meeste van wie waren Schotten, vluchtten van Engeland naar Genève en nam daar gulzig de meningen van die kerk op. In 1556 verscheen op die plaats een boek met daarin de vorm van gebeden en de bediening van Sacramenten, goedgekeurd door de beroemde en Godgeleerde man - John Calvin - waarin de Dienaar wordt opgedragen om water in zijn hand te nemen en het op de kinds-voorhoofd. Deze Schotse bannelingen die afstand hadden gedaan, het gezag van de paus, erkenden impliciet het gezag van Calvijn; en terugkerend naar hun eigen land met John Knox aan het hoofd, in 1559, begon de besprenkeling in Scotland. Uit Schotland kwam deze praktijk tijdens het bewind van Elizabeth naar Engeland, maar was nog niet geautoriseerd door de gevestigde kerk."

Wat zegt Dr. Wall in zijn "GESCHIEDENIS VAN ZUIGELANDSDOOP" - Deel 2a: Hoofdstuk 9?

"Frankrijk lijkt het eerste land in de wereld te zijn geweest waar de doop door affusie [water gieten over een kind] gewoonlijk werd gebruikt voor personen in de gezondheidszorg en voor de openbare manier om het toe te dienen. Het werd aan zwakke kinderen (tijdens het bewind van koningin Elizabeth) toegestaan te worden gedoopt door aspersion (besprenkeling), eerst van veel dames en heren eerst, en dan, geleidelijk, zou het gewone volk de gunst van de priester verkrijgen om hun kinderen te beschouwen als zwakke kinderen, te zwak om te verduren in het water. Wat betreft besprenging, correct genoemd, het was omtrent 1645 toen het begon, en werd door maar heel weinig gebruikt. Het moet zijn begonnen in de ongeordende tijden na eenenveertig (1641). Zij (de Assembly of Godgeleerden in Westminster) veranderde het vont in een bekken. Deze geleerde vergadering kon zich niet herinneren dat doopvonten om in te dopen altijd al door de primitieve christenen werden gebruikt, lang voor het begin van het pausdom, en sinds de kerken werden gebouwd, maar dat sprenkelen, met het oog op dopen, eerst werd ingevoerd (in Frankrijk ten eerste, en

vervolgens in andere Paapse landen) in tijden van pausdom, en dat bijgevolg alle uitverkoren landen waarin de usurperende macht van de paus is, of voorheen in bezit was, het dopen van kinderen in de vonten hebben achtergelaten; maar dat alle andere landen in de wereld die dit gezag nooit hebben beschouwd het gebruiken; en dat bekkens (om uit te sprenkelen) behalve in geval van noodzaak, nooit door Papisten of andere christenen werden gebruikt, dan voor zichzelf alleen."

27. Wie kan de gevolgen berekenen wat het gevolg zou wezen in de Christelijke wereld door het verzuim van de kinderdoop?

ANTWOORD: Helaas! de gevolgen van de kinderdoop (besprenkeling) zijn vreselijk. Laat ons eerst eens zien wat de Heere van de wereld zegt. Let wel, de Heere spreekt van de Zijnen in de tegenover stelling van de wereld. Joh. 7 : 7, 8 : 23, 12 : 25, 14 : 17, 15 : 18,19; 16 : 11. Satan is de vorst dezer wereld. 17 : 14, 18 : 3, enz. Wat zijn de gevolgen van de kinderdoop? Een gedompt heldendom. Gedoopte moordenaars, dieven, echtbrekers, dronkaards, lasteraars, hoereerders, enz. Een Christendom wat demonen doet lachen, en engelen doen wenen. Het heidense Rome heeft nooit de gelovigen zo vreselijk gevolgd als het z.g.n. Christelijke Rome.

Zie wat gebeurd is in de dagen van Augustinus. In het jaar 417 werd er een besluit genomen "dat allen die loochenen dat kleine kinderen door de doop bevrijd worden van de erfzonden, en voor eeuwig behouden zijn, die zijn vervloekt." Deze wet werd bekrachtigd door de Paus in het jaar 417. Velen echter weigerden om zich daaraan te onderwerpen, en wilden niemand in hun gemeenschap opnemen voordat zij als gelovigen gedoopt waren. Voor deze groot misdaad keerden de Rooms en zich tegen hen met de sterke arm der regering. Men kreeg gedaan van de Keizer dat allen die wederdoopten, [op het geloof] en allen die wedergedoopt werden ter dood gebracht moesten worden. Door deze wet, zegt Gibbon werden 300 bisschoppen en duizenden andere predikers uit hun kerken uitgeworpen en naar de eilanden verbannen.

Toen het werk des doods een aanvang nam werd Augustinus verweten dat God op de oordeelsdag het bloed dezer martelaren van zijn hand zou eisen. Zijn antwoord was: "Ik weet niets van uw martelaren af. Martelaren? Inderdaad, martelaren van de duivel! Er zijn geen martelaren buiten de kerk."

28. Dat de kinderdoop zulk een heerlijk middel is om een volk een godsdienstige volk te maken (Bladzij 24.)

ANTWOORD: Godsdienstig inderdaad! Godsdienstig zonder Christus. Een vorm zonder leven. In 2 Pet. 3 : 7-12 vinden wij wat er van deze godsdienstige wereld zal terecht komen. Geen zaligheid maar verderf. Ja, de wereld ijs godsdienstig. Evenals de Grieken die door Paulus werden aangesproken op de Areopagus. Hand. 17 :22-34. Zo godsdienstig dat zij de onbekenden God aanbaden. Zulks is ook de Godsdiens van de meeste mensen als een gevolg van de kinderbesprenkeling. Een vrome wereld, en een werelds Christendom.

DE BETEKENIS VAN DE DOOP

De hele redenering van de heer Pienaar komt hierop neer dat de doop in de plaats van de besnijdenis gekomen is, en dat de doop een soort van genademiddel is om tot een nieuw leven te leiden. En verder om in de zichtbare kerk opgenomen te worden.

ANTWOORD: Laat ons nu zien wat de Schrift zegt omtrent de betekenis van de doop. De Apostel Paulus achtte de Schriftuurlijke doop van zoveel belang dat toen hij te Eféze 12 mannen vond die gedoopt waren met de doop van Johannes, die moesten

overgedoopt worden. Hand. 19. Dus - Paulus werd een wéderdoper. De zogenaamde wederdopers zijn dus in goed gezelschap. In Romeinen 6 : 1-7 en Kol. 2 : 12 vinden wij de betekenis van de doop. Op enige andere manier te dopen dan door onderdompeling neemt de betekenis van de doop geheel en al weg.

Hier volgen enkele getuigenissen van wat enige geleerden van deze tekst zeggen:

Dean Stanley van de Engelse Kerk zegt: "Het was een geheel onderdompelen in diep water. De betekenis van het *woord* doop is dat zij die gedoopt werden, ondergedompeld werden in het water."

Dr. Chalmers van de Presbyteriaanse Kerk zegt: "De oorspronkelijke betekenis van het *woord doop* is indompelen. De gewone manier van toediening in de dagen der Apostelen was door een werkelijke onderdompelen van het gehele lichaam onder water."

John Wesley in zijn uitlegging over Romeinen 6: "De zinspeeling is op de oude manier van doop door indompeling."

Maarten Luther over Rom. 6 : 4: "Daarom zou ik willen dat zij die gedoopt worden, geheel onder water gedompeld werden, volgens de betekenis van het woord, omdat zulks alleen de betekenis weergeeft."

Ik kan niet beter doen dan de woorden van Dr. Chalmers in zijn geheel weergeven:

"LECTURES, pag. 152. Rom. 6 :4-7. The original meaning of the word baptism is immersion; and though we regard it as a point of indifferente (?) whether the ordinance so named be performed in this way or by sprinkling, yet we doubt not that the prevalent style of the administration in the Apostel's days, was by the actual submerging of the whole body under water. We advert to this for the purpose of throwing light on the analogy which is instituted in these verses. Jesus Christ by death, underwent this sort of baptism, even immersion under the surface of the grounds, whence He soon emerged again by His resurrection. We by being baptised into His death, are conceived to have made a similar translation in the act of descending under the water of baptism, to have resigned an old life, and in the act of ascending, to emerge into a second or new life."

Nederlands: De oorspronkelijke betekenis van het woord doop is onderdompeling; en hoewel we beschouwen het als een punt van onverschillige [bijzaak] of de verordening zo genoemd worden uitgevoerd op deze wijze óf door besprenkeling, maar toch twijfelen we niet dat de heersende stijl van het bestuur in de dagen van de apostelen, was door de feitelijke onderdompelen van de hele lichaam onder water. We merken dit aan met het doel om licht te werpen op de analogie die is ingesteld in deze verzen. Jezus Christus, door de dood, onderging dit soort doop onderdompeling, zelfs onder de oppervlakte van de grond, waar Hij al spoedig weer naar boven kwam door Zijn opstanding. We door te worden gedoopt in Zijn dood, worden beschouwd een soortgelijke handeling te hebben gemaakt in de afdaling onder het water van de doop, om achter te laten het oude leven, en in de daad van opgaan naar boven in een tweede of nieuw leven. "

Voorzeker een z.g.n. Wederdoper zou het niet mooier kunnen zeggen! En waar de doop door onderdompeling zulk een heerlijk treffende voorstelling is van het geheel verzoeningswerk van de Heere Jezus, daar is het geen wonder dat de zielsvijand alles gedaan heeft om de manier van dopen te veranderen, Neen, en duizendmaal neen; de doop is niet een middel tot een einde, maar wij zien juist in de doop het heerlijke werk der verlossing afgeschaduwd. "Wij zijn dan met Hem begraven door den doop in den dood." En niet alleen dat, maar ook met Hem opgewekt tot een nieuw leven.

En evenals de Israëliet van Egypte gescheiden werd door de wateren der Roode Zee, zo brengt ook de doop der gelovigen een scheiding tussen hen en de wereld.

Een paar zand korrels op een doodkist te strooien is geen begraven; evenmin is het besprenkelen met een paar druppels water, dopen.

De doop is geen Sacrament; het is geen genademiddel; het is geen wedergeboorte. Het is niet de deur van toegang tot de kerk, of tot het Koninkrijk. Het is een van de geboden des Heeren, hetwelk zij die Hem liefhebben bewaren. Joh. 14:15-21. Joh. 7 : 17. "Zo iemand wil deszelfs wil doen, die zal van deze leer bekennen of zij uit God is, dan of ik van Mijzelven spreek."

Eusebius, een van de kerkvaders, verhaalt in zijn kerkgeschiedenis van een zekere man met name Novatiaan, die ernstig ziek werd. In deze toestand werd hij bekommerd over de toestand van zijn ziel en werd bekeerd en verlangde daarna gedoopt te worden. Maar hij was te zwak naar het water gedragen te worden. Daarom werd water rondom hem in zijn bed gegoten. Deze man werd weer beter en gaf zijn tijd aan geestelijke arbeid. Maar de vraag werd zeer sterk of zijn doop wel geldig was? Hieruit is klaar en duidelijk af te leiden dat kinderbesprenkeling een onbekende zaak was in die tijd.

Het eerste geval dat wij in de kerkgeschiedenis ontmoeten van *kinderdoop* is geweest in het jaar 370, en wel de zoon van Keizer Vallens, omdat men, dacht dat hij stervende was. Het kind werd gedoopt op bevel van de Keizer die zwoer dat hij niet wilde tegen gesproken worden; en het kind was al zes jaren oud. Zie Robinsons Historie.

Aan het slot gekomen zijnde van onze antwoorden, moet ik elke gelovige die dit boekje leest, met nadruk opwekken om zich voor God ernstig af te vragen of hij of zij gedoopt is in de Schriftuurlijke zin van het woord, en zo niet, laat hen dan toch niet aarzelen om de wil des Heeren in dezen te doen. Hij zegt: Joh. 14:15, *Indien gij Mij liefhebt, zo bewaart Mijn geboden*

En nu ten slotte nog een woord over het dopen van alle kinderen of de kinderen van gelovige ouders alleen. Immers de heer Pienaar spreekt over kinderen van *gelovige* ouders?

Prof. J. J. Marais, D.D., haalt het volgende aan in zijn "Geschiedenis der N. G. Kerk in Zuider Afrika," een wel over de z.g.n. TULBAGHSE KWESTIE.

Te Tulbagh was een Ds. R. Shand die weigerde de kinderen te dopen van sommige ouders in die gemeente, waardoor natuurlijk grote moeilijkheid ontstond.

Op bladzij 172 vertelt Prof. Marais hoe deze zaak voor de Synode kwam. "Het beginsel kwam ter sprake of de Sacramenten geweigerd mochten worden aan leden van onbesproken wandel, op grond van een oordeel des leraars aangaande hun Godsvrucht. Ds. Shand, gevraagd zijnde of hij genegen was de doop toe te dienen aan kinderen van alle leden der gemeente, die niet onder cesuur waren, weigerde hierop te antwoorden. Daarop, verklaarde de Synode Ds. Shand als onbevoegd het Herders en Leeraars ambt in deze volksplanting waar te nemen, zolang hij niet bereid of genegen zou zijn de Sacramenten te bedienen aan onbesproken of ongecensureerde Lidmaten, en dus, totdat hij overeenkomstig de reglementen der Synode in Zuid Afrika en de gewoonten en instelling alhier bestaande, handelen zou."

Jammer voor de Heer Shand dat hij toegegeven heeft en in plaats van alleen te buigen voor Gods woord, zich onderworpen heeft aan de Synode. Prof. Marais zegt - Bladzij

172- "Later echter verklaarde hij schriftelijk, dat hij zou berusten bij de uitspraak der Synode en zich schikken zou naar de reglementen der kerk en de gewoonten en instellingen alhier bestaande. Alzo werd hij in zijn ambt hersteld.

Zie verder wat Prof. Marais zegt over die moeilijkheid in verband met Ds. Shand.

Dus de heer Pienaar behoeft niet te spreken over het dopen van kinderen van gelovige ouders. Hij is gebonden om alle kinderen te dopen zonder dat hij mag vragen naar de geestelijke toestand van de ouders. Ja voorwaar ! door de inzetten des mensen heeft men Gods gebod krachteloos gemaakt. Matt. 15 : 6.

Moge de Heer aan al Zijn kinderen de gezindheid geven van de Psalmist. Ps. 119 : 59, 60. "Ik heb mijn wegen bedacht, en heb mijn voeten gekeerd tot Uw getuigenissen. Ik heb gehaast, en niet vertraagd, Uw geboden te onderhouden."

Overgenomen van *De Doop*, door John Norcott, (1675); uitgave *Stichting het Braambos*.

4. De Doop is een dompelen of bedekken onder water

1. Het Griekse woord baptizo betekent onderdompelen, overstromen. Zo werd Christus in het water ondergedompeld (Matth. 3:16). Zo werd Hij ondergedompeld of overstroomt in Zijn lijden (Luk. 12:50).

2. De Nederlandse vertaling luidt: In die dagen kwam Johannes de Doper (Matth. 3:1). Johannes doopte ook in Enon, ... dewijl aldaar vele wateren waren (Joh. 3:23). Waarom waren er vele wateren nodig, anders dan voor het onderdompelen?

3. Mensen werden gedoopt in rivieren. Zij kwamen tot Johannes en werden gedoopt in de rivier de Jordaan (Matth. 3:6). Johannes doopte ook in Enon, ... dewijl aldaar vele wateren waren (Joh. 3:23). Waarom was het nodig om in een rivier te dopen, en daar waar vele wateren waren? Zou een beetje water in een schaal niet volstaan om het gezicht te besprenkelen?

4. De Doop betekent de begrafenis van Christus: Wij zijn dan met Hem begraven door den doop (Rom. 6:4). Met Hem begraven in den doop (Kol. 2:12). Welnu, wij houden iemand niet voor begraven wanneer een beetje aarde op zijn gezicht gesprenkeld wordt, maar hij is begraven wanneer hij bedekt is. Zo wordt u begraven in de Doop.

5. Christus lijden wordt een doop genoemd: Maar Ik moet met een doop gedoopt worden; en hoe word Ik geperst, totdat het volbracht zij! (Luk. 12:50). Toen Christus leed, werd Hij in pijn ondergedompeld. Lag Zijn lijden alleen op Zijn hoofd of op Zijn voorhoofd? Nee, o nee, er was niet één deel vrij van lijden. Hij was van het hoofd tot de voeten in pijn. Zijn hoofd werd met scherp stekende doornen gekroond, Zijn handen en voeten werden aan het kruis genageld. Hij werd aan het kruis zo uitgerekt, dat men al Zijn beenderen zou kunnen tellen (Ps. 22:18). Er was niet één deel vrij van lijden. De mens heeft gezondigd, naar lichaam, ziel en geest. Christus werd in pijn gedoopt, in smart gedompeld; geen enkel deel was vrij. Dit noemt Hij Zijn doop. Zo wordt een gedoopte persoon onder water gedompeld, om te laten zien hoe Christus in smart gedompeld werd om onzentwil.

6. De Doop is een aandoen van Christus: Zovelen als gij in Christus gedoopt zijt, hebt gij Christus aangedaan (Gal. 3:27). Een knecht draagt het livrei van zijn heer, kleding die laat zien dat hij een knecht van die of die heer is. Op vergelijkbare wijze doen wij in de Doop het livrei van onze Heere aan. Hij bekleedt ons van het hoofd tot de voeten. Zo doen wij door de Doop Christus aan.

7. Toen Christus gedoopt was, klom Hij op uit het water (Matth. 3:16). Liet Johannes alleen een beetje water op Zijn gezicht vallen? Dan zou Hij niet in het water geweest zijn. Maar omdat Hij gedoopt was in het water, daarom klom Hij op uit het water nadat Hij gedoopt was. Zij daalden beiden af in het water, zo Filippus als de kamerling, en hij doopte hem, terwijl zij daar in het water waren (Hand. 8:38). En toen de kamerling gedoopt was, kwam hij op uit het water (vers 39).

8. De ark was een type dat de Doop uitbeeldde (1 Petr. 3:21). Voorwaar, toen het veertig dagen en veertig nachten op de ark regende, was hij helemaal doornat. Hij was onder het water, onder wolken van water.

9. Denk aan Israël in de Rode Zee (1 Kor. 10:1-2). Van hen wordt gezegd dat zij gedoopt zijn in de wolk en in de zee. Zo zijn gedoopte personen onder water. U ziet dus de plaats waar mensen gedoopt werden, was een rivier; hun daad, zij daalden af in het water; dan, terwijl ze in het water waren, werden ze gedoopt; dit gebeurde waar veel wateren waren. Het doel was het uitbeelden van de begrafenis van Christus.

Nu, als er geen begrafenis onder water is om Christus begrafenis te laten zien, gaat het grote doel van de ordinantie verloren. Maar wij worden begraven door de Doop.

Vraag. Maar waarom kan besprenkelen met water niet evengoed volstaan als bedekken onder water? Licht er in heel veel water meer kracht om de zonde af te wassen dan in een beetje water?

Antwoord.

1. Besprenkeling kan niet evengoed volstaan als dompelen onder water, want God is een jaloers God en vindt kleine dingen in Zijn dienst belangrijk. Het is waarschijnlijk dat Nadab en Abihu dachten dat het zou volstaan als ze vuur in het wierookvat deden, ook al was het geen vuur van het altaar. Maar God noemt het vreemd vuur, en daarom verbrandt Hij hen met vreemd vuur (Lev. 10:1-2). Mozes zegt daarop: Dat is het wat de HEERE gesproken heeft, zeggende: In degenen die tot Mij naderen, zal Ik geheiligd worden, en voor het aangezicht van al het volk zal Ik verheerlijkt worden (vers 3). God beval Mozes tot de steenrots te spreken. Mozes sloeg de steenrots en daarom moest hij buiten Kanaän sterven (Num. 20:8,11-12).

2. Besprenkeling kan niet volstaan, omdat daardoor het doel van de ordinantie verloren gaat: het uitbeelden van dood, de begrafenis en de opstanding van Christus. Wij zijn dan met Hem begraven door den doop in den dood, opdat gelijkerwijs Christus uit de doden opgewekt is ... (Rom. 6:4).

3. Besprenkeling zal niet volstaan, omdat het niet datgene is wat God voorgeschreven heeft. Naäman, de melaatse, dacht dat de wateren van Damascus even krachtig (of nog krachtiger) waren als de wateren van Israel. Zou ik mij in die niet kunnen wassen en rein worden? (2 Kon. 5:12). God had hem voorgeschreven zich onder te dompelen in de Jordaan. Niet dat er meer kracht in dat water was, maar God beval hem zich onder te dompelen in de Jordaan. Hij deed het en was rein. Onderdompeling is Gods voorschrift.

4. Besprenkeling zal niet volstaan, omdat het niet overeenkomstig het voorbeeld is. Christus daalde af in het water. Filippus en de kamerling daalden af in het water (Hand. 8:38). Zie, ... dat gij het alles maakt naar de afbeelding (Hebr. 8:5).

5. Besprenkeling zal niet volstaan, omdat wij de inzettingen moeten behouden zoals ze ons overgegeven werden (1 Kor. 2:2). Welnu, de Doop werd ons in het eerste voorbeeld overgegeven door onderdompeling en niet door besprenkeling. Zij daalden ... af in het water.

6. Besprenkeling zal niet volstaan, omdat het een hoge aanmatiging is om Gods inzettingen te veranderen. Is God niet wijs genoeg om voor te schrijven hoe Zijn eigen dienst verricht moet worden? Het land is bevlekt, ... want zij ... veranderen [Mijn] inzetting[en] (Jes. 24:5).

7. Besprenkeling zal niet volstaan, omdat de besprenkeling niet de Doop is. Het is niet de door God bedoelde zaak. De Doop is een dompelen of onderdompelen. De besprenkeling is niet de Doop, daarom zal de besprenkeling niet volstaan. Gods raad is de Doop of de Dompeling (Luk. 7:29-30).

Blz. 30. 8. Antwoord op de algemene tegenwerpingen

De verdorvenheid van het menselijke hart is zodanig, dat hij tegenwerpingen zal maken tegen de helderste waarheid in Gods gezegende Woord. Is er wel een van Gods waarheden waartegen geen bezwaren zijn aangevoerd, ja, zijn er ook niet tegen God Zelf tegenwerpingen ingebracht? Maar ik kan van de Doop zeggen wat eenmaal iemand zei: Dit is in geen hoek geschied (Hand. 26:26). Ik geef alleen deze waarschuwing uit de Schrift: Hun ogen hebben zij toegedaan; opdat zij niet ... zouden

zien, ... en zij zich bekeren, en ik hen geneze (Hand. 28:27). Pas ervoor op om uw ogen te sluiten. Dan weet ik zeker dat u gewillig zult zijn in de dag van Gods heikracht. Maar als u verlangt dat uw gewetensbezwaren weggenomen worden, overdenk dan de antwoorden op de volgende tegenwerpingen.

Tegenwerping 1. Sommigen werpen tegen dat tot de voleinding der wereld (Matth. 28:20) wil zeggen tot het einde van die eeuw.

Waarop ik antwoord, dit kan niet de betekenis van de tekst zijn. Ten eerste, omdat Christus de apostelen beveelt de mensen te leren onderhouden alles wat ik u geboden heb (vers 19). Nu, denkt u dat alle dingen die de apostelen hen moesten leren onderhouden, alleen maar duurden tot het einde van die eeuw? Christus gebiedt hen zich te bekeren, te geloven, heilig te zijn en gedoopt te worden. En moeten wij niet langer dan tot het einde van die eeuw ons bekeren, geloven en heilig zijn? Ten tweede, Christus belooft Zijn tegenwoordigheid tot de voleinding der wereld: Ik ben met ulieden ... tot de voleinding der wereld. Nu, heeft Christus slechts Zijn tegenwoordigheid beloofd tot het einde van die eeuw? Dit zou een vreselijke leer zijn. Hij heeft gezegd: Ik zal u niet begeven en Ik zal u niet verlaten (Hebr. 13:5; Joz. 1:5). De belofte van Zijn tegenwoordigheid moet dus in alle eeuwen voortduren, zoals het woord ook vertaald kan worden: Ik ben met ulieden in de eeuwen, ofwel tot de voleinding der wereld. Daarom, onderhoudt alles tot de voleinding der wereld.

Tegenwerping 2. De waterdoop was de doop van Johannes.

Ik antwoord. Was de doop van Johannes uit de hemel of uit de mensen? De doop van Johannes was uit de hemel (Matth. 21:25). Verder, Johannes moest slechts Christus weg bereiden voor Hem heen. Gij zult voor het aangezicht des Heeren vooruitgaan, om Zijn wegen te bereiden (Luk. 1:76). Johannes bereidde dus slechts de weg van Christus. Het was daarom de weg van Christus, niet de weg van Johannes. Maar bovendien, heeft Christus de Doop niet geboden, en hebben de kerken hem niet in praktijk gebracht na de dood van Johannes en na de opstanding van Christus? Heeft Christus niet gezegd: Gaat heen, onderwijst en doopt, en wilt u zeggen dat dit de doop van Johannes was?

Tegenwerping 3. Besnijdenis en voorhuid hebben geen enkele kracht, maar een nieuw schepsel (Gal. 6:15).

Ik antwoord. Eens was de besnijdenis iets, toen de Heere Mozes wilde doden vanwege de besnijdenis (Ex. 4:24-26), en toen de Heere zei dat al wie niet besneden werd, uit het volk uitgeroeid zou worden (Gen. 17:14). Nu in het Evangelie is de besnijdenis niets, omdat ze is afgeschaft: Zo gij u laat besnijden, zal Christus u niet nut zijn (Gal. 5:2). Maar wilt u zeggen dat Gods raad niets is? De Doop is Gods raad (Luk. 7:29-30). En is dit niets? De Doop is een gebod van de Heere Jezus (Matth. 28:19). En is Zijn gebod niets?

Tegenwerping 4. Ik ben gedoopt met de Geest, wat het wezen is. De waterdoop is slechts de schaduw.

Ik antwoord. Dat zou u evengoed van alle andere inzettingen kunnen zeggen: Zij zijn slechts schaduwen. Het Avondmaal is slechts een schaduw. Het gebed, het horen en de prediking zijn slechts schaduwen. En welke kant wilt u dan op? Bovendien, de vraag is niet of de Doop een schaduw is. Is hij een gebod? Als hij een gebod is, betwist dan Christus gezag niet, opdat Hij niet toornig zal zijn. Verder, noem de waterdoop een schaduw, maar bedenk dat Christus Zich eraan onderwierp. En wie bent u? Wilt u wijzer zijn dan Christus? Bovendien, de mensen in Hand. 10:44-48

werden gedoopt met de Geest en spraken met tongen, en toch werden zij gedoopt in water. Bedenk: Die getrouw is in het minste, die is ook in het grote getrouw (Luk. 16:10).

Tegenwerping 5.

Komt de Doop niet in de plaats van de besnijdenis?

Ik antwoord. Zeker niet, want er is geen enkel Woord van God voor zoiets dergelijks en u moet niet wijs zijn boven hetgeen geschreven is (1 Kor. 4:6). Overweeg verder dat de besnijdenis alleen de jongetjes betrof, maar in Hand. 8:12 staat: Toen zij ... geloofden, ... werden zij gedoopt, beide mannen en vrouwen.

Tegenwerping 6. Zijn niet heel geleerde mensen voor de kinderdoop?

Ik antwoord. De farizeeën en de wetgeleerden [de geleerde mensen] hebben den raad Gods tegen zichzelf verworpen, ... niet gedoopt zijnde (Luk. 7:30). Zeg niet wat zij zeiden: Heeft iemand uit de oversten in Hem geloofd? (Joh. 7:48). Luister naar Christus antwoord: Jezus antwoordde: ... Ik dank U, Vader, Heere des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt dezelve den kinderkens geopenbaard (Matth. 11:25). Verder, als geleerdheid in dit geval een argument was, zijn veel kardinalen en jezuiten ook geen geleerde mensen?

Tegenwerping 7.

Zijn er niet heel godzalige mannen, predikanten van gemeenten, die de kinderdoop aanhangen?

Ik antwoord. U mag een apostel niet verder navolgen dan hij Christus navolgt: Weest mijn navolgers, gelijkewijs ook ik van Christus (1 Kor. 11:1). Verder, voer geen voorbeelden van goede mensen tegen een uitdrukkelijk Schriftwoord aan. U hebt een uitdrukkelijk Schriftwoord: Toen zij ... geloofden, ... werden zij gedoopt, beide mannen en vrouwen (Hand. 8:12). Elia was een goed man en hij riep om vuur uit de hemel, maar wij moeten dat niet doen. Jósafat was een goede koning, maar de hoogten werden niet weggenomen (1 Kon. 22:42-44). Volg geen voorbeeld na tegen een Schriftwoord in: Gij zult de menigte tot boze zaken niet volgen (Ex. 33:2).

Tegenwerping 8. Er is geen Schriftwoord tegen het dopen van kinderen.

Ik antwoord. Nadab en Abihu werden met vuur verbrand, omdat zij deden wat de Heere niet geboden had (Lev. 10:1-3). Verder, als u met een Schriftwoord een uitdrukkelijk Schriftwoord bedoelt, dan is mijn vraag: Waar vindt u een Schriftwoord dat zegt: U zult geen klokken dopen? U kunt immers in het boek der martelaren lezen dat men dat deed. Waar vindt u een Schriftwoord dat zegt: U zult geen speeksel, room of zout in de Doop gebruiken? Dat doen immers de rooms-katholieken. Maar u moet weten: als bewijs tegen de kinderdoop is het genoeg dat hij niet geboden wordt.

Tegenwerping 9. Werden niet hele huisgezinnen gedoopt?

Ik antwoord. Er staat uitdrukkelijk dat zij allen geloofden. Hij werd ... gedoopt, en al de zijnen. Hij verheugde zich dat hij met al zijn huis aan God gelovig geworden was (Hand. 16:33-34). Crispus, de overste der synagoge, geloofde aan den Heere met geheel zijn huis, en velen van de Korinthiërs ... geloofden en werden gedoopt (Hand. 18:8). Lydia en haar hele huis werden gedoopt (Hand. 16:15). Hier wordt geen melding gemaakt van man of kinderen, of ze een ongetrouwde vrouw of een weduwe was. Alleen worden ze broeders genoemd (vers 40).

Tegenwerping 10. Eens waren kinderen lidmaten van de kerk, en we lezen niet dat ze afgesneden werden.

Ik antwoord. De natuurlijke takken werden afgebroken door hun ongeloof, en als ze weer tot geloof komen, kunnen ze weer ingeënt worden, maar tot dan zijn ze afgebroken (Rom. 11:20,23). Verder, nu onder het Evangelie is de bijl aan den wortel der bomen gelegd; alle boom dan die geen goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen (Matth. 3:10). Daarom moet u niet menen bij uzelf te zeggen dat u Abraham of een gelovige tot uw vader hebt (vers 9). Dit is het vaste Woord van God. Zo kunt u zien dat de sadduceeën afgewezen werden, toen ze voor de Doop kwamen en meenden bij zichzelf te zeggen dat ze Abraham tot hun vader hadden (vers 7-8). Bovendien, kinderen waren lidmaten van de nationale Joodse kerk, maar waren ze ooit leden van een particuliere kerk onder het Evangelie? Toen kinderen lidmaten waren, waren ook alle knechten die met geld gekocht waren, lidmaten: Dewelke niet is van uw zaad (Gen. 17:12). God zoekt nu onder het Evangelie dezulken om Hem te aanbidden, die Hem aanbidden in geest en waarheid (Joh. 4:23). Verder: toen was er een middelmuur des afscheidsels, maar deze scheidsmuur is afgebroken (Ef. 2:14). En nu is God geen aannemer des persoons; maar in allen volke is die Hem vreest en gerechtigheid werkt, Hem aangenaam (Hand. 10:34-35).

Tegenwerping 11. Is het voorrecht van de kinderen van gelovigen onder het Evangelie minder dan onder de wet?

Ik antwoord. Wat bedoelt u met voorrecht? Was het een voorrecht om onder de wet te zijn of is het nu een voorrecht om onder het Evangelie te zijn? Of bedoelt u met voorrecht het bezitten van de beloften waarover de apostel u zegt: Niet de kinderen des vleses, die zijn ... kinderen der beloftenis (Rom. 9:8). Of bedoelt u met voorrecht het deel hebben aan de zichtbare inzetting van de besnijdenis? Is de besnijdenis dan zulk een voorrecht, die de apostel een juk noemt, dat noch wij, noch onze vaders hebben kunnen dragen (Hand. 15:10)? Is dit het voorrecht dat u bedoelt?

Tegenwerping 12. Het zaad was in het verbond. God maakte een verbond met Abraham en zijn zaad.

Ik antwoord. Wat bedoelt u met verbond? Bedoelt u het verbond dat gemaakt werd op de berg Sinai? Een werkverbond? Bedoelt u een genadeverbond, waarin God belooft hun God te zijn? En maakt u dit genadeverbond dan voorwaardelijk? Bent u van mening dat Ismael, Saul, Jeróbeam, de zoon van Nebat, Achaz en al zulke mensen in het genadeverbond waren? Of bent u van mening dat zij hun aandeel in het genadeverbond verloren, en maakt u er zo feitelijk een werkverbond van? Overweeg daarom dat God een verbond met Abraham en zijn natuurlijke zaad maakte om hun het land Kanaän te geven (Gen. 17:7-8). Maar als het gaat om de belofte van leven en zaligheid, werd deze aan Abraham en zijn geestelijke zaad gedaan: Nu, zo zijn de beloftenissen tot Abraham en zijn Zaad gesproken. Hij zegt niet: En den zaden, als van velen; maar als van één: En uw Zaad, Hetwelk is Christus (Gal. 3:16). Als u deze tekst wilt geloven, is er weinig moeilijks aan de tegenwerping. De kinderen der beloftenis worden voor het zaad gerekend (Rom. 9:8).

Tegenwerping 13. De kinderen waren zo ver in het verbond dat het hun een recht op de ordinantie gaf.

Ik antwoord. De besnijdenis werd bij erfenis vastgezet op Abraham en zijn zaad en zijn knechten. Maar waar wordt de Doop bij erfenis vastgezet op het natuurlijke zaad

van de gelovigen? Het priesterdom was door een verbond bij erfenis vastgezet op de stam van Levi en zijn zaad, zoals u kunt lezen in Joz. 18:7 en Num. 25:13. Wilt u nu de bediening bij erfenis vastzetten op predikers en hun natuurlijke zaad? Maar wat het punt van de Doop betreft, kwamen er niet velen om gedoopt te worden? En toen zei Johannes: Meent niet bij uzelfen te zeggen dat u Abraham tot uw vader hebt (vgl. Matth. 3:9). Daarmee liet hij duidelijk zien dat hun vleselijke recht afgesneden werd door het Evangelie. Nu is de bijl aan den wortel der bomen gelegd; alle boom dan die geen goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen (vers 10). Let verder hierop dat Abraham een Schriftwoord had als grond om zijn zaad te besnijden, maar waar is een Schrift- woord om kinderen te dopen?

Tegenwerping 14. Christus heeft gezegd: Laat de kinderkens tot Mij komen, want derzulken is het Koninkrijk Gods (Mark. 10:14).

Ik antwoord. De tekst vertelt u duidelijk dat ze niet gebracht werden om gedoopt te worden, maar opdat Christus Zijn handen op hen zou leggen en voor hen zou bidden (Matth. 19:13; Mark. 10:13). Hier staat niets over de Doop.

Tegenwerping 15. Er staat: U komt de belofte toe, en uw kinderen (Hand. 2:39).

Ik antwoord. Doe uw eigen ziel zoveel recht dat u wel de hele tekst leest. Dan zult u zien dat er staat: U komt de belofte toe, en uw kinderen, en allen die daar verre zijn, zovelen als er de Heere onze God toe roepen zal. Hier ziet u dat de belofte is voor degenen die geroepen worden. Misschien zegt u dat dit woord roepen geen betrekking heeft op de kinderen, maar op degenen die verre zijn. Dan antwoord ik: Het moet noodzakelijk betrekking hebben op de kinderen en hun ouders, en allen die verre zijn, omdat dit de belofte is: Dit is het wat gesproken is door den profeet Joël: Ik zal uitstorten van Mijn Geest op alle vlees, op uw zonen en uw dochters (Hand. 2:16-17; Joël 2:28, 32), op de overgeblevenen, die de HEERE zal roepen. Als de belofte van de Geest voor de kinderen is, ook al worden ze niet geroepen, dan geldt een van tweeën: Óf de belofte faalt, en dat te denken is vreselijk. Óf alle kinderen van gelovigen zijn deze heerlijke Geest deelachtig. Maar de dagelijkse ervaring bewijst het tegendeel: velen van de kinderen van gelovigen zijn vleselijk en hebben de Geest niet. De belofte wordt alleen vervuld aan diegenen die de Heere onze God zal roepen.

Tegenwerping 16. Ik ben als kind gedoopt. Waarom moet ik dan opnieuw gedoopt worden?

Ik antwoord. Men zegt van het huwelijk: Niet het bed maakt het huwelijk uit, want dan zou de hoererij het huwelijk zijn, maar een toestemming voor de wet in een verbond maakt het huwelijk uit. Zo zeg ik van de Doop: Niet het water dat men op het gezicht laat vallen, maakt de Doop uit, maar een vrijwillige toestemming en onderwerping aan Christus, overeenkomstig de regel [van de Schrift], maakt de Doop uit. Welnu, toen u een kind was, gaf u geen toestemming. U kunt er helemaal niets van weten dan alleen van horen zeggen. U weet niet wanneer het was. U had geen geloof in de daad. En al wat uit het geloof niet is, dat is zonde (Rom. 14:23). U bent dus nog niet gedoopt. Verder, wij vinden aan het begin van Handelingen 19 dat er mensen opnieuw gedoopt werden, omdat er een gebrek in hun doop was. Zij waren gedoopt toen Johannes zei dat zij geloven zouden in Degene Die komen zou (vers 4). Maar Christus was al gekomen en daarom werden zij opnieuw gedoopt (vers 5) De passage over Handelingen 19 is in latere drukken weggelaten.

En welke gebreken zijn er in uw kinderdoop geweest?

Ten eerste: er was geen regel om u als kind te dopen.

Ten tweede: u was niet een juiste persoon, want u behoorde te geloven en gedoopt te worden.

Ten derde: u werd alleen besprengd, niet begraven in de Doop, zoals Christus begraven werd en geboden heeft. Nu, wilt u datgene Doop noemen, wat alleen een traditie was die u overgeleverd werd van uw voorvaderen, terwijl de Heere Jezus Zijn dierbaarste bloed gestort heeft om u te verlossen van de traditie van uw voorvaderen (1 Petr. 1:18-19)?

Tegenwerping 17.

Velen leggen zoveel nadruk op de Doop dat ze ons er alleen maar meer afkerig toe maken.

Ik antwoord. Is er ooit door iemand meer nadruk op gelegd dan door Christus, Die zei dat zij den raad Gods tegen zichzelf verwierpen, ... niet gedoopt zijnde (Luk. 7:29-30)? En is het niet onze plicht te strijden voor het geloof, dat eenmaal den heiligen overgeleverd is (Jud. vers 3)?

Tegenwerping 18. De kinderen van gelovigen zijn heilig en daarom moeten zij gedoopt worden.

Ik antwoord. Evenals er staat dat de kinderen heilig zijn, zo staat er ook dat de ongelovige man heilig of geheiligd is door de gelovige vrouw. Deze heiligheid staat geheel ten dienste van het huwelijk, want de apostel spreekt in die plaats (1 Kor. 7) over het huwelijk, en of degenen die geloofd hebben, met een ongelovige man samen moeten leven of hem moeten wegsturen (1 Kor. 7:13). De heiligheid waarover hier gesproken wordt, staat geheel ten dienste van hen. We lezen: Op de bellen der paarden zal staan: DE HEILIGHEID DES HEEREN. En de potten in het huis des HEEREN zullen [heilig] zijn (Zach. 14:20). Welnu, denkt u dat dit voldoende grond geeft om klokken te dopen, waarover u kunt lezen in het martelarenboek? Er is zoiets als heilig zijn ten dienste van de gelovige, zoals alle schepsel ... wordt geheiligd door het Woord Gods en door het gebed (1 Tim. 3:4-5). Alle dingen zijn ... rein voor de reinen, dat wil zeggen: ze staan hun ten dienste (Tit. 1:15). Zo zijn kinderen heilig en zijn ongelovige mannen geheiligd ten dienste van hen. Maar als u denkt dat de kinderen van gelovigen inherent heilig zijn, vertelt uw ervaring u niet het tegendeel? Zien wij niet dat godzalige mensen goddeloze kinderen hebben, en dat slechte mensen heilige kinderen hebben? Zij zijn dus alleen heilig ten dienste van hen; zij zijn niet in onreinheid geboren.

Tegenwerping 19. Toen de kinderen vroeger besneden werden, werden volwassen mannen besneden, maar vervolgens werden kinderen besneden. Zo ook onder het Evangelie. Toen de Doop voor het eerst bediend werd, werden mannen en vrouwen gedoopt, maar vervolgens werden kinderen gedoopt.

Ik antwoord. Toen God de besnijdenis voor het eerst gebod, beval Hij dat zij bediend zou worden aan kinderen: Al wat mannelijk is (Gen. 17:10). Maar toen Christus de Doop gebod, beval Hij dat mensen onderwezen zouden worden, en dat zij zouden geloven en gedoopt worden. Hij gaf nooit een gebod om kinderen te dopen. Overweeg eens: wij hebben het leven en de handelingen van de apostelen en de eerste gemeenten gedurende verscheidene jaren, en in die tijd werd niet één kind gedoopt. Paulus werd enige tijd na Christus hemelvaart bekeerd en was veertien jaren in Christus (2 Kor. 12:2). In deze veertien jaren werden er zeker wel kinderen geboren, maar niet één van hen werd gedoopt.

Tegenwerping 20. Het waren heidenen die in de dagen van de apostelen gedoopt werden.

Ik antwoord. Was de Heere Jezus een heiden? Hij werd gedoopt. De kamerling was een aanbidder van de ware God. Cornelius was een man wiens gebeden en aalmoezen voor God opkwamen tot een gedachtenis. Waren zij heidenen? Ja, is het niet zo dat degenen die kinderen dopen, heidenen dopen? Wij zijn van nature kinderen des toorns (Ef. 2:3). U bent het die pleit voor het dopen van heidenen, wij pleiten voor het dopen van gelovigen.

Tegenwerping 21. Paulus zegt: Christus heeft mij niet gezonden om te dopen (1 Kor. 1:17).

Ik antwoord. Paulus heeft gedoopt (1 Kor. 1:14-15). Hij heeft Crispus, Gajus, het huisgezin van Stéfanas en verschillende anderen gedoopt. Wat hij deed, deed hij volgens opdracht of door aanmatiging. Nee, hij deed het niet door aanmatiging, dus deed hij het volgens opdracht. Hij was gezonden om te prediken. De Doop maakte deel uit van zijn predikambt. Filippus werd gekozen tot diaken, toch doopte hij de kamerling. De Doop maakte deel uit van zijn werk (Hand 8). Wie geroepen is tot prediker, heeft dus geen roeping nodig om te dopen; de Doop behoort tot zijn werk.

Tegenwerping 22. Er werden drieduizend mensen op één dag gedoopt. Hoe konden zij allen op één dag ondergedompeld worden? Zij konden wel besprenkeld worden, maar niet ondergedompeld.

Ik antwoord. Zij konden best ondergedompeld worden, want er waren twaalf apostelen en zeventig discipelen (Luk. 10:1), dus tweeëntachtig mensen. Zij konden best drieduizend mensen op één dag dopen.

Einde

Doopstandpunt van Joseph Charles Philpot

J. A. SAARBERG DER PELGRIMS METGEZEL
 Leven en arbeid van Joseph Charles Philpot (1802-1869)
 N. V. DRUKKERIJ- UITGEVERIJ "DE BANIER" - VIANEN. 1968

Het is interessant om het doopsstandpunt van Philpot te lezen. Hij beschrijft zijn uitwendige en innerlijke strijd. Heel duidelijk komt naar voren dat zijn keus het werk was van de Heilige Geest Die hem bracht op de plaats waar Hij hem hebben wilde en voor honderdduizenden baptisten van groot nut is geworden, vooral in de Engelssprekende wereld.

Hoofdstuk 11

DE OPLOSSING van het andere probleem kon voor Joseph Charles niet lang uitblijven.

Onmogelijk was het op den duur zelfs te Allington te kunnen blijven voorgaan, zonder door de Volwassendoop (onderdompeling) bij de gemeenten der Bijzondere Baptisten te zijn ingelijfd. Want ook Allingtons gemeente behoorde daartoe. Het kerkelijk leven was weliswaar weinig georganiseerd, ja sterk Independistisch, maar al was de prediker Philpot zeer begeerd en bemind, een "ongedoopte" predikant zou voor hen uiteindelijk onaanvaardbaar moeten zijn.

Ook groeide de overtuiging in Philpot zelf meer en meer, dat het kiezen voor het Baptisme naar Gods wil en inzetting en daarom zijn plicht was.

Het was geen geringe zaak voor hem. Dat was zijn uittreden uit de staatskerk evenmin geweest. In de kringen van de kerk van Engeland - het officiële Engeland - werd verachtelijk neergezien op hen, die niet tot deze kerk behoorden. Maar veel meer nog op hen, die voorheen tot deze kerk hadden behoord. En ten uiterste veracht waren zij, die zich als volwassenen lieten herdopen. Zelfs in vele Independistische kringen had men met zulken weinig op. Het was dus een zeer moeilijke stap voor een voormalig predikant uit de staatskerk, geheel tegen vlees en bloed in. Alleen een sterke innerlijke overtuiging zou daartoe kunnen brengen. Philpot verhaalt hiervan zelf iets in zijn inleiding bij het verslag van de laatste dagen van John Warburton.

Maar anderzijds zou juist vanwege deze sterke overtuiging de stap voor Philpot niet al te moeilijk zijn. Door lang in de staatskerk te blijven, was hij de tegenstellingen nog duidelijker

gaan zien en al meer overtuigd geworden van de onwaarachtigheid van alles. Niet het minst ook bij de bediening van de Heilige Doop. Als hij uiteindelijk uit deze kerk treedt, is ook deze beslissing al gevallen. Duidelijk blijkt dit uit zijn brief aan de rector van het Worcester College. Hetgeen de Engelse kerk van het sacrament van de Heilige Doop gemaakt had, was voor hem op grond van Gods Woord ten rechte onaanvaardbaar. Ten aanzien daarvan is in de genoemde brief een overtuigde baptist aan het woord, die zich zeer laatdunkend uitlaat over "ieder kind, dat met een weinig water besprengd wordt". Het is voor een mens uitermate moeilijk om aan een bepaalde reactie te ontkomen. Zou er wel ooit iemand aan ontkomen? Dit geldt ook voor de mens Joseph Charles Philpot.

In eerste instantie ging het bij hem niet over de Doop. Als hij zich van Oxford opmaakt naar Stadhampton, hoort men van dit bezwaar niet. Doch met de

onwaarachtigheid op elk gebied in deze kerk in aanraking komende, rijzen bij hem ook bezwaren ten aanzien van het formalisme wat de sacramenten betreft. Hij gruwde van de bediening van het Heilig Avondmaal aan zulken, die door hun levensopenbaring zich als onwedergeborenen deden kennen. En wat de Doop betreft, in de kringen der Bijzondere Baptisten, waarmede hij spoedig in aanraking kwam, ja met velen er van zeer bevriend werd, werd dit sacrament niet minder bekritiseerd, althans wat de bediening daarvan in de staatskerk betrof.

Dit alles hield verband met de gehele historie van de Reformatie in Engeland. Deze was geheel anders toegegaan dan in de landen van Europa's vasteland. De "splendid isolation" trad hierbij sterk op de voorgrond, welke ook op het Engelse volkskarakter een duidelijk stempel heeft gezet. De wijze, waarop koning Hendrik VIII, de bekende wellusteling, de kerk van Engeland losmaakte van de pauselijke stoel, was ook uitermate ongeschikt om Englands kerk de grondslag te geven, welke de kerken der Reformatie op het Europese vasteland hadden.

De kerk van Engeland bleef staatskerk en werd van bovenaf geregeerd, met een zeer wereldlijk hoofd, namelijk de koning van Engeland. De bisschoppen werden door de koning benoemd. En deze bisschoppen zelf regeerden praktisch ook als vorsten in hun rijkjes. De leer van Luther en Calvijn werd argwanend aangezien als import, en nog veel meer de Schriftuurlijke kerkorganisatie der gereformeerden. Het grote onafhankelijkheidsgevoel, de Brit eigen, speelde hier parten. Ook kerkelijk wilde hij zelfstandig zijn. Zouden anderen het beter weten dan hij? In werkelijkheid boog de Brit zich onder een zwaar juk.

Het gevolg van dit alles was, dat vele roomse gebruiken gehandhaafd bleven. De Engelse kerk kent zelfs vele heiligendagen. Philpot noemt in zijn brief aan zijn zuster de dag van Maria Boodschap. Een calvinist zal wel een zakagenda voor de dag moeten halen, waarin de roomse feestdagen staan vermeld, om aan de weet te komen welke dag dit is. Maar Philpots zuster weet dit wel, evengoed als wij weten op welke datum het Kerstfeest valt.

Wat zou er van de Reformatie in ons land terechtgekomen zijn als deze had moeten worden gewerkt door de toenmalige overheid? Door Filips II en landvoogdes Margaretha? Of later door mannen als Oldenbarneveld en de De Witten, de Staten van Holland, enz.? De goede reformatie moest van een andere kant beginnen. Door het werk van de weliswaar zeer begaafde, maar toch heel eenvoudige monnik Dr. Maarten Luther kwam er een grote beroering in geheel Europa en keerden zeer velen de roomse kerk de rug toe uit innerlijke overtuiging. Gods kerk werd bevrijd uit de roomse kluisters, en wat overbleef was niet meer dan een antichristelijk instrument, een synagoge des satans (Calvijn), altijd weer er op uit zijnde om Gods ware kerk uit te roeien en het Evangelie van vrije genade ten dode toe te vervolgen.

De werkzaamheden van Calvijn gingen op dezelfde wijze toe als bij Luther. God bekeerde beiden en vele anderen, en het woord hunner prediking deed in de hand des Heiligen Geestes zulk een kracht, dat allerwegen het roomse juk werd afgeworpen. Eenzelfde arbeid van John Knox in Schotland bracht daar onder de zegen des Heeren de kerk tot grote bloei. Doch in Endeland ontbrak deze ware reformatie en tot zulk een bloei is de kerk van Engeland nimmer gekomen. Ook al hebben mannen als Cranmer en anderen veel goed werk verricht. De regering van koningin Maria (de bloedige 1553-1558) dreigde Englands kerk zelfs weer geheel in Rome's armen terug te voeren. Doch de troonsbestijging van koningin Elisabeth I hield de definitieve breuk met Rome in.

Het onafhankelijkheidsgevoel van de Engelsman zette ook een sterk stempel op het

gehele kerkelijke leven aldaar. Al trachtte de staat dit in de hand te houden, het wemelde van de Independenten, dissenters en Nonconformisten genaamd. Is er zelfs een tijd dat de presbyterianen, in bondgenootschap met Schotland (het Covenant), aan de winnende hand zijn - de tijd van de Westminster Synode - uiteindelijk komt toch het herstel van de Anglicaanse kerk. Dan is het voor de dissenters een slechte tijd en velen zuchten in de gevangenis (Bunyane.a.). De komst van de koning-stadhouder Willem III zou voor hen de bevrijding betekenen (Akte van tolerantie, 1689). Om politieke redenen moest de koning-stadhouder wel tot de Anglicaanse kerk behoren. Deze rechtgeaarde calvinist heeft zich er echter nimmer in thuis gevoeld. Integendeel!

Hetgeen in Englands kerk werd geleerd betreffende het sacrament van de Heilige Doop, droeg er ook niet weinig toe bij dat velen van Gods kinderen zich er van afwendden en de Volwassendoop aanhingen, ja tot een geheel andere doopbeschouwing overgingen. Want de formulieren en de leer van Englands kerk stelden vast dat de kinderen door de Doop wedergeboren waren. Gods Woord leert dit niet, en de praktijk wijst het wel anders uit. Al het formalisme in de Engelse kerk was er op uit om het Woord des Heeren krachteloos te maken en het werk van de Heilige Geest overbodig te verklaren. Grote dorheid was daarvan het gevolg. Philpot wijst dit in zijn open brief duidelijk aan. De ware betekenis van de Doop als teken en zegel van Gods verbond ging geheel verloren. Naar veler gedachten bleef er niet anders over dan terug te keren tot de Volwassendoop, naar het woord van Christus: "Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn".

En zich van de alle betekenis verloren hebbende "kinderbesprenging" afkerende, is de volgende stap naar de onderdompeling niet groot meer. Vooral omdat op Bijbelse gronden tegen de onderdompeling als zodanig niets is in te brengen. Al is het ook niet mogelijk op grond van de Heilige Schrift besprenging af te keuren.

Het blijft te betreuren dat de baptisten het sacrament van de Heilige Doop bijna uitsluitend gingen zien met betrekking tot de gelovige persoonlijk. En niet meer als het zegel van Gods verbond aan Zijn gemeente. Het Independistisch karakter droeg ook hiertoe veel bij. Maar de verzegeling van het verbond der genade aan de kerk des Heeren van geslacht tot geslacht ontbrak hierdoor. Werd althans niet meer gezien.

In dit alles valt waar te nemen waartoe het voert wanneer de kerk de leer der Schriften loslaat en op mensenzettingen gegrond is.

Onze vaderlandse kerkgeschiedenis heeft ons voldoende geleerd wat het zeggen wil dat de koning des lands de handen uitsteekt naar datgene, waar hij geen enkele bevoegdheid heeft; niet meer dan de geringste van zijn onderdanen. Een man, beslist niet gereformeerd, en omringd door raadslieden, de leer der waarheid gram. Een verwoester van hetgeen tot het rijk van Koning Jezus behoorde, voor een aards koning beslist verboden terrein. Dan wordt het Koningschap van Christus een sta-in-de-weg, waartegen de aardse macht zich met kracht keert, tot grote vreugde van alle vijanden der waarheid.

Zulk een ongeoorloofd, ja wederrechtelijk zich vergrijpen aan de kerk des Heeren heeft immer tot gevolg, dat het erfdeel des Heeren verdrukt, de waarheid verkracht, de vijand machtig wordt.

Later trok de overheid zich wel terug, maar het kwaad was geschied en werd niet ongedaan gemaakt. Integendeel, het toebetrouwde pand was in handen van de vijand, de vrucht verschrikkelijk.

Reeds in 1633 ontstond in Engeland een afscheiding onder de Independenten te Londen, onder leiding van de predikant John Spilbury. De daardoor ontstane

gemeente zond een zekere Richard Blount naar Nederland, naar de Rijnsburger Collegianten (remonstrants!) om daar de Doop door onderdompeling te ontvangen, welke bij dezen was ingevoerd. Als Richard Blount in Londen is teruggekeerd, doopt hij de voorganger en vele gemeenteleden eveneens door onderdompeling. Dit was het begin van het Britse Baptisme, dat *dus niets met het Baptisme van Jan van Leiden* en consorten gemeen had. Toch is er ook overeenstemming, want naast het hechten van een buitensporige waarde aan de onderdompeling, was er het verachten van de Kinderdoop. Dit eenzijdig benadrukken heeft praktisch altijd tot gevolg dat de rechte leer naar het Woord des Heeren daarbij op de achtergrond geraakt en vele dwalingen binnensluipen. Hier mag gelukkig worden gezegd dat dit bij Philpot nimmer het geval is geweest.

Het Baptisme zette een stempel op velen der Engelse Independenten. Grote dwalingen zouden in deze kringen opgeld doen. Maar in de loop der tijden zouden ook velen van Gods kinderen onder hen gevonden worden, zoals ook in andere landen het geval is. Wij noemen hier John Bunyan. Een overtuigd baptist, ofschoon het Baptisme nimmer stellend als het enig al, ja uiterst soepel tegenover degenen, die in deze zijn overtuiging niet deelden. Twee jaren na de "bevrijding" van 1689 trad een grote innerlijke verdeeldheid onder de baptisten aan de dag. Er ontstond een scheiding tussen Algemene Baptisten (vele remonstranten) en Bijzondere Baptisten (meer rechtzinnig). Twee eeuwen later (1891) zijn deze weder grotendeels samengevloeid, als gevolg van het steeds verder loslaten van de leer naar Gods getuigenis.

Charles Haddon Spurgeon heeft zich dan ook reeds afgescheiden van de unie, waartoe hij behoorde, omdat hij onmogelijk tot één kerkgenootschap kon of wilde behoren met hen, die de Godheid van de Zoon durven loochenen, ofwel de leer der voldoening aantastten, enz. Een wel geheel ander kerkbegrip dan bij velen onder ons. Bijzonder in de strijd rond de "bepaalde belijdenis" zal dit nog duidelijk worden. Van de gemeenten, waartoe Philpot en Tiptaft behoorden, bleven vele op zichzelf staan en handhaafden het isolement tot op de huidige dag toe. In het Londense 'district Southwark waren achttien op zichzelf staande baptistengemeenten. In directe omgeving van de Zoar kapel in de Great Alie Street, waar Joseph Charles Philpot later regelmatig zal voorgaan, waren zelfs tien kapellen. Daar stond in Philpots dagen ook de Surrey kapel, waarde beruchte James Wells voorging, "koning James" genaamd. Met hem maken we nog nader kennis. Daar was ook de New Park Street kapel, waar in later jaren Charles Haddon Spurgeon zou voorgaan en grote opgang maken. Door geheel Londen waren in het midden van de vorige eeuw drie-en-dertig kapellen der baptisten. De meesten daarvan behoorden tot de Baptists Union, de Algemene Baptisten.

Het Baptisme was in Engeland dus tot tamelijk grote bloei gekomen. Veel meer dan in ons land het geval was. De grote Dordtse Synode, alwaar de leer werd vastgesteld naar Gods Woord, en gehandhaafd in de drie formulieren van enigheid, voorkwam hier veel ellende. De baptisten verklaarden zonder meer de gereformeerde kerkorde voor slavernij, evengoed als de roomse hiërarchie. Het Baptisme vertoonde voorts immer een sterk anti-roomse karakter. Geen wonder ook, want van die zijde werd weinig vriendelijkheid ervaren, om het maar zacht uit te drukken

William Tiptaft was na aanvankelijke aarzeling tot de Bijzondere Baptisten toegetreden. Want John Warburton behoorde er toe en deze had een onmiskenbaar grote invloed op hem. Geen wonder ook, want duidelijk kwam in deze de vreze Gods openbaar, het werk van God de Heilige Geest. Vereniging met hem betekende tevens

vereniging met de Bijzondere Baptisten.

Al behoorde William Tiptaft nu ook tot hen, het zou toch nog tot 1843 - meer dan tien jaren - duren voordat hij er toe komen kon zelf de volwassendoop door onderdompeling aan anderen te bedienen.

Enkele punten zijn hiermede aangewezen welke onmiskenbaar van invloed zijn geweest op Philpots toetreden tot de gemeenten der Bijzondere Baptisten.

- Ten eerste de "vreemde" reformatie van de Engelse kerk, welke vele roomse inzettingen behield en het episcopale stelsel handhaafde als wijze van regering.
- Ten tweede de aangeboren afkeer van de Engelsman tegen alles wat van "overzee" geïmporteerd wordt. Uit Philpots brieven blijkt duidelijk, dat hij in dit opzicht een echte Brit was. Wantrouwig stond ook hij tegenover alles wat niet in Engeland tot stand gekomen was.
- Ten derde het sterk ontwikkelde gevoel voor onafhankelijkheid, het Independentisme.
- Ten vierde de reactie op de grote dorheid, ja godsdienstloosheid van Englands kerk, en op de onschriftuurlijke leer wat betreft de Kinderdoop. Dit gaf het baptisme overvloedig voedsel. Ten vijfde het feit, dat Philpot onder deze Bijzondere Baptisten het volk naar zijn hart vond, waarmede hij zich verenigen kon, ja geheel overeenstemde. Joseph Charles toonde in deze niet de nuchterheid van de door hem hoog geachte William Huntington. Deze kon niet tot de innerlijke overtuiging komen dat de leer der baptisten ten aanzien van de Doop juist was, al drongen zij er nog zo op aan. Hij had er wel vele vrienden onder, maar weigerde voor zichzelf de wederdoop. Wel kan hier de vraag worden gesteld, wat er zou zijn gebeurd wanneer de methodistenpredikant Torial Joss, welke door Huntington met de apostelen vergeleken werd en een grote plaats bij hem had, een baptist geweest was en hij door hem in de baptistische kringen terecht gekomen was. Een mens blijft een mens.
- Ten zesde de reactie op alles wat hem tegenstond in de kerk van Engeland. Philpot beschrijft in zijn brief aan de rector van Wincesters College duidelijk wat hem deed gruwen. Het is geen wonder wanneer tegenover een zee van goddeloosheid de oprechte spoedig naar een ander uiterste overhelt.

Dit alles wil niet zeggen, dat Philpot niet uit innerlijke overtuiging handelde. Verre van dat. Hij was een man van karakter en zou niet licht tegen zijn overtuiging in handelen. Maar getracht is hier een weinig toe te lichten wat hem tot deze overtuiging bracht. Daarbij er juist van uitgaande dat hij in alles uit volle overtuiging handelde. Wanneer Philpot niet ten volle overtuigd was, deed hij geen stap. Dan kon hij wachten, naar veler vrienden oordeel zelfs veel te lang. Philpots overtuiging zouden wij hier het zevende punt kunnen noemen.

Joseph Charles Philpot, buiten de kerk van Engeland gekomen, ging weloverwogen te werk. Zijn voorzichtige aard weerhield hem van ondoordachte stappen. Daarom schreef hij na zijn afscheiding:

"Ik zal mij niet, en indien God mij houdt bij mijn tegenwoordige gedachte, ik durf mij niet verenigen met politieke afgescheidenen, radicalen, roomsen, socinianen en ongelovigen, om de kerk van Engeland met geweld omver te werpen. Mijn ziel kome niet in hun verborgen raad, mijn eer worde in hun vergadering niet genoemd".

Het was er Philpot slechts om te doen zich te mogen verenigen met dezulken,

waaronder hij de openbaring vond van het werk Gods. Hij wilde zich verenigen met een waarlijk geestelijk volk. Met zulken, voor wie de overtuiging van zonden geen vreemde zaak was. Die op het Woord des Heeren hadden leren acht nemen en verlegen waren om het werk van God de Heilige Geest. Gebroken harten, verslagen geesten, ledige, ontblote en verootmoedigde zielen. Christenen, die nog onder de last der zonden gebogen gingen. Die alles schade en drek hadden leren achten om de uitnemendheid van Christus. En dit te midden van een volk en een generatie, welke het "gouden kalf" aanbad en alleen maar op economische vooruitgang en welvaart bedacht was.

Ter verduidelijking van Philpots standpunt zal dit alles veel kunnen bijdragen. Een man, eerlijk gemaakt in al zijn handelingen. Zeer oprecht en waarheidlievend, een aangenaam metgezel voor al diegenen, die mede door God eerlijk gemaakt zijn. Maar voor de wereld een vervelende, eigenzinnige fanatiekeling. Vooral voor de godsdienstige wereld. Deze zou hem zeker wederkerig houden voor datgene, waarvan hij hen beschuldigde. Zulke mensen hebben het in dit opzicht werkelijk aan zichzelf te wijten wanneer zij niet populair zijn. Want zij zijn een doorn in het vlees van de meeste gevestigde predikanten. Even extreem in hun "aanmatiging" als in hun verootmoediging. Zeer nederig voor God, maar beslist niet voor hetgeen zich tegen de Heere verheft. Op berouwvolle knieën gebogen voor de Heere, maar ook bereid om zelfs aan professoren in de theologie te verkondigen dat zij het Evangelie der genade niet recht prediken.

Philpot is overtuigd dat onder de *Bijzondere Baptisten* de kerk van God zich het zuiverst openbaart. Veel kinderen des Heeren en vele vrienden vindt hij daar. Daarom begeert hij met dezen één te zijn en ook de "wederdoop" door onderdompeling te ontvangen. Hij gelooft dat dit naar het Woord van God is en begeert volkomen te breken met alles wat achter ligt.

Wanneer wij hier het woord "wederdoop" gebruiken, moeten wij enigszins voorzichtig zijn. De vraag moet hier gesteld: Was de kerk van Engeland nog openbaring van de kerk van God, nog openbaring van het verbond der genade? Indien niet, gold dan de Doop daar nog als sacrament van het genadeverbond? Philpot zou deze vraag beslist ontkennend hebben beantwoord.

De waarde van het sacrament ligt weliswaar niet in degene, die het bedient, maar het is toch noodzakelijk dat kan worden gezegd dat de Heere de dopeling afzondert op de erve van het verbond. Is dat niet het geval, dan is de Doop geen Doop meer! Daarom is het van belang dat wij deze vraag ook stellen in ons eigen land met betrekking tot de kerk van Rome. Wordt niet al te gemakkelijk de doop in de roomse kerk, deze anti-christelijke openbaring, als wettig erkend? Naar onze vaste overtuiging zou wederdoop hier noodzakelijk zijn!

En wat te denken van een kerk van vrijzinnigen? Zulk een Gode hatende gemeenschap kan toch niet de openbaring van het verbond der genade en van het Koninkrijk van Jezus Christus worden genoemd! Het heilig sacrament van Gods verbond, de Heilige Doop, kan daar niet worden bediend naar de mening van Gods Geest. En dit is voor de rechte bediening van het sacrament een zeker vereiste. Hij, die zulk een gemeenschap verlaat en daarna gedoopt wordt in de kerk van God, ontvangt het teken en zegel van Gods verbond voor het eerst. Al noemt men het ook wederdoop!

Dit moeten we hier met nadruk stellen en bedenken om de stap van Philpot in deze te kunnen begrijpen. Al was hij door zijn eigen ouders in de kerk gebracht om het sacrament te ontvangen, hij zag zichzelf als ongedoopt. Want de vijand heerste in al

zijn kracht en triomf daar, wat het erfdeel des Heeren behoorde te zijn. Joseph Charles zag deze onwaarschijnlijkheid zó scherp, dat hij zich uiteindelijk er volkomen van afkeerde, uit volle overtuiging en na diepgaande bezinning.

Later over zijn tijd te Stadhampton sprekende, verklaarde hij: "Ook de eenzaamheid van een dorpje op het platteland, met een bijna algehele afsluiting van alle wereldse gemeenschap, gaf mij veel tijd tot gebed, tot meditatie en het onderzoek van de Schriften. Mijn ziel werd ook bestormd door krachtige aanvechtingen des satans. Beproevingen en smarten van verscheidene soorten ontmoette ik op mijn weg. Ik noem deze dingen niet om mij bij persoonlijke zaken op te houden, doch om daarmee te doen zien hoe ver mijn gemoed reeds bereid was om door de slagboom van hoogmoed en vooroordeel heen te breken".

Joseph Charles Philpot erkende de kerk van Engeland niet meer als christelijke kerk. Hij weigerde de ambtsdragers als zodanig er in te erkennen of ook aan te spreken. Daarom was het voor hem ook onmogelijk de Doop dezer kerk als beantwoordend aan de Goddelijke inzet te erkennen.

Hij keerde zich tot een ander uiterste wat de beschouwing van het sacrament betreft, waarbij de vraag rijst of deze wel geheel Schriftuurlijk is. Naar onze gedachte moet het standpunt ten opzichte van het sacrament, zoals Philpot dit nu innam, worden betreurd, dewijl dit aan de Schrift geen recht deed. Daarin kan hij moeilijk tot een voorbeeld worden gesteld. Onze belijdenis- geschriften - waarover Philpot toch met grote achting sprak - bezigen een andere taal, geheel conform het Woord van God.

Het is hier de plaats niet in den brede er op in te gaan. Zeer verheugend is dat dezer dagen van de hand van Ds. C. Harinck bij uitgever dezes een toelichting op ons Doopformulier verscheen, waarnaar wij gaarne verwijzen.

"Het groot voorrecht van de christenkinderen", om de woorden van Ds. Jac. Fruytier te gebruiken, ging bij de doopbeschouwing van de Bijzondere Baptisten praktisch geheel teloor. Dit wordt nog meer duidelijk vanwege de doperse instelling met de sterke scheiding tussen "natuur" en "genade". Want het is wel opmerkelijk, waar men ook doperse kringen aantreft, de gedachten in deze komen vrijwel immer overeen.

De bijzonder grote achting, welke Philpot de oude John Warburton toedroeg, was de oorzaak dat hij begeerde door de hand van deze dienstknecht des Heeren het sacrament te mogen ontvangen. John Warburton was een man, geheel naar het hart van Joseph Charles. Wie diens "Weldadigheden van een Verbondsgod" gelezen heeft, zal zich daarover niet verwonderen. Anderzijds was ook bij John Warburton de betrekking groot en achtte hij het een voorrecht het sacrament te mogen bedienen aan de heer Philpot, want hij geloofde dat de Heere deze tot een groot werk afzonderde.

Eind augustus 1835 maakt Philpot, in Plymouth geweest zijnde en op doorreis te Exeter, zich gereed om weer naar Allington terug te keren, gelijk hij Joseph Parry en de andere vrienden aldaar heeft beloofd. Joseph Parry had hem een brief geschreven, waarin deze zijn verlangen naar Philpots terugkeer nog eens onderstreepte, maar tevens informeerde hoe het stond met zijn overgang tot het Baptisme. Op 29 augustus schrijft Philpot dan aan hem:

"Gij spreekt over het dopen. Maar in het tegemoet zien daarvan ben ik aan veel twijfel en vrees onderworpen.

Ten eerste gevoel ik mijn verschrikkelijk ongeloof, zondigheid, hardheid des harten, afvalligheid, onkunde van Christus, en vele verdorvenheden als de meest in de weg staande beletselen.

Ten tweede doet mijn arm, zwak, broos, wankel, vatbaar lichaam mij met vele

bezwaren bezet zijn. Doch wanneer ik Jezus aan de andere zijde van het water zou zien staan, dan zou ik het zeker wagen er doorheen te gaan. Naar mijn gedachte is de gunstigste gelegenheid van het warme weer, dat wij ditmaal hadden, alweer voorbij. Toch, wanneer het dit jaar nog gebeuren zal, moet het niet worden uitgesteld tot de herfst. Zondag 13 september a.s. is wel de uiterste dag dat het voor mij nog mogelijk is, en ik verzeker u dat ik blijde zijn zal als ik er met een goede verkoudheid afkom. Ik heb aan de heer Warburton gevraagd mij te willen dopen wanneer dit zal gebeuren, want ik zou niemand anders daarbij wensen dan hij. Wanneer het hem dan mogelijk is te komen op 13 september a.s., wil ik, wanneer de gezegende Heere mij er toe in staat stelt, het voorbeeld volgen van het grote Hoofd der kerk in het gaan door de wateren van de Jordaan. Gij zoudt de heer Warburton daartoe mogelijk direct bericht willen zenden en hem uitnodigen voor dat doel, om dan tevens ook te preken, want ik kan mij niet indenken dat zulks die dag voor mij mogelijk zal zijn".

Alle voorbereidingen werden getroffen en op de door Philpot genoemde datum, zondag **13 september 1835**, werd zijn wens vervuld en door John Warburton het sacrament van de Heilige Doop door onderdompeling aan hem bediend.

Hoe hij er onder verkeren mocht kunnen wij vernemen uit een brief, welke hij op 23 september van hetzelfde jaar richtte aan de heer James Brookland, de diaken van de te Stadhampton ontstane baptistenkapel:

"Ruim een week geleden had ik het voorrecht de dierbare Heere te volgen door het doopwater. Nimmer tevoren had ik zulk een gevoelig besef van mijn onwaardigheid dan op die dag. Het behaagde Hem mij er voor te behoeden dat ik ook maar de minste koude vatte, en mij meer vrijmoedigheid te geven om in Zijn watergraf af te dalen dan ik had durven verwachten met het oog op mijn lichamelijke en geestelijke beproevingen en oefeningen. De heer Warburton preekte en doopte mij op plechtige wijze, met zalving en toegenegenheid".

Hiermede was Joseph Charles Philpot in de kring der Bijzondere Baptisten ingelijfd. Een steeds groter plaats zou hij in hun midden gaan innemen.

Toch blijft het te betreuren dat hij met dit alles in een ander uiterste verviel. Welk een geleerd man hij ook was, we kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat hij in dezelfde fout verviel als de grote reformator Dr. Maarten Luther. Wanneer deze in het godsdienstgesprek te Marburg (oktober 1529) gewezen wordt op het onhoudbare van de consubstantiatie-gedachte, schrijft hij op de tafel de woorden: "Dit is mijn lichaam". En hij klemt zich aan het woordje "is" vast en weigert elke andere uitleg te aanvaarden, al is deze geheel Schriftuurlijk en meer in overeenstemming met de waarheid. Dit deed Joseph Charles Philpot in dit geval ook. Het woord van Christus tot de apostelen: "*die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn*", was voor hem het enig axioma. Wanneer men dit niet zag, dan kon dit volgens hem alleen maar betekenen dat men in deze gebrek aan licht had, al gold dit zelfs de door hem hooggeachte mannen als Owen en Huntington. En dopen kon ook niet anders zijn dan onderdompeling.

Het behoeft niet te verwonderen, dat hij hier meermalen op tegenstand stuitte. Niet alleen van de zijde waarvan hij was uitgegaan, maar ook van hen, tot wie hij zich aangetrokken gevoelde. Dredge van Devizes en boer Wild uit Allington waren beslist geen baptisten. We vernemen nog wel nader van hen. De predikanten Triggs en Henry Fowler van Londen vermochten niet enig verschil te zien tussen onderdompeling en besprenging.

William Huntington, die met vele Baptisten in aanraking kwam en vele vrienden er

onder had, o.a. John Warburton, kon er voor zichzelf niet toe komen om tot het Baptisme over te gaan. Al hun argumenten maakten op hem geen indruk. Hij hield het bij de kinderdoop, als zijnde naar den Woorde Gods. En ook de besprenging achtte hij bijbels.

Wanneer één zijner gemeenteleden de Doop door onderdompeling begeert, vraagt hij: "Waarom toch?"

Hij ontvangt ten antwoord: "Ik verwacht Christus in het doopwater te vinden".

"Als ik er zo over dacht, liet ik mij ook onderdompelen", sprak Huntington. En hij wist wel raad. Hij stuurde zijn gemeentelid naar een bevriende Baptistenpredikant, met het verzoek hem te dopen.

Huntington gunde de man zijn begeren, maar drong vooral aan op de doop met de Heilige Geest, als zijnde noodzakelijk tot zaligheid. "En wat het water betreft, als de hoeveelheid het doen moet, och, dan kunt ge een man er doorheen sleuren van Dover naar Calais, het zal hem geen nut doen".

Philpot was voor zichzelf evenwel zó zeer overtuigd dat de volwassendoop door onderdompeling alleen de rechte wijze van dopen was, dat hij nadrukkelijk *verklaarde voor zichzelf evenmin met de kinderdoop door besprenging te kunnen meegaan, als met de drijvers van de vrije wil*. Een wel bijzonder krasse uitspraak.

Gelukkig kan hier ook gezegd worden, dat hij van dit stuk toch nimmer een "schibboleth" heeft gemaakt. In zijn prediking sprak hij er nimmer over. Wilden anderen twisten, hij niet. Bij vele baptisten en niet-Baptisten treft men een overschatten van de Doop aan, het zal moeilijk zijn zich aan de indruk te onttrekken dat bij Philpot de onderschatting naar voren kwam.

Wat toch te denken van hetgeen hij op 18 juni 1859 schrijft aan zijn collega predikant Grace te Brighton:

"Mijn beste vriend - Het is wel zeer jammer dat zij, die het Baptisme tegenstaan, zulk een hoge vlucht nemen. Het komt maar zelden voor dat ik mijn gemoed opgewekt bevindt om over dit onderwerp iets te zeggen. Niet dat ik er niet stevig aan vasthoudt, maar omdat mijn gedachten meer worden ingenomen om te prediken over gewichtiger zaken, waarin toch het leven en de kracht der godzaligheid bestaat. Het volk van God, en vooral zij die beproefd en geoefend worden, heeft vaster spijze voor hun zielen nodig, en velen van hen gaan gebogen onder verzoeken en droefenis. Zulken begeren iets te horen, dat een gezegende balsem voor hun zielen zou kunnen zijn. Zij zullen alles waardeloos achten, behalve Christus Zelf en de gezegende kracht en ondervinding van Zijn bloed aan hun zielen.

Op hun plaats zijn de inzettingen wel goed, maar laat hen niet die voorrang hebben, waar alleen de Zaligmaker en Zijn volbrachte werk recht op heeft, en de onderwijzingen van de Heilige Geest, waardoor Hij Zich bekend maakt".

Hier kan gevraagd worden of het niet juist de bedoeling des Heeren is, door het sacrament, het zichtbare Evangelie, het zwakke geloof Zijner kinderen te versterken, naast de onderwijzing door het hoorbaar Evangelie. Anders gaat de wezenlijke betekenis van het sacrament teloor. Het is onmogelijk dat de rechte bediening van het sacrament Christus en Zijn volbrachte werk verduisteren zou.

Philpot sprak niet over een sacrament, hij noemde het immer een inzetting. En als zodanig moest deze gehandhaafd. Het doet vreemd aan als hij schrijft in een artikel van het blad, waarvan hij redacteur geworden was:

"Ik weet bij ondervinding dat het Baptisme een zeer zwaar kruis is, en ik kan eerlijk zeggen dat het voor mijn gemoed een veel scherper beproeving was gedoopt te

worden, dan de staatskerk te verlaten. Ik werd verzocht naar lichaam en ziel, ten eerste denkende dat ik een hypocriet was, ten tweede gelovende dat ik een longontsteking op zou lopen, of pleuris, en dan zou sterven. Ik weet zeker dat ik het kruis zou ontlopen hebben, als ik maar gedurfd had".

Velerlei kruisen acht de Heere voor Zijn kinderen nuttig en nodig. Doch het sacrament van de Heilige Doop zouden wij daartoe niet willen en niet durven rekenen. Met de inzetting daarvan bedoelde de Heere Jezus Christus dit zeer zeker niet. Een duidelijke toelichting hoe hij over de Doop dacht gaf Philpot in zijn brief aan de heer Isbell (9 januari 1840):

"Gij vraagt mij hoe ik overtuigd werd van de Doop der gelovigen? Ik weet niet wat ik nog zou moeten toevoegen aan hetgeen ik verklaarde in mijn open brief. Toen dit onderwerp mij voor de eerste maal aangreep, wendde ik mij er in vijandschap van af. Ik oordeelde het voor mij te zijn als een man, die met de zaag gereedstaat om mijn appelboom om te zagen, welke voor mij gouden appels droeg. Dit was duidelijk, wanneer de doop van de gelovigen de enige Schriftuurlijke is, dan zou ik mijn verbintenis moeten verbreken met het stelsel, dat gegrond is op de kinderbesprenging. Maar ik had noch de neiging, noch het vertrouwen om dit te doen, temeer daar mijn gezondheid niet veel zaaks was en mijn gehele inkomen uit de staatskerk kwam. Toch, bij het lezen van de Schrift kon ik geen ander voorbeeld of voorschrift om te dopen vinden, en daar kwam dan nog bij de afschuwelijke schijnvertoning van de doopdiensten door besprenging van kinderen in Englands staatskerk. Hoewel ik er persoonlijk aan ontkwam, dewijl ik een assistent had, die dit en al het andere formulierenwerk voor mij deed. Te dier tijd verlieten ook enigen mijner vrienden de staatskerk en lieten zich dopen. En daar ik de vriendschappelijke betrekkingen met hen bleef onderhouden, spraken wij er somtijds over. Mijn overtuigingen in deze zaak namen daardoor toe. Tenslotte werd ik er door ingewonnen, alle boeien en banden braken en ik werd uit Babylon gedreven.

Ongeveer zes maanden na mijn afscheiding werd ik door de heer Warburton gedoopt, en sindsdien heb ik er nimmer aan getwijfeld dat het een inzetting van het Evangelie is, ofschoon ik er weinig voor gevoel om er een schibboleth van te maken, ofwel een belangrijk onderwerp in mijn prediking. De wijze waarop vele baptisten er over spreken, doet bij mij de indruk post vatten, dat het voor hen het enig al is en het grote keerpunt, terwijl ik het meer als een ordinantie zie, waaraan moet worden gehoorzaamd door Goddelijk onderwijs en uit liefde. "Indien gij Mij liefhebt, zo bewaart Mijn geboden". Doch sommigen mijner meest geliefde vrienden en beste toehoorders zijn geen baptisten, toch is dit geen hefboom of struikelblok voor onze vriendschap en liefde. Ik kan echter niet instemmen met de heer Triggs of wijlen Henry Fowler, dat het een onverschillige zaak is, of in onze ijver voor geestelijke wezenlijkheden zulk een duidelijk bevel des Heeren maar terzijde stellen, daarmede de duidelijke praktijk van 's Heeren apostelen tot iets onbetekenends en voorbijgaands verklarende.

Jezus is de Wetgever voor Zijn uitverkorenen, en zij eren Hem weinig, die Zijn inzettingen versmaden. Welk een ontzaglijk woord lezen zij in Matth. 5 : 19, en gij moogt wel bedenken dat er verschil is tussen overtreden uit zwakheid, en een opzettelijk verachten en versmaden uit oorzaak van de hardheid van het hart. Ik durf te zeggen dat gij de scherpte van dit door mij genoemde tekstwoord wel zult hebben begrepen: "En de mensen alzo geleerd zal hebben".

Soms ben ik door de gedachte getroost geworden, dat waarin ik moge hebben overtreden, ik de mensen toch nimmer zo geleerd heb, ja dat ik nimmer enige afwijking van de nauwe weg en het enge pad heb goedgekeurd, hetzij in mijzelf, hetzij in anderen. En hier maak ik onderscheid tussen de tegenstanders van het Baptisme en de verachters er van. De heer S. heeft er tegen gepredikt en naar ik meen de doop der gelovigen belachelijk gemaakt. Daarom wilde ik de gelegenheid niet voorbij laten gaan, daar ik hem toch schrijven moest, hem op zijn fout te wijzen. Dit had tot gevolg dat hij zich scherp trachtte te verdedigen. Toen ik hem in mijn antwoord er op wees dat ik waarschijnlijk in een geheel jaar nauwelijks één keer, op de kansel over het Baptisme gesproken had, verklaarde hij niet te kunnen begrijpen hoe ik daarin dan getrouw zou kunnen zijn, daar ik hem toch tegenstond in zijn verloochening er van. Hij kon het verschil niet zien tussen het blind zijn voor de waarheid en het tegenstaan van dezelve. Wanneer gij bijvoorbeeld over dit onderwerp zou gezwegen hebben, dan had ik het niet ter sprake gebracht. Maar wanneer gij het zoudt bestreden hebben, dan had ik het verdedigd. Dit moet toch duidelijk zijn. Wanneer uw gemeente niet baptistisch is, 'zult ge ervaren dat het spreken over de Doop alles in vuur en vlam zal zetten en altijd weer een oorzaak van twist zal blijken te zijn. Maar het is mijn bedoeling nu niet om u er toe te brengen dat gij er voortaan over zult zwijgen wanneer de Heere het op uw ziel bindt. De krachtigste predikatie welke gij in deze houden kunt, is v dat ge uzelf aan deze inzetting onderwerpt".

Philpots standpunt is hiermede wel het duidelijkst toegelicht. Nadrukkelijk verklaarde hij bij een andere gelegenheid dat hij vele oprechte en geliefde vrienden onder de niet-baptisten had, terwijl hij met vele duizenden aanhangers van het Baptisme niet gaarne op één stoel zou gaan zitten. Een verklaring, welke aan duidelijkheid niets te wensen overlaat.

Tot aan zijn dood toe is hij bij dit standpunt gebleven en nimmer heeft hij berouw over deze stap gehad. Herhaaldelijk geeft hij in zijn brieven blijk dat de zienswijze der baptisten geheel de zijne is.

Ook is Philpots geestelijke leven er nimmer door verduisterd. Gehoorzaam en gelovig mocht hij de Heere volgen in het water. Hij handelde in deze niet tegen zijn consciëntie in. Het was voor hem een goede ure van zoete gemeenschap met zijn dierbare Zaligmaker.

Zeer opmerkelijk is ook wat William Tiptaft ervaren mocht, toen hij er eindelijk toe kwam de kapel te Abingdon tot gemeente te institueren door de doop van drie-en-twintig mensen op eenmaal (1843).

Hij heeft vernomen dat ook zijn zuster te Oakham, mevrouw Keal, op het punt staat gedoopt te worden, en hij spreekt in een brief aan haarde wens uit dat het haar ten zegen zijn moge. Vervolgens vertelt hij dan hoe het hem zelf is wedervaren na de dooplechtigheid te Abingdon.

Als hij schrijft dat na de predicatie 's morgens zeven vrouwen en vijf mannen gedoopt werden, en 's avonds nog eens zes vrouwen en vijf mannen, voegt hij er aan toe: "Men zal het wel een heel groot aantal op één dag vinden voor zulk een enghartig predikant!"

Voorals 's avonds mocht hij met veel ruimte in de bediening (les Woords voorgaan. Hij vond de bediening van de Heilige Doop aan hen, van wie hij geloofde dat zij deelgenoten van de genade waren, heel wat aangenamer dan toen hij vroeger in de staatskerk kleine kinderen moest besprengen. Want daarbij moest hij een formulier gebruiken en uitspraken doen, welke hem vanwege de onwaarheid er in zeer hadden

tegengestaan. Ook onder de doopsbediening had hij vrede voor zijn gemoed en voegt aan zijn brief het voor Tiptaft zo kenmerkende toe: "Ik stem toe dat vele dingen te duur gekocht worden, zelfs het goud, maar één ding kan nimmer te duur gekocht worden, namelijk een goede consciëntie".

Maar dan gaat hij vertellen op welk een wijze hij de goedkeuring des Heeren in de volgende nacht mocht ervaren.

"Nu moet ik iets verhalen, waarvan ik verwacht dat gij en de andere vrienden te Oakham er veel belang in zullen stellen, ja blijde zijn zult het te vernemen. De Heere stelde het tot een zegen en Hem zij alle lof. Het is een nieuwe melodie voor mij wanneer ik begin: "Mijn hart geeft een goede rede op; ik zeg mijn gedichten uit van een Koning; mijn tong is als de pen van den vaardige schrijver". "Nadat we nog over het gebeurde van deze dag met vier vrienden hadden nagepraat, ging ik zondagavond naar bed met aangename gedachten, dankbaar gestemd dat de Heere mij er door geholpen had, daar ik er zeer tegen had opgezien. Toen ik voor mijn bed neerknielde om een kort gebed te doen voor de nacht, gevoelde ik dat mijn ziel opgetrokken werd tot God en ik mocht diep voor Hem buigen onder de indrukken van mijn zonden. Maar zodra ik inbed lag, gevoelde ik dat mijn hart smolt, en ik werd een zoete indruk van Gods liefde tot mij gewaar, zodat onmiddellijk mijn tranen begonnen te vloeien. Met veel zalving en kracht begon de Heere dierbare beloften toe te passen in mijn ziel, in zulk een mate als ik nimmer tevoren ervaren had. Waarlijk, nooit eerder ontving ik zulk een dierbaar getuigenis in mijn ziel, ofschoon ik toch meerdere tijden kan noemen dat ik gezegend werd. Maar dit was anders. De geur er van word ik nu nog gewaar, en ik ben zeer bezorgd het te verliezen of er van beroofd te worden". "Toen de beloften in mijn ziel daalden, kwamen deze woorden herhaaldelijk met grote kracht tot mij: "Waakt op en juicht, gij die in het stof woont, want uw dauw zal zijn als een dauw der moeskruiden". En telkens weer was het: "Ik delg uw overtredingen uit als een nevel, en uw zonden als een wolk; keer weder tot Mij, want Ik heb u verlost". "Die Mij geboden heeft en dezelve bewaart, die is het, die Mij liefheeft; en die Mij liefheeft, zal van Mijn Vader geliefd worden; en Ik zal hem liefhebben, en Ik zal Mijzelf aan hem openbaren". Hoe zoet waren deze bevindingen van liefde voor mijn ziel. Ik zeide tot die gezegende Heere: "Hij kuste mij met de kussen Zijnsmonds, want Uw uitnemende liefde is beter dan wijn".

Nu weende hij geen tranen van droefheid meer, maar van blijdschap. Gedurende enige tijd mocht hij zalig gesteld zijn. De ootmoedige man moest telkens vragen: "Is het werkelijk waar, Heere? Is het werkelijk waar?" Gaarne wilde hij daar sterven. De wil des Heeren was de zijne geworden. Maar deze woorden kwamen in zijn hart:

'k Vertel aan alle zondaren in het rond welk een dierbare Zaligmaker ik vond.

De predikant John Kay woonde in die tijd bij hem in, en aan hem vertelde hij de volgende morgen zijn wedervaren, ofschoon zo bewogen, dat hij nauwelijks kon spreken. Want weder vloeiden de dierbaarste vertroosting in zijn ziel.

Hij was voor zichzelf meestentijds maar beklemd geweest. Nu was er de volle dag. Nu mocht zijn ziel in de ruimte weiden. "Loof de Heere, mijn ziel, en al wat binnen in mij is Zijn heilige Naam".

De Heere was goed voor Zijn ootmoedige kinderen en knechten. En hun arbeid zou tot een rijke zegen worden gesteld.

Want de achtergrond bij William Tiptaft en Joseph Charles Philpot in dit alles was

alleen deze, dat zij begeerden verenigd te zijn met het eenvoudige volk des Heeren. Onder het volk des Heeren gevoelde Philpot zich thuis. Daar was hij de geringste onder de geringen. De grote letterkundige zou hoog opzien tegen een man, die oorspronkelijk een analfabeet was (Thomas Godwin), maar die naar zijn oordeel veel meer genade en oefeningen kende dan hij zelf. Bij dat ootmoedig volk vond hij Christus, en de voetstappen der schapen. Hetgeen de doperse Anneke Jans van Delft aan haar zoon schrijft als zij door de roomse onderdrukker ter dood gebracht zal worden, meende hij te hebben verstaan:

"Acht op de veelheid der grote menigte niet, noch en tred op haar wegen; weer uw voet af van haar paden, want zij gaan ter helle als schapen ter dood.

Maar als ge hoort dat er een arme verstoten hoop is, door de wereld veracht en verworpen, schik u daarbij.

Waar ge van het kruis hoort, daar is Christus".

Hoofdstuk 12

JOSEPH CHARLES PHILPOT had zijn weg nu duidelijk gezien. Toch ging hij met grote voorzichtigheid te werk in het betreden ervan.

Door de Volwassendoop ingelijfd in de kring der Bijzondere Baptisten, was niet anders te verwachten dan dat hij spoedig zijn arbeid in het midden dezer gemeenten zou aanvangen. Dit geschiedde ook, maar zich ergens verbinden, daartoe kon hij nog niet komen.

Weliswaar bleef hij de winter te Allington over en ging daar gedurig voor in de bediening des Woords in de kapel van zijn geliefde vriend Joseph Parry, maar hij verbond zich niet voor vast.

Van het begin af liet hij dit de vrienden te Allington duidelijk weten. Wanneer hij in zijn brief van 29 augustus 1835 aan Joseph Parry vraagt de voorbereidingen voor zijn Doop aldaar te treffen, laat hij er direct achter volgen:

"Ik hoop echter, dat de gemeente zal begrijpen, dat daardoor mijn betrekking tot haar in het geheel niet wijzigt. Ik blijf nog niet anders dan een hulpdienaar, die bereid is voor het ogenblik te gaan of te blijven, al naardat wij wederkerig bij elkander zullen passen. Ik word dagelijks meer de arglistigheid en de verschrikkelijke goddeloosheid van mijn bedrieglijke hart gewaar, de ellendige, geruïneerde staat, waarin ik als zondaar van nature en in de praktijk verkeer. Ik gevoel mij ten enenmale onwaardig om een christen genoemd en gerekend te worden onder de volgers van het Lam. En ik begeer mij niet uit te geven als lid van een kerk, als een predikant of als een christen, alsof ik iets zou zijn. Ik ben gewillig om de laagste plaats in te nemen. Wanneer er iemand is, die mijn christen-zijn betwijfelt, die doet slechts wat ik zelf ook steeds doe. Gij zegt dat gij mij gaarne meer zoudt zien, maar ik ben er zeker van dat gij meer zwakheden en gebreken bij mij ontdekken zult, als mens en als predikant, dan gij nu waarschijnlijk reeds ontdekt hebt. Enkele weken zijn een te korte tijd om iemand te leren kennen. In de meesten, en ik ben verzekerd dat het bij mij ook zo is, is veel eigenzinnigheid, zelfzucht, afkerigheid en een moeilijk karakter, dat zich in het eerst nog niet zo openbaart. Wanneer de mensen elkander nog niet goed kennen, verwacht de één van de ander grote dingen, waarvan later blijkt dat zij niet verwezenlijkt worden. En velen zijn de dwaze mening toegedaan, dat een predikant een meer geestelijk mens is dan anderen, en dus voor de omgang voordeliger.

Wat mijzelf betreft, ik werp deze overblijfselen van priesterbedrog verre van mij. Ik ben zeer vleeselijk, zeer hoogmoedig, met een dwaze verbeelding, zeer traag, wereldsgezind, duister, dom, blind, ongelovig en onwetend. Ik kan alleen maar

belijden dat mijn oude mens afgrijselijk verdorven is, een bonte vermenging van de meest hatelijke verdorvenheden, welke in mij oprijzen en telkens tegenover mij staan. Daarom, in plaats van bij uw haard een voordelig en geestelijk metgezel te verwachten, moet gij u een arme invalide voorstellen, die bij elk gerucht beeft, een hovaardig, vermetel, hard schepsel, dat door barmhartigheden niet vertederd, en door beproevingen niet verootmoedigd wordt. Maar zoals ik gezegd heb, evenals ik tevoren steeds deed, ik wens mij aan niemand te verbinden. Ik begeer onafhankelijk te zijn van de kerkenraad en de leden der gemeente, de mannen en de vrouwen. Ik bedoel daarmee, dat ik hen niet begeer te vleien of te behagen. Wanneer ik hen niet bevallen mocht, of wanneer zij niet tevreden zijn met mijn leer, mijn bevinding en mijn praktijk, dat zij het mij dan direct zeggen, en met de eerste gelegenheid zal ik vertrekken. Of wanneer zij mij niet met stichting kunnen beluisteren, en een meer begenadigd en met meer gaven versierd man begeren, na de eerste waarschuwing zal ik de kansel verlaten. Ik begeer de gekrulde toespraken of de honingzoete blikken van de geveinsden niet. Mijn begeerte is slechts de gemeente Gods te weiden, welke Hij gekocht heeft met Zijn eigen bloed. Bedenk wel, dat wanneer ik het zwaard hanteer, het zowel vriend als vijand treffen moet, welke niet aan de zijde des Heeren staan. De Heere beware mij er voor dat ik iemand ontzien zou, dan alleen degenen, welke Hij liefheeft als de appel van Zijn oog".

Philpot begon zich te Allington thuis te gevoelen. De banden van vereniging met zijn vriend Parry werden steeds nauwer.

Vader en moeder Parry wisten niet hoe goed zij voor hem zorgen moesten. Hij had er in de stille en ruime boerenwoning een eigen studeerkamer, waar hij ongestoord werken kon. Het is niet te veel gezegd, dat hij er goed verwend werd. Men beschouwde hem eenvoudig als een lid van het gezin.

Het was voor Allingtons gemeente een goede tijd. Later zal Philpot in zijn brieven aan Joseph Parry daar nog dikwijls op wijzen. Kort vóór zijn sterven schreef hij nog:

"Het verwondert mij niet dat gij wel eens op het verleden terugziet, nu vier-en-dertig jaren geleden, toen er te Allington een wonderlijke kracht met het Woord des Heeren gepaard ging. Wat waren er toen velen, wier nagedachtenis tot zegen is, voor wie het Woord van groot nut was. Ongetwijfeld waren er anderen, die in deze zegen deelden, van wie wij weinig of niets weten". Enz.

Notie Red. Gihonbron

De Engelse Godgeleerden hadden veel meer dan de Nederlandse te maken met meningsverschillen over de doop. Hercules Collins, 1646 (?) -1702.

De verschillen tussen de gelovigen gingen hem er harte. Hij zocht overeenkomsten op in de voornaamste geloofsartikelen. Hij publiceerde met dit doel *een Orthodoxe Catechismus* (1680), die een bewerkte versie was van de Heidelbergse Catechismus. Collins liet het leerstuk over de Kinderdoop weg, en behield de geestelijke strekking van de Doop, evenals een aantal accent verschillen en veranderingen die pasten bij de Baptistische visie. Tevens voegde hij ook de tekst toe van de Geloofsbelijdenis van Nicea en die van Athanasius.

DEEL 2

Het is de bedoeling om in dit document van de Doop beide standpunten te verwoorden, zowel van de **Kinderdoop als de Belijdenisdoop**.

Eerst volgt een korte beschrijving van de visie van Joh. Calvijn. We hebben hem gekozen omdat talloze mannen die na hem gekomen zijn, gebruik hebben gemaakt van zijn inzichten.

Overgenomen uit *De Kinderdoop bij Calvijn*. Door Ds. G. Kater. Uitgave Den Hertog BV Houten. 2014

Blz. 21. In de eerste plaats vormen de theologische opvattingen van Calvijn een belangrijk oriëntatiepunt voor de Gereformeerde traditie.

Kennisname van deze gemeenschappelijke historische bron kan wellicht leiden tot een meer uniform verstaan van de Schrift rondom dit thema, en tot het overstijgen van onvruchtbare tegenstellingen tussen de kerken onderling.

Overigens betekent dit niet dat we de visie van Calvijn a priori volledig willen laten samenvallen met de Schrift zelf. Het sola Scriptura van de Reformatie is ook vandaag nog even actueel als in de zestiende eeuw, daarom dienen ook Calvijns opvattingen voortdurend aan de Schrift zelf getoetst te worden. Tegelijkertijd is dat niet de scopus van dit dogma-historisch deel van deze studie.

Overigens menen we dat juist Calvijn zelf ook doordrongen is geweest van dit principe als Leitmotiv, gelet op het feit hoeveel moeite hij zich troost om zijn opvattingen over de kinderdoop vanuit de Schrift te onderbouwen. De suggestie dat Calvijn de leer van de kinderdoop slechts heeft willen handhaven vanuit de continuïteitsgedachte van de (volks)kerk en gebondenheid aan haar traditie, lijkt ons dan ook ongegrond te zijn

Zie L.G.M. Alting von Geusau, *Die Lehre von der Kindertaufe bei Calvin*, 254. Vrijwel lijnrecht tegenover de visie van Alting von Geusau staat hier de visie van W. Balke: Wie stelt dat inzake de kinderdoop de Reformatoren gezwicht zijn voor de traditie van het pausdom, miskent hun theologie. Zie W. Balke, *Calvijn en de doperse radicalen*, Amsterdam 1973, 224. [ps Doperse radicalen zijn de revolutionaire Wederdopers]

De eerste uitgave van *Calvijns Institutie* uit 1536 mogen we beschouwen als het eerste publieke getuigenis van zijn keuze voor de Reformatie.⁹ In deze eerste uitgave herkennen we de voor Calvijns tijd gebruikelijke indeling van catechetische lectuur, wanneer Calvijn achtereenvolgens de wet, het geloof en het gebed in afzonderlijke hoofdstukken behandelt.^o Daarbij voegt Calvijn dan nog een hoofdstuk over de sacramenten van de Heilige Doop en het Heilig Avondmaal. We mogen aannemen dat deze eerste vier hoofdstukken door Calvijn nog in Frankrijk geschreven zijn." In Bazel heeft hij vervolgens nog twee hoofdstukken toegevoegd.

... blz. 30

Zo hebben we de drie zaken gezien waarin de doop gegeven is ten dienste van het geloof. We letten vervolgens op het andere doel van de instelling van de doop, namelijk *als belijdenis van ons geloof ten opzichte van de mensen*. Calvijn behandelt dit veel beknopter: De doop staat echter ook in dienst van onze belijdenis voor de mensen. Hij is immers een kenteken, waardoor wij openlijk belijden dat wij tot het

volk van God gerekend willen worden. Wij betuigen erdoor dat wij met alle christenen overeenstemmen in de dienst aan de ene God en in de ene religie, en bevestigen tenslotte openlijk ons geloof daardoor. *Institutie 1536*, 4, 143

Calvijns woorden lijken hier een voluntaristisch trekje te krijgen, wanneer hij de wil noemt als motivatie voor de doop in haar doel als geloofsbelijdenis ten opzichte van de mensen. Overigens moeten we hierbij wel opnieuw in herinnering roepen dat dit (tweede) doel van de doop in Calvijns optiek nadrukkelijk secundair is ten opzichte van het eerder genoemde primaire doel van de doop. De keus van de gelovige mens om door middel van de doop zijn geloof te willen belijden voor de mensen, is dus voor Calvijn blijkbaar geen hoofdmotief bij de doop. We laten dit tweede doel van de instelling van de doop verder rusten, omdat we immers op zoek zijn naar wat Calvijn schrijft over het sacramentele karakter van de doop.

Het andere aspect dat Calvijn noemt bij de manier waarop de doop ontvangen en gebruikt dient te worden, hangt vooral samen

Blz. 33. **De gronden van de kinderdoop**

In deze paragraaf willen we onderzoeken wat Calvijn in zijn eerste uitgave van de *Institutie* vermeldt over de gronden van de kinderdoop. Daarbij springt direct in het oog dat Calvijn hier weinig afzonderlijke aandacht voor heeft.

De kinderdoop wordt kort besproken aan het einde van de algemene paragraaf over de doop. Deze structurering maakt duidelijk dat de kinderdoop in Calvijns ogen geen wezenlijk andere doop is dan het sacrament van de doop van een volwassene na geloofsbelijdenis, maar (slechts) een bijzondere vorm ervan.

Een mogelijk bezwaar tegen de doop van kinderen brengt hem ertoe meer specifiek in te gaan op het thema van de kinderdoop: Maar uit hetgeen gezegd is, namelijk dat het gebruik van het sacrament bestaat uit deze twee delen, allereerst, dat wij omtrent de beloften van de Heere onderwijs zouden ontvangen en vervolgens, dat wij ons geloof bij de mensen belijden, zou gemakkelijk twijfel kunnen ontstaan, waarom de kinderen van de christenen gedoopt worden terwijl zij nog zuigelingen zijn. Zij kunnen immers, zoals velen menen, uit zulke beelden niets leren. En zij kunnen ook geen geloof ontvangen hebben in hun binnenste, om daarvan openlijk getuigenis af te leggen.

Calvijn gaat hier vervolgens tegen in, en weerlegt het bezwaar dat kleine kinderen niet daadwerkelijk zouden kunnen geloven. De mogelijkheid dat de kleine kinderen wel *kunnen* geloven, blijkt voor hem zelfs de eerste grond van de kinderdoop te zijn: Allereerst: lichtvaardig en aanmatigend verzekert men, dat er van geloof op deze leeftijd geen sprake kan zijn. (...) En daarom blijft de uitspraak vast, dat niemand zalig wordt dan door het geloof. En daarom komt ook de doop rechtens aan de kinderen toe, daar zij met de volwassenen hetzelfde geloof hebben.

Het valt vervolgens op dat Calvijn in zijn verdediging van de mogelijkheid dat kleine kinderen kunnen geloven, zich vooral laat leiden door het feit dat er ook jonge kinderen door de dood worden weggenomen. Omdat God ook onder hen Zijn uitverkorenen heeft, en omdat niemand zalig wordt dan door het geloof; worden ook de jong stervende uitverkoren kinderen alleen zalig door het geloof.

We horen deze gedachten doorklinken, wanneer Calvijn - vragenderwijs - stelt: Van degenen die de Heere op jonge leeftijd uit dit sterfelijke leven wegroept, maakt Hij sommigen tot erfgenamen van Zijn hemels Koninkrijk. De eeuwige zaligheid is echter gelegen in de kennis van God. En daarom: waarom zou Hij aan hen hier niet een zekere smaak, een beginsel kunnen geven van dit goed, waarvan zij eenmaal overvloedig en volkomen zullen genieten?

Calvijn bedoelt met deze uitspraken overigens niet dat we er van moeten uitgaan dat het geloof in alle zuigelingen aanwezig is wanneer zij gedoopt worden. Ook al is het *mogelijk* dat jonge kinderen geloven, het is *niet altijd werkelijkheid*. Met het oog daarop stelt hij uitdrukkelijk: Toch mag niemand dit in deze zin opvatten, alsof ik zou zeggen dat het geloof altijd begint vanaf de moederschoot, aangezien de Heere ook de volwassenen soms later en soms vroeger roept. Ik zeg alleen, dat alle uitverkorenen van God door het geloof in het eeuwige leven ingaan, in welk stadium van hun leeftijd zij ook maar uit deze kerker van het verderf worden weggenomen. Calvijn gaat dus uit van de mogelijkheid dat ook jonge kinderen daadwerkelijk *kunnen* geloven. Toch zijn daarmee alle vragen zeker niet opgelost. Enz.

Blz. 94. ... De gehele zaak kan, aldus Calvijn, in het kort samengevat worden: dat zij, die eerst op volwassen leeftijd het geloof van Christus omhelzen, daar ze tot nog toe vreemd geweest zijn aan het verbond, niet met de doop getekend mogen worden, tenzij geloof en bekering daar tussen komen, die alleen hun de toegang tot de gemeenschap des verbonds kunnen openen; maar dat de kleine kinderen, die uit christenen geboren zijn, evenals ze terstond nadat ze geboren zijn door God tot de erfenis des verbonds ontvangen worden, zo ook tot de doop moeten worden aangenomen. Institutie, 4.16.24.

Hoewel de jonge kinderen op het moment van de doop zelf geen versterking van het geloof uit het sacrament ontvangen, betekenen dit niet dat het karakter van de doop als sacrament daarmee onder druk staat. Immers, op het moment van de doop zelf is het sacrament al tot troost van de gelovige ouders. *Daarnaast kan het ook in de toekomst dienen tot versterking van het geloof van het gedoopte kind, wanneer het tot zijn verstand gekomen is en geloof ontvangen heeft.* In alle gevallen blijft de nauwe relatie tussen sacrament en geloof, die kenmerkend is voor Calvijns sacramentsleer, gehandhaafd. Dat het geloof, en de versterken ervan, ook kunnen volgen op het teken van het sacrament, had Calvijn ook in de Institutie, 4.15.17 al duidelijk gemaakt. Ook daar wijst hij erop dat de doop weliswaar alleen door het geloof aan ons geheiligd wordt, maar dat Gods belofte niettemin ook altijd vast, krachtig en waarachtig blijft wanneer er geen geloof aan gehecht wordt.

Het karakter van de kinderdoop als sacrament staat hiermee blijvend vast. De verzegeling van Gods aangeboden belofte in de kinderdoop is niet beperkt tot het moment van de doophandeling zelf, maar geldt levenslang.

C. Graafland attendeert hier op de terminologie van Calvijn; hij spreekt over een aangeboden worden van de beloften. De aangeboden belofte moet echter ook in geloof worden aangenomen. Er is dus onderscheid tussen beide. Tussen aanbieden en ontvangen van het heil staat het geloof als vrucht van de Geest. Daarmee wordt duidelijk dat de effectiviteit van het sacrament altijd en uitsluitend verbonden is aan het geloof. Vanuit deze relatie kinderdoop en geloof kan er vervolgens ook een lijn getrokken worden naar de leer van de verkiezing. Krachtens de verkiezing staat God er Zelf door Zijn Geest voor in dat de weldaden die in de doop beloofd worden, ook daadwerkelijk vervuld zullen worden in het leven van de uitverkorenen in de weg van wedergeboorte, geloof en bekering.

Deze notie doet overigens niets af van de werkelijkheid van Gods verbondsbelofte, die aan alle gedoopte kinderen wordt aangeboden. De werkelijkheid van de sacramentele gave van Gods beloften strekt zich door het sacrament van de (kinder)doop uit tot de gehele gemeente!

C. Graafland wijst er daarom naar ons inzien terecht op dat Calvijn vooral rondom de

kinderdoop het verbond zei positief en krachtig mogelijk accentueert. De verkiezing is daarmee op geen enkele manier een bedreiging voor de welmenendheid waarmee God Zijn beloften aan allen aanbiedt. Zie C. Graafland, *Van Calvijn tot Comrie*, deel I en II, 188-190.

De verkiezing functioneert alleen in positieve zin op de achtergrond. Zonder geloof is het onmogelijk om te delen in de vervulling van Gods beloften en in de effectiviteit van het sacrament. Hoewel dit geloof van elk mens door God geëist wordt, is het vanwege de verdorvenheid van de menselijke natuur voor een mens onmogelijk om vanuit zichzelf te kunnen geloven. Maar juist de genadige verkiezing is de zekere garantie dat God het geloof ook Zelf daadwerkelijk uit genade schenkt!

Het bevreemdt ons daarom wanneer John W. Riggs ingaat op *de betekenis van de kinderdoop voor verworpenen* bij Calvijn. Anders dan Riggs stelt, spreken de citaten van Calvijn die hij aanhaalt nergens over de verworpenen, maar over de goddelozen en ongelovigen, die zonder geloof de sacramenten gebruiken en daardoor Gods toom op zich laden. Het lijkt ons dat Calvijn hier zeer bewust voor deze terminologie gekozen heeft en daarmee duidelijk wil maken dat de schuld daarvan geheel ligt in hun ongeloof en goddeloosheid.

De leer van de dubbele predestinatie wordt in ieder geval door Calvijn niet zodanig verbonden aan de leer van de kinderdoop, als de bespreking van Riggs doet vermoeden. Zie John W. Riggs, *Baptism in the Reformed Tradition*, 60-64.

Calvijn benadert de gemeente niet vanuit de dubbele predestinatie, maar vanuit de werkelijkheid en welmenendheid van Gods belofte. De gemeente deelt vanuit die optiek in het heil, tenzij men zich daar door ongeloof buiten sluit.

De handhaving van de leer van de kinderdoop is daarom voor Calvijn van het grootste belang, vanwege de grote troost die deze instelling de gelovigen en hun kinderen biedt. Calvijn ziet in de bestrijding van de kinderdoop het eigen werk van satan zelf:

Hierom, hierom ongetwijfeld is het de satan te doen, wanneer hij de kinderdoop met zoveel geweld aanvalt, namelijk dat deze betuiging van Gods genade wordt uit de weg geruimd en de belofte, die zich door haar voor onze ogen vertoont, langzamerhand eindelijk verdwijnt. En daaruit zou niet alleen een goddeloze ondankbaarheid tegen Gods barmhartigheid ontstaan, maar ook een zekere traagheid om de kinderen tot vroomheid te onderwijzen. Immers wij worden door deze prikkel er niet weinig toe opgewekt om hen in de ernstige vreze Gods en in de onderhouding der wet op te voeden, wanneer wij overdenken, dat ze terstond van hun geboorte af door Hem als zijn kinderen beschouwd en erkend worden.

Laat ons daarom, wanneer we niet boosaardig Gods weldadigheid willen verduisteren, Hem onze kinderen aanbieden, aan wie Hij een plaats toegekend heeft onder zijn vrienden en huisgenoten, dat is onder de leden der kerk.

Tot slot, een laatste kritische opmerking in dit verband. Calvijn spreekt in zijn definitie van het sacrament over een dubbele functie van het sacrament. God geeft het sacrament primair tot versterking van het geloof, en secundair heeft het een functie als wederkerige belijdenis van het geloof, zo zagen we.

Aan het begin van het hoofdstuk over de kinderdoop verklaart hij opnieuw expliciet dat deze functies ook van toepassing zijn op de kinderdoop, zo constateerden we. Ten aanzien van de eerstgenoemde functie van het sacrament heeft Calvijn naar ons inzien in het voorgaande overtuigend duidelijk gemaakt hoe deze primaire functie van het sacrament in de kinderdoop functioneert.

Maar ten aanzien van de tweede functie signaleren we hier *een onduidelijkheid*. Een

zuigeling kan op het moment van de doop immers onmogelijk een wederkerige geloofsbelijdenis doen. Ten aanzien van de eerste functie van het sacrament (versterking van het geloof) kan het effect van de doop van het kind alsnog op enig later tijdstip in het leven volgen.

Dit kan echter *onmogelijk gezegd worden van deze tweede functie*, aangezien deze moet samenvallen met het moment van het ontvangen van het teken, om als belijdenis voor de mensen te kunnen functioneren. Ook al wordt op het moment van de kinderdoop duidelijk dat het gedoopte kind gerekend wordt tot de publieke gemeente, toch lijkt het ons niet in overeenstemming met Calvijns visie op de tweede functie van het sacrament om dat aspect te zien als de concretisering van deze tweede functie.

Het gaat volgens Calvijn (zie hoofdstuk 4, paragraaf De relatie sacrament en geloof) in deze tweede functie van het sacrament immers om *een wederkerige, openbare geloofsbelijdenis*, waarin de persoonlijke verhouding tot God zichtbaar wordt. Die formulering gaat aanzienlijk verder dan de constatering dat het gedoopte kind gerekend wordt tot de publieke gemeente.

Het is uiteraard mogelijk dat Calvijn deze tweede functie van het sacrament ten aanzien van de kinderdoop betreft op de ouders die met de doop van hun kind openlijk hun geloof belijden. Toch maakt Calvijn dit aspect nergens expliciet, zodat we moeten concluderen dat hier een punt van onduidelijkheid blijft bestaan.

4. CONCLUSIES. Blz. 99.

We willen in dit laatste hoofdstuk de balans opmaken van onze zoektocht naar Calvijns visie op het sacramentele karakter van de kinderdoop, zoals we die gevonden hebben vanuit de onderzochte bronnen in de voorgaande hoofdstukken. Om dit hoofdstuk goed te laten aansluiten op de voorgaande hoofdstukken, willen we door middel van de bekende deelvragen proberen te verwoorden wat Calvijns visie is, en waar er mogelijk sprake is van een bepaalde ontwikkeling en/of wijziging in zijn denken.

Sacramenten

Rondom de sacramentsleer ontmoeten we binnen Calvijns denken enerzijds vooral continuïteit, terwijl er anderzijds in enkele aspecten ook sprake is van een bepaalde ontwikkeling.

In alle bronnen vinden we een sterk accent op het feit dat het sacrament is toegevoegd aan het Woord. W. Niesel wijst erop dat Calvijn zich hiermee aansluit bij Augustinus, die spreekt over het sacrament als het zichtbare Woord. Zie W. Niesel, *Die Theologie Calvins*, München 1938, 205. De inhoud van het sacrament wordt bepaald door het Woord: het Woord van Gods belofte vormt het hart van het sacrament.

We zien dat Calvijn in zijn definitie van het sacrament in 1536 Gods belofte (nog) niet expliciet noemt, hoewel vanuit de verdere bespreking van het sacrament duidelijk wordt hoe centraal de plaats van de belofte ook in 1536 is.

In 1545 en 1559 krijgt de belofte wel een plaats in de definitie van het sacrament. In 1559 vinden we daarbij ook een verdere uitwerking van het beloftebegrip. Het blijkt in Gods belofte van genade te gaan om één Persoon: Christus is de grote Inhoud van Gods belofte.

Door middel van het uiterlijke teken van het sacrament wil de Heere Zijn belofte verzegelen en de gelovige daarvan verzekeren. Het uiterlijke teken heeft die verzegelende betekenis niet van zichzelf maar vanwege Gods instelling. De Heere past Zich daarbij als het ware aan bij de aardse mens, door een zichtbaar teken te gebruiken tot verzegeling van Zijn onzichtbare belofte van genade. De relatie van het sacrament

met de belofte is in alle bronnen terug te vinden.

Het doel van het sacrament is de versterking van het geloof. Het sacrament is dus niet gegeven tot werking van het geloof, zoals de Lutherse traditie van de Reformatie dit in de Augsburgse Confessie verwoordt. Ook W. Niesel wijst op dit verschil tussen de Lutherse traditie en de visie van Calvijn. God geeft het sacrament, zodat de gelovigen daardoor de belofte van Zijn evangelie steeds beter leren verstaan en persoonlijk meer verzekerd zullen zijn van hun aandeel daaraan.

Rondom het doel van het sacrament zien we overigens wel een ontwikkeling in de visie van Calvijn. In 1536 noemt hij in zijn definitie van het sacrament alleen de versterking van het geloof als enige doel. In de verdere uitwerking van zijn sacramentsleer noemt hij vervolgens zijdelings ook nog een tweede doel: het sacrament dient namelijk ook als geloofsbelijdenis ten opzichte van andere mensen. Toch werkt Calvijn dit tweede doel inhoudelijk niet verder uit, terwijl hij wel duidelijk maakt dat dit tweede doel secundair van aard is ten opzichte van het eerstgenoemde.

Dit tweede doel ontbreekt - opvallend genoeg - geheel in zijn bespreking van de sacramenten in 1545. Het is ons niet duidelijk geworden wat Calvijns motivatie voor deze wijziging is.

Bezien we vervolgens echter Calvijns visie in 1559, dan zien we opnieuw een opvallend verschil aan het licht treden. In Calvijns definitie van het sacrament komt het eerder genoemde tweede doel nu weer nadrukkelijk terug en spreekt Calvijn over het sacrament als een getuigenis van onze vroomheid tegenover God en de mensen. Hij spreekt in dit verband over wederkerigheid: God betuigt Zijn goedgunstigheid in het sacrament en verzegelt die aan de gelovigen, terwijl de gelovigen wederkerig hun geloof belijden voor Hem en mensen door deelname aan het sacrament. Hoewel Calvijn ook in 1559 blijft benadrukken dat het eerste doel van het sacrament het primaat heeft boven het als tweede genoemde, kunnen we ten opzichte van 1536 en 1545 wel constateren dat dit tweede doel in 1559 veel explicieter naar voren gebracht wordt. Dat er in het sacrament sprake is van wederkerigheid tussen God en Zijn gelovigen, in een persoonlijke verhouding die tot uitdrukking komt in het sacrament, wordt dus sterker beklemtoond.

De relatie sacrament en geloof

Met betrekking tot de relatie van sacrament en geloof, geldt in nog sterkere mate dat er daarbij sprake is van continuïteit in Calvijns visie op deze relatie.

Vanaf 1536 stelt Calvijn helder dat de Heere niet alleen het geloof wil versterken door middel van de sacramenten, maar dat er van de zijde van de mens (dus) ook geloof noodzakelijk is om daadwerkelijk te delen in de verzegelende kracht van het sacrament. Het sacrament werkt immers het geloof niet, maar versterkt het. Zonder dit geloof kan er daarom geen effect van het sacrament uitgaan. Geloof en sacrament zijn dus nauw aan elkaar verbonden in een wederzijdse correlatie. Wie zonder geloof het sacrament gebruikt, deelt daarom ook niet in het effect van het sacrament. Sterker: wie zonder geloof het sacrament gebruikt, laadt daarmee Gods toom op zich!

Overigens betekent het ontbreken van het geloof niet dat daarmee ook de verzegelende kracht van het sacrament teniet gedaan wordt. Het ongeloof van de persoon die het sacrament gebruikt, doet niets af van de verzegelende kracht van het sacrament. Het sacrament blijft altijd sacrament, vanwege Gods instelling. We noemen dit de objectiviteit, of liever de integriteit van het sacrament. Ook W. Niesel wijst op dit aspect in Calvijns denken: er is sprake van een sacramentele gave (aanbieding) van Christus en Zijn weldaden in het sacrament. Tegelijkertijd is er onderscheid tussen deze aanbieding en het aannemen ervan (door het geloof). De

sacramentele gave gaat dus niet zodanig op in het sacrament, dat het ontvangen van het uiterlijke teken onlosmakelijk ook het daadwerkelijk ontvangen van Christus betekent, zoals de Lutherse traditie in de Reformatie leert.

Ook al is het sacrament niet heilsnoodzakelijk omdat alleen het Woord van God het geloof werkt, toch is het sacrament wel noodzakelijk voor de versterking van dat geloof vanwege de zwakheid van dit geloof. Wie als gelovige het sacrament niet gebruikt, veracht daarom Gods instelling.

Tegelijkertijd geldt ook: om daadwerkelijk versterking van het geloof uit het sacrament te mogen ontvangen, is de werking van de Heilige Geest onmisbaar en noodzakelijk. De werking van de Geest is nodig vanwege de hardnekkigheid van ons hart. Alleen wanneer de Geest het hart verbreekt, horen wij dat het God is Die spreekt. De Geest leidt de gelovige door middel van het uiterlijke teken van het sacrament heen naar de onzichtbare werkelijkheid van Gods belofte van genade in Christus en verzekert de gelovige daarvan persoonlijk door het gebruik van het sacrament.

Het geloof richt zich dus op Gods belofte van genade in Christus Jezus. Die belofte is voorwerp van het geloof. Die ene belofte vormt daarmee zowel de inhoud van het Woord alsook de inhoud van het sacrament. C. van der Kooi wijst erop hoezeer het sacramentsbegrip aansluit bij het geloofsbegrip, omdat het in beide gaat om de genegenheid Gods jegens ons, Zijn benevolentia. Juist dit aspect benadrukt opnieuw dat het sacrament is toegevoegd aan het Woord.

Het sacramentele karakter van de doop

Rondom het sacramentele karakter van de doop is er opnieuw sprake van een grote continuïteit in Calvijns visie.

Het sacrament van de doop verzegelt de ingang in Gods kerk, die het lichaam van Christus is. In 1536 noemt Calvijn dit aspect niet in zijn behandeling van de doopleer. Ongetwijfeld heeft dat te maken met zijn visie op de kerk, waarbij de jonge Calvijn - tegenover de rooms-katholieke ecclesiologie met haar sterke nadruk op de zichtbare kerk - de nadruk legt op de onzichtbare kerk van uitverkoren gelovigen. Door zijn toenemende contacten met de dopers zien we echter een verschuiving optreden, waarbij Calvijn aan de zichtbare kerk nadrukkelijker een plaats wil geven. In 1545 brengt Calvijn dit aspect dan ook wel naar voren in antwoord: de doop is als een toegang in de kerk voor ons. Want hier hebben wij een getuigenis dat wij, daar wij anders buitenstaanders en vreemdelingen zijn, in Gods huisgezin opgenomen worden om tot Zijn huisgenoten gerekend te worden.

De doop is gegeven tot zowel versterking van het geloof, alsook ten dienste van het belijden voor de mensen. We constateerden al eerder dat dit laatste doel van het sacrament (van de doop) ontbreekt in 1545.

Met betrekking tot het eerste doel van de doop, de versterking van het geloof, maakt Calvijn duidelijk dat er hierbij sprake is van verschillende elementen: de doop verzegelt de vergeving van zonden door het bloed van Christus. De doop verzegelt de vereniging met de gestorven en opgewekte Christus, Die door Zijn Geest ook de gelovige laat sterven aan de zonde en laat leven in een vernieuwd leven voor God. De doop verzegelt tot slot ook in het algemeen de vereniging met Christus en daarmee alle weldaden die Christus verdiend heeft voor allen die in Hem geloven. De gemeenschap met Christus is daarmee een aspect wat in alle facetten van de doop als versterking van het geloof sterk naar voren komt.

Opnieuw moeten we hier constateren dat Calvijn in 1545 in dit opzicht enigszins afwijkt van de gegevens uit 1536 en 1559. In 1545 beperkt Calvijn zich tot het noemen van (slechts) twee elementen van de doop als versterking van het geloof: hij

noemt dan alleen de vergeving van de zonden en de wedergeboorte. Met het laatstgenoemde aspect bedoelt hij dan ongetwijfeld inhoudelijk hetzelfde als het eerder genoemde aspect van afsterven aan de zonde en heilig leven voor God vanuit de gemeenschap met Christus. Het laatste element, de verzegeling van de vereniging met Christus waaruit alle weldaden van Christus voor Zijn gelovigen voortkomen, blijft in 1545 echter ongenoemd! Dat lijkt ons een belangrijke constatering voor ons onderzoek. Het is echter niet mogelijk hier een duidelijke verklaring voor te geven. Zowel in 1536 als in 1559 maakt Calvijn duidelijk dat dit derde aspect in feite de achtergrond vormt van de eerste twee! In dat licht bezien lijkt het ons terecht wanneer L.G.M. Alting von Geusau constateert dat de betekenis van de doop bij Calvijn duidelijk laat zien hoe direct de doopleer verbonden is aan de leer van de rechtvaardiging door het geloof. De doop verzegelt immers alle weldaden die voortkomen vanuit de geloofsvereniging met Christus." Het bevreedt daarom temeer wanneer Calvijn dit derde aspect in 1545 ongenoemd laat. Een belangrijk facet van het sacramentele karakter van de doop is tenslotte de notie dat het God Zelf is Die door middel van dit sacrament al deze weldaden verzegelt en zo het geloof wil verzekeren. Wie in het geloof het sacrament van de doop ontvangt, ontvangt daarmee rijke troost en versterking van het geloof. Daarmee wordt tot slot opnieuw duidelijk dat ook hier het geloof noodzakelijk wordt geacht om te delen in de effectiviteit van het sacrament van de doop. Toch doet dit aspect niets af van het feit dat Gods belofte, die Hij verzegelt in de doop, ook geldig blijft wanneer er geen geloof aanwezig is in de gedoopte. *Wanneer er op enig moment in het latere leven alsnog sprake is van geloof, kan de Heere door middel van het eenmaal ontvangen sacrament alsnog het effect daarvan geven.*

Wat Calvijn schrijft over de nauwe relatie tussen geloof en sacrament, vinden we dus consistent terug in zijn opvatting over het sacramentele karakter van de doop, zij het dat de effectiviteit van de doop blijkbaar niet beperkt kan en mag worden tot het moment van de doophandeling zelf. Met L.G.M. Alting von Geusau kunnen we concluderen dat Calvijn in zijn doopleer völlig treu blijft aan zijn sacramentsleer, vanwege de blijvende correlatie tussen belofte en geloof.²²²

Ontwikkeling over de gronden van de kinderdoop

Als we in deze paragraaf Calvijns visie op de gronden van de kinderdoop willen weergeven, kunnen we stellen dat er hierbij nadrukkelijk een bepaalde ontwikkeling van gedachten te zien is binnen de onderzochte bronnen van ons onderzoek. We willen proberen deze ontwikkeling samenvattend te schetsen.

Als we de gegevens uit 1536 op ons laten inwerken, zien we dat Calvijn hier geen afzonderlijke aandacht aan de kinderdoop geeft. Nadat hij de leer van de doop in het algemeen behandeld heeft, komt hij - in reactie op de tegenwerping dat kleine kinderen niet geloven kunnen - tot een korte behandeling van de grond van de kinderdoop aan het slot van de (algemene) paragraaf over de doop. De tegenwerping dat kleine kinderen niet kunnen geloven en dus ook niets kunnen leren van de beelden van de doop, noch hun geloof door de doop kunnen belijden, bestrijdt Calvijn. Hij gaat daarbij vooral in op de vraag of kleine kinderen kunnen geloven. Calvijn verdedigt dit nadrukkelijk. Hoewel hij niet wil leren dat alle gelovigen het geloof al ontvangen in hun kindsheid, zijn er echter wel kinderen die het geloof al op heel jonge leeftijd geloof ontvangen. Vanwege die reden moeten ook de kinderen van de gemeente gedoopt worden. De mogelijkheid van geloof bij jonge kinderen is daarmee de eerste grond van de kinderdoop.

Toch heeft Calvijn blijkbaar aangevoeld dat deze visie voor nieuwe vragen zorgt,

waarop in feite geen antwoord te geven is. Want wie bepaalt welk jong kind gelovig is en dus gedoopt mag worden? Dat is onmogelijk; maar worden er dan geen kinderen onterecht gedoopt (die geen geloof ontvangen hebben) door zonder uitzondering alle kleine kinderen te dopen?

Daarom wijst Calvijn in tweede instantie naar een tweede grond van de kinderdoop: Christus heeft immers bevolen de kinderen tot Hem te laten komen. Op grond van de eenheid van het Oude en het Nieuwe Testament blijkt dat de doop gekomen is in de plaats van de besnijdenis. Zoals daarom in de oude bedeling Gods belofte aan de kinderen van Abraham door de besnijdenis betekend en verzegeld werd, zo moet diezelfde belofte in de nieuwe bedeling door de doop worden betekend en verzegeld aan de kinderen van de gelovigen.

Hoewel Calvijn bij deze tweede grond van de kinderdoop het genadeverbond niet expliciet noemt, blijkt impliciet vanuit zijn argumentatie wel dat dit verbond de grond vormt van deze tweede grond van de kinderdoop.

Het geheel overziende kunnen we vaststellen dat Calvijns verdediging van de kinderdoop heel nadrukkelijk in het teken van de sacramentsleer staat. Tegelijkertijd zien we ook dat zijn visie op de gronden van de kinderdoop (nog) niet uitgebalanceerd is, en merken we vanuit zijn argumentatie dat zijn denken hierover nog in ontwikkeling is.

De waarheid van die laatste opmerking blijkt wanneer we onderzoeken hoe Calvijn negen jaar later, in 1545, denkt over de gronden van de kinderdoop. Als eerste valt op dat Calvijn nu een afzonderlijke paragraaf wijdt aan de leer van de kinderdoop. Een tweede in het oog springend element is het feit dat de eerste grond van de kinderdoop uit 1536 (de mogelijkheid dat kinderen kunnen geloven) nu geheel verdwenen is!

Diverse bronnen wijzen er overigens op dat deze ontwikkeling van Calvijns leer van de kinderdoop al in de tweede uitgave van de *Institutie* (1539) zichtbaar is, waarbij Calvijn het eerste fundament uit 1536 loslaat, en het tweede uitbouwt en verder ontwikkelt. Dit heeft te maken met het feit dat Calvijn in deze tijd nadrukkelijk te maken kreeg met polemieken met de Wederdopers, die de kinderdoop verwierpen.

Wat in 1536 als tweede grond van de kinderdoop genoemd werd, is in 1545 dus de eerste en enige grond van de kinderdoop geworden. Uitgaande van de eenheid tussen het Oude Testament en het Nieuwe Testament, stelt Calvijn dat de doop gekomen is in de plaats van de besnijdenis; als teken en zegel van Gods belofte aan Abraham en zijn kinderen. Diezelfde belofte geldt nu de gelovigen en hun kinderen. Zoals in de oude bedeling de kinderen niet mochten worden uitgesloten van het teken en zegel van deze belofte, zo mag dat ook niet in de nieuwe bedeling. Op grond daarvan worden de kleine kinderen daarom gedoopt.

Opnieuw kunnen we in 1545 vaststellen dat Calvijn hier weliswaar het genadeverbond niet expliciet noemt, maar dat vanuit zijn argumentatie impliciet wel blijkt dat dit verbond het fundament vormt van zowel de besnijdenis in de oude bedeling, als de doop in de nieuwe bedeling. We stelden al eerder vast dat Calvijn de mogelijkheid dat kleine kinderen kunnen geloven zoals de volwassenen, hier niet meer noemt. Aangezien hij wel expliciet stelt dat de gedoopte kinderen de vrucht van hun doop pas leren kennen wanneer zij opgegroeid zijn, lijkt dit erop te wijzen dat Calvijn zich heeft gedistantieerd van de gedachte dat kleine kinderen kunnen geloven zoals de volwassenen.

Wanneer we tot slot de gegevens in 1559 overzien, wordt duidelijk dat de ontwikkeling in Calvijns denken zich heeft voortgezet en dat zijn visie op de leer van de kinderdoop meer is uitgewerkt en uitgebalanceerd. Calvijn wijdt een afzonderlijke paragraaf aan de leer van de kinderdoop, waarin hij vervolgens ook zeer uitvoerig

ingaat op alle argumenten die worden aangedragen om de leer van de kinderdoop te bestrijden. De leer van de kinderdoop krijgt daarmee zeer nadrukkelijk afzonderlijke aandacht. De verdediging van de leer van de kinderdoop is in 1559 nog verder uitgebouwd ten opzichte van 1545, waarbij Calvijn overigens wel duidelijk in hetzelfde spoor verder gaat.

Als eerste grond van de kinderdoop herhaalt Calvijn zijn argumentatie uit 1545: Uitgaande van de eenheid tussen het Oude Testament en het Nieuwe Testament stelt hij dat de doop gekomen is in de plaats van de besnijdenis; als teken en zegel van Gods belofte aan Abraham en zijn kinderen. Diezelfde belofte geldt nu de gelovigen en hun kinderen. Zoals in de oude bedeling de kinderen niet mochten worden uitgesloten van het teken en zegel van deze belofte, zo mag dat ook niet in de nieuwe bedeling. Op grond daarvan worden de kleine kinderen gedoopt!

Calvijn werkt deze eerste grond van de kinderdoop nog verder uit door als tweede grond nu expliciet te verwijzen naar de leer van het genadeverbond. Het genadeverbond wat God in de bedeling van het Oude Testament heeft opgericht met Abraham en zijn nakomelingen, is in de nieuwe bedeling uitgebreid tot de gelovigen en hun kinderen.

Opnieuw zien we hoe Calvijn de eenheid van het Oude en Nieuwe Testament benadrukt in de leer van het verbond. Gods belofte aan Abraham en zijn nakomelingen rustte op Zijn verbond, en werd in de besnijdenis aan de kinderen verzegeld. Diezelfde belofte wordt nu in de doop verzegeld aan de kleine kinderen, eveneens op grond van ditzelfde genadeverbond.

Tot slot wijst Calvijn vanaf 1545 in dit verband ook nog op de voortgang van de heilsopenbaring, die alles te maken heeft met zijn visie op de verhouding tussen het Oude en Nieuwe Testament. De nieuwe bedeling is ten diepste niet anders, maar wel rijker en voller dan de oude bedeling. Op grond daarvan zou het tegenstrijdig zijn met het karakter van de nieuwe bedeling wanneer de kinderen, die in de oude bedeling wel het teken en zegel van Gods belofte ontvingen, in de nieuwe bedeling daarvan zouden worden uitgesloten. Evenals in 1545 maakt Calvijn ook in 1559 duidelijk dat de kinderdoop gericht is op de toekomstige bekering en geloof van het gedoopte kind.

Er zijn meerdere onderzoekers die gewezen hebben op de hierboven geschetste ontwikkeling in Calvijns denken rondom het Bijbelse fundament van de leer van de kinderdoop. L.G.M. Alting von Geusau ziet de visie van Calvijn als een synthese van en middenweg tussen de sterk realistische sacramentsleer van de (latere) Luther, en de sterk symbolische sacramentsleer van Zwingli c.s. die Gods verbond als grond voor de kinderdoop koos.

Ook al is er onmiskenbaar sprake van beïnvloeding van zijn leer van de kinderdoop van voornoemde zijden, toch lijkt ons deze stelling te weinig recht te doen aan het voor Calvijn normerende principe van het sola Scriptura. Calvijn heeft naar ons inzien in de wederzijdse argumentatie Bijbelse aspecten herkent en ze daarom overgenomen. Een en ander blijkt vanuit de vele inspanningen die hij zich in 1559 getroost om zijn visie vanuit de Schrift te onderbouwen. Er is daarom ook geen sprake van een tegenstelling tussen het ontwikkelen van de voornoemde synthese en het tegelijkertijd juist daarin Bijbels te willen zijn.

Het sacramentele karakter van de kinderdoop

In deze laatste paragraaf behandelen we Calvijns visie op het sacramentele karakter van de kinderdoop. Nadat we door middel van de voorgaande deelvragen zicht gekregen hebben op de hoofdlijn van Calvijns sacramentsleer en zijn leer van de (kinder)doop, kunnen we in deze paragraaf ingaan op de vraag in hoeverre de

kinderdoop als sacrament functioneert binnen Calvijns theologische opvattingen.

We hebben vastgesteld dat God in het sacrament Zijn belofte van genade in Christus Jezus betekent en verzegelt, en dat Hij het sacrament geeft met als doel de versterking van het geloof en de belijdenis van dat geloof. We constateerden dat er een onlosmakelijke verbinding is tussen het sacrament en het geloof. Het sacrament is gegeven tot geloof, en kan alleen met vrucht worden gebruikt in het geloof.

Tegelijkertijd zagen we dat het ontbreken van het geloof het karakter van het sacrament niet teniet doet. Gods belofte blijft vast en waarachtig. De verzegeling van die belofte in het sacrament van de doop blijft levenslang van kracht, ongeacht of er geloof aan wordt gehecht. Kan er vanuit deze visie worden vastgehouden aan de leer van de kinderdoop als sacrament?

We stelden eerder vast hoe nadrukkelijk Calvijns verdediging van de kinderdoop in 1536 staat in het teken van de sacramentsleer. Kleine kinderen kunnen geloven, om die reden moeten zij allereerst gedoopt worden. Toch zagen we ook dat Calvijn niet expliciet ingaat op de vraag of het sacrament van de kinderdoop ook daadwerkelijk versterking van het geloof van het kind geeft op het moment van de doop zelf. We constateerden hier een stuk onduidelijkheid, met het oog op Calvijns sacramentsleer en geloofsleer. Geloof veronderstelt bepaalde kennis, waarbij God in het sacrament door middel van die kennis het geloof wil versterken. Het is erg moeilijk voor te stellen hoe Calvijn zich dat indenkt bij de jonge kinderen. Niettemin handhaaft Calvijn wel nadrukkelijk het karakter van de kinderdoop als sacrament. In 1536 maakt hij al duidelijk dat de sacramentele werking van de kinderdoop (versterking van het geloof) chronologisch ook (veel) later kan plaatsvinden dan het moment van de doophandeling zelf. Omdat de verzegeling van Gods belofte door de doop levenslang van kracht blijft, kan er (veel) later alsnog sprake zijn van een sacramentele werking van de kinderdoop, waar er mogelijk op het moment van de kinderdoop zelf geen geloof was.

Dit laatste aspect treedt in 1545 nog nadrukkelijker aan het licht. Aangezien Calvijn daar de mogelijkheid van geloof bij de jonge kinderen niet (meer) leert, komt hij daarmee ook de eerder genoemde onduidelijkheden te boven. Calvijn handhaaft de kinderdoop als sacrament. Hij stelt nu helder dat de jonge kinderen nog niet vatbaar zijn voor geloof en boetvaardigheid op de leeftijd waarop ze gedoopt worden. Toch blijft Gods belofte van kracht en houdt de doop (levenslang) haar sacramentele kracht in zich. Wanneer de dopeling (veel) later in geloof op de doop ziet, wordt alsnog de verzegelende en verzekerende kracht van het sacrament tot versterking van het geloof ervaren. De doop is dus gericht op de versterking van het toekomstige geloof.

Opnieuw kan dan de vraag rijzen of de kinderdoop, die allereerst rust op Gods verbondsbelofte, dan wel een sacrament genoemd mag worden op het moment van de doop zelf? Kan er gesproken worden over een sacrament, terwijl er tegelijkertijd geen daadwerkelijke versterking van het geloof van de kinderdoop uitgaat? Allereerst wijzen we dan opnieuw op het feit dat Calvijn meerdere malen benadrukt dat het sacrament van de kinderdoop levenslang haar betekende en verzegelende kracht van de belofte blijft houden, vanwege Gods instelling.

Ook al wordt er op het moment van de doophandeling zelf geen geloof versterkt, vanuit het karakter van het sacrament als Gods instelling blijft niettemin het sacrament gehandhaafd als sacrament. Hoewel er alleen versterking van het geloof plaatsvindt door middel van het sacrament, wanneer er ook geloof aanwezig is in degene die het sacrament gebruikt, betekent dit niet dat het teken en zegel pas daarmee sacrament wordt. Gods instelling van het sacrament is voldoende om te spreken over een sacrament. W.F. Dankbaar spreekt in dit verband over de werkelijkheid der

sacramentele gave, die volgens hem beschouwd mag worden als het hart van Calvijns sacramentsleer.

Vervolgens kunnen we er ook op wijzen dat Calvijn in 1559 ook nadrukkelijk wil spreken van een daadwerkelijke versterking van het geloof uit het sacrament van de kinderdoop op het moment van de doophandeling zelf. Het is opvallend dat Calvijn hier in 1559 in de eerste plaats (en het meest uitvoerig!) ingaat op de versterking van het geloof van de ouders uit het sacrament van de kinderdoop! In de kinderdoop verklaart de Heere dat Hij niet alleen hun God, maar ook de God van hun kinderen wil zijn! Dat is tot grote troost voor de ouders en tot versterking van het geloof.^{23°} Als Calvijn in 1559 ingaat op het nut van de kinderdoop voor het gedoopte kind zelf, noemt hij opnieuw het toekomstig geloof van het kind, zoals we dat eerder al bespraken.

We zagen hoe Calvijn vanaf 1545 stelt dat jonge kinderen niet vatbaar zijn voor geloof en boetvaardigheid op de leeftijd waarop zij gedoopt worden. Betekent dit dan dat geloof en bekering alleen op oudere leeftijd gegeven worden? Zijn dus alle jong stervende kinderen verloren, omdat ze geen geloof kunnen bezitten?

We stellen vast dat Calvijn in 1559 ook hier expliciet op ingaat. Hoewel Calvijn niet (meer) wil spreken over een geloof bij jonge kinderen dat gelijk is aan het geloof van de volwassenen, stelt hij wel dat God ook in het hart van jonge kinderen de wedergeboorte werkt. Daarbij geeft God ook de jonge kinderen een bepaalde mate van geloof en geloofskennis, zonder dat Calvijn die gelijk wil stellen aan het geloof en de geloofskennis van volwassenen, en die hij bewust niet verder wil definiëren. De Schriftgegevens die de zaligheid verbinden aan wedergeboorte en geloof, brengen Calvijn tot de conclusie dat niemand zalig wordt zonder wedergeboorte en geloof, ook jonge kinderen niet. Omdat Calvijn deze vorm van geloof en geloofskennis niet gelijk wil stellen aan het geloof van de volwassenen, spreekt hij in dit verband vooral over de wedergeboorte. We vroegen ons daarbij af of zijn spreken over de wedergeboorte in dit verband consistent is ten aanzien van zijn spreken daarover in andere delen van de Institutie, waarbij vooral de relatie tussen geloof en wedergeboorte een belangrijk punt van verder onderzoek vormt.

We kunnen tot slot vaststellen dat de kinderdoop daadwerkelijk sacrament is en blijft binnen Calvijns opvattingen. Ze is allereerst sacrament vanwege Gods instelling en de levenslange geldigheid van Gods belofte, die door haar aangeboden wordt.

Effectiviteit van het sacrament vindt er echter alleen plaats wanneer het sacrament en de daarin aangeboden belofte in geloof aangenomen wordt. Op het moment van de handeling van de kinderdoop betreft die effectiviteit het geloof van de ouders van het kind. Terwijl de effectiviteit van de kinderdoop voor het kind zelf in de toekomst ligt, wanneer het kind op enig later moment in het leven in geloof mag terugzien op het teken van de doop. Er is dus geen effectiviteit van het sacrament zonder geloof. Daarmee blijven Calvijns opvattingen over de kinderdoop naar ons inzien consistent met zijn sacramentsleer.²³²

L.G.M. Alting von Geusau denkt hier echter duidelijk anders over en is van mening dat Calvijns visie onhelder is, und unseres erachtens die Kindertaufe als Sacramentsspendung nicht zu retten vermag. Elders spreekt hij over een inconsequentie tussen Calvijns sacramentsleer en de leer van de kinderdoop.²³³

Ook hij moet echter toegeven dat Calvijn de sacramentele gave in het sacrament van de kinderdoop vasthoudt door te wijzen op de objectieve waarde van het sacrament, en tegelijkertijd de correlatie tussen sacrament en geloof volledig intact laat. Bovendien blijven Calvijns uitspraken over een sacramentele werking van de kinderdoop op het moment van de doop zelf in relatie tot het geloof van de ouders sterk onderbelicht.

W.F. Dankbaar wijst er eveneens op dat de volle nadruk bij Calvijn ligt op de werkelijkheid van de sacramentele gave in de doop, en het dus ook geen strikte vereiste is dat het geloof en de belijdenis daarvan steeds onmiddellijk bij de voltrekking van de doop aanwezig zijn. Het verbond en de belofte blijven immers het ganse leven door van kracht, en wanneer een kind zijn doop eerst belijdt op een later tijdstip van zijn leven, is noch de doop, noch de belijdenis er minder om.

Hoewel W.F. Dankbaar het betreurt dat Calvijn in de *Institutie*, 4.15.13 niet explicieter op deze kwestie is ingegaan, concludeert hij toch dat er geen incongruentie bestaat tussen zijn sacramentsleer en doopleer in het algemeen, en zijn opvattingen over de kinderdoop in relatie met het geloof en de geloofsbelijdenis.²³⁴ Die conclusie lijkt ook ons de enige juiste conclusie te zijn. Zie W.F. Dankbaar, *De sacramentsleer van Calvijn*, 122.

BESCHRIJVING VAN GUIDO DE BRES OVER DE DOOP, VOORAL GERICHT TEGEN DE WEDERDOPERS

Dr. P. Korteweg. Gedoopt voor het leven. Den Hertog BV Houten, 2014

Doop

"Wilt u weten welke sekten in deze landen voornamelijk heersen? Het zijn de Calvinisten in de steden Doornik, Valenciennes, Lille, Oudenaarde en omstreken, net zoals in Holland en Zeeland het anaBaptisme is. In Antwerpen zijn er drie soorten, te weten protestanten, aanhangers van de Augsburgse Confessie [Lutheranen] en anabaptisten, zoals er in Gent en Iperen twee soorten zijn, te weten Calvinisten en anabaptisten, net zoals in s-Hertogenbosch en omgeving. De anabaptisten preken weliswaar nog niet in het openbaar maar in het geheim, zoals het ook gebeurt in Holland en Zeeland, waarover ik niet goed geïnformeerd ben. Er is heden geen ketterij die zich zo sterk uitbreidt als de genoemde Calvinisten, aangezien de leden van het verbond der edelen, die kettters zijn, van dezelfde sekte zijn, en omdat er Franse en Waalse predikers zijn, onderricht in Genève."

Dit citaat is afkomstig uit een brief. Deze brief werd op 31 juli 1566 geschreven door Margaretha van Parma aan haar halfbroer Filips II. Margaretha (1522-1586) was van 1559 tot 1567 landvoogdes over de Nederlanden, en regeerde hier als plaatsvervanger van Filips II. In deze brief uit 1566 schreef zij aan hem over de situatie in de Nederlanden. We lezen hierin dat het protestantisme veel invloed had gekregen in de Nederlanden. In veel plaatsen trof Margaretha Lutheranen, Calvinisten en Wederdopers aan, zo meldt zij aan Filips.

Vgl. W. van t Spijker, Gereformeerden en dopers, gesprek onderweg, Kampen 1986,

Blijkens deze brief aan Filips maakte Margaretha het onderscheid tussen de Lutheranen, de Calvinisten en de anabaptisten (die ook wel Wederdopers worden genoemd). Volgelingen van Luther, volgelingen van Calvijn en radicale protestanten die de volwassendoop en de herdoop predikten, zij trof hen allen aan in haar gebied. Wederdopers, Calvinisten en Lutheranen werden met elkaar geïdentificeerd. Zij waren voor landvoogdes Margaretha allemaal kettters.

Sinds het ontstaan van de kerk van de Reformatie waren er Wederdopers. De steden Straatsburg, Genève en Zürich zijn centra van het Gereformeerd protestantisme geweest. *Maar juist in deze steden heeft het anaBaptisme gebloeid, en wel op z'n manier dat het aanvankelijk scheen dat het anaBaptisme de belangrijkste Reformatorische stroming zou worden.* De Lutherse en Gereformeerde Reformatoren hebben in hun geschriften veel over de Wederdopers geschreven. In Zwitserland, Duitsland en de Nederlanden ontstonden doperse stromingen, die in hun regio een verstrekkende invloed hadden. The Historical Discussion of Anabaptist Origins, The Mennonite Quarterly Review, 49 (1975)

Over de oorsprong van de doperse beweging is lange tijd verschillend gedacht. Luther meende dat zij van oorsprong uit Zwitserland kwam. Hij identificeerde de volgelingen van Zwingli met de Wederdopers.

Gereformeerden waren van mening dat de Wederdopers uit Saksen kwamen, vooral uit het gebied rond Stolberg. Andreas Karlstadt (1486-1541) en Thomas Münzer (ca.

1488-1525) gaven leiding aan deze beweging.

Inmiddels is algemeen aanvaard dat de oorsprong van het anaBaptisme gezocht moet worden bij de protestantse beweging in Zürich. Spoedig na het doordringen van het gedachtegoed van de Reformatie in 1523 in en rond Zürich ontwikkelde zich daar de zogeheten radicale Reformatie. De belangrijkste leiders hiervan waren Conrad Grebel (ca. 1498-1526) en Felix Mantz (ca. 1498-1527). Zij vonden dat de gemeente alleen uit ware gelovigen mocht bestaan. Zij streefden dus naar een zuivere kerk. Zij meenden dat de gemeente het recht moest krijgen om zelf, zonder bemoeienis van de overheid, haar eigen predikanten te beroepen. Dat ging tegen het gebruik van die dagen in. Men moest in gemeenschap van goederen leven, en geen eigen bezit koesteren. Ook waren zij een voorstander van de herdoop van reeds gedoopten. Door de herdoop trad men toe tot de zuivere gemeente. In 1525 werd in Zürich de eerste volwassene herdoopt.

Reeds in de zestiende eeuw, de tijd van de Reformatie, is men dus geconfronteerd met de vragen over de betekenis en geldigheid van de kinderdoop, de volwassendoop en de herdoop. Naast de Gereformeerde en Lutherse Reformatie onderscheiden we ook de zogeheten radicale Reformatie. Deze stond onder meer de herdoop van gelovigen voor. In hun tijd werden zij Wederdopers of anabaptisten genoemd.¹

Ongeveer vanaf het jaar 1550 drong het Calvinisme vanuit Frankrijk de Zuidelijke Nederlanden binnen. Met name in de Westhoek, dat is de streek in Zuidwest-Vlaanderen, nu behorend tot Frankrijk, en in wát wij nu zuidelijk België noemen, kreeg het Calvinisme voet aan de grond. Het Calvinisme bestond hier echter tijdelijk, want ten gevolge van de rooms-katholieke repressie is in die streken heden ten dage nauwelijks meer iets te vinden van dat Gereformeerde geloof.

Dit Calvinisme in de Zuidelijke Nederlanden was soms enigszins uitdagend van aard. We kennen bijvoorbeeld de chanteries, de psalm- zangtochten door de straten van de stad Doornik, die ertoe dienden dat de rooms-katholieke overheid de protestanten gunstig gezind zou worden. Ook het beleg van Valenciennes in 1566, een rechtstreeks gevolg van de Calvinistische gezindheid van de inwoners van deze stad, was zeer bloedig. Veel Gereformeerden werden omgebracht. De Nederlandse Reformator Guido de Brès overleefde de inquisitie niet; hij stierf als Gereformeerd martelaar op het schavot. Het Calvinisme in deze gebieden onderscheidde zich in zijn uitwendige vorm kennelijk weinig van het meer revolutionaire anaBaptisme. Sommige doperse stromingen deinsden niet terug voor kerkroof en polygamie, wat overigens in tegenstelling stond met hun streven naar een heilige levenswandel. En toen de Gereformeerden al psalmenzingend door de straten gingen, hun effracties begonnen (het bevrijden van veroordeelde gelovigen van de brandstapel), en hun hagenpreken begonnen te houden, waren deze verschijnselen in de regio al bekend van de anabaptisten. Het is daarom niet verwonderlijk dat Margaretha van Parma in haar brief aan Filips de verschillen niet beschreef, maar alle sektariërs op één hoop veegde.

Ook in de Noordelijke Nederlanden vond het anaBaptisme aanhang. De voorman van de Wederdopers in de Nederlanden was een Friese pastoor uit Witmarsum, Menno Simons (ca. 1496-1561). Hij keerde het rooms-katholicisme de rug toe en ging over

¹ Menno Simons werd in 1537 opziener bij een afgescheurde groep van de zgn Wederdopers en profileerde zich en zijn aanhangers als vredelievende baptisten, waarover Simons in 1540 de leiding neemt. Zij zouden onder de naam *Mennieten* en later de *vreedzame Doopsgezinden* genoemd worden. Deze zwoeren alle geweld af. In onderscheid van de Revolutionaire Wederdopers wilden ze *Gedoopten op het Geloof* genoemd worden. Zie ook: W van t Spijker, Gereformeerden en Dopers, 24-25.

tot het anaBaptisme. Zijn geschriften waren zeer invloedrijk in de Nederlanden. In 1681 verscheen te Amsterdam de Opera omnia, een volledige editie van Menno's geschriften.

Menno Simons werd in 1496 in Witmarsum geboren. Aan het einde van het jaar 1532 werd hij daar tot priester gewijd. Al snel kreeg hij twijfels over de juistheid van de kinderdoop. Ook twijfelde hij aan de betekenis van de bediening van de mis. In 1536 legde hij zijn ambt als pastoor neer. Hij werd nu een van de belangrijkste leiders van de Dopersen. Menno bracht eenheid in de doperse beweging.

Na 1534 waren de Dopersen losgeslagen. In dat jaar mislukte de poging om in Münster het nieuwe Godsrijk op te richten. Dit nieuwe Jeruzalem in Münster werd een groot fiasco. Menno heeft de Dopersen weer tot een eenheid gebracht. Menno wilde zich alleen laten leiden door de Bijbel. Hij verkondigde een christendom zonder geweld of wapengebruik. Ook mocht de eed niet worden gezworen. De gemeente behoort zich immers afzijdig te houden van geweld en van de macht van de staat. Menno was ook een voorstander van de doop na bekering en de herdoop van hen die als kind waren gedoopt.

Het Nederlandse doperdom is ook vooral ontstaan door de werkzaamheden van Melchior Hoffman (ca. 1495-1543).⁶ Hoffman was afkomstig uit Hall in Zuid-Duitsland. Hij was van beroep bontwerker.

Aanvankelijk was hij een aanhanger van de leer van Luther. Vanaf 1525 trad hij op als prediker. Maar geleidelijk raakte hij los van het Lutherse gedachtegoed en onderging hij invloed van de leer van Zwingli. Hij kwam namelijk tot de overtuiging dat Christus niet reëel present was in het Heilig Avondmaal. Het Avondmaal had voor Hoffman uitsluitend een symbolische betekenis. In 1529 begaf Hoffman zich naar Oostfriesland, waar hij zijn Zwingliaanse denkbepelden verspreidde. In hetzelfde jaar kwam hij in Straatsburg, waar ruime vrijheid van meningsuiting was. Hier kwam hij in aanraking met Dopersen, door wie hij sterk werd beïnvloed.

Hoffmans theologie kende een aantal loci, onderwerpen uit de dogmatiek, die niet strookten met de Gereformeerde opvatting. Dat betreft zijn opvattingen over de incarnatie van Christus, over de vrije wil, over de onvergeeflijke zonden en over de doop. De eerste rechtvaardiging is volgens Hoffman de vergeving van de erfzonde, waarmee de mens zijn vrije wil terugkrijgt. Wie door het geloof het zoenoffer van Christus aanvaardt, wordt zalig omdat de vloek van de verdoemenis is opgeheven. Met de doop begint nu een tweede rechtvaardiging. Door de doop (uiteraard volwassendoop) sluit de mens een nieuw verbond met God en belooft hij zijn wil te doden en Christus gelijkvormig te worden. Op deze manier wordt de gelovige een geestelijk mens en is hij verheven boven de wet. Dat is de afsterving van de oude mens. De doop mocht alleen bediend worden aan hen die dit stadium bereikt hadden, die boetvaardig waren en hun leven hadden vernieuwd. De doop had voor Hoffman uitsluitend een symbolische betekenis. Door de volwassendoop werd de gelovige opgenomen in de gemeente van ware gelovigen.

Tussen de Gereformeerden en de anabaptisten bleken steeds duidelijker de verschillen in de leer. De opvattingen over de doop en de overheid verschilden het opvallendst. Maar ook andere zaken kwamen naar voren, zoals de visie op de Drie-eenheid, in het bijzonder over de Godheid van Christus, de menswording van Christus, de rechtvaardiging door het geloof alleen, de goede werken, de zichtbare gestalte van de kerk en de inrichting van het kerkelijke leven, het avondmaal, de eed en de wederopstanding.

De theologische verschillen tussen de Wederdopers en de Gereformeerden betroffen

in hoofdzaak vier thema's: *de menswording van Christus, de sacramenten doop en avondmaal, de tucht, en de houding ten opzichte van de overheid*. De geloofsdooop was één van de meest zichtbare kenmerken van de Wederdopers. Hun voornaamste theologische standpunt was echter hun visie op de incarnatie van Christus en het streven naar een heilige gemeente. Voor de Wederdopers was de volwassendoop een zichtbaar bewijs van de wedergeboorte. De doop is het zichtbare teken van de inlijving in de heilige gemeente van de Heere. De Wederdopers beschouwden de doop als de bevestiging en bekrachtiging van het innerlijke proces van hun persoonlijke wedergeboorte. Voor de Gereformeerden is de doop de verzegeling van Gods beloften tot zaligheid.

Deze visie op de doop komt ook naar voren in de Gereformeerde belijdenisgeschriften. Ten tijde van de Reformatie was men ervan overtuigd dat de gemeente leeft uit de traditie van de kerk der eeuwen. In deze traditie wilde men staan en verder gaan. De Reformatoren hebben hun hervonden Bijbelse geloof beleden in belijdenisgeschriften, zoals de Nederlandse Geloofsbelijdenis uit het jaar 1561, de Heidelbergse Catechismus uit 1563 en de Dordtse Leerregels samengesteld op de synode van Dordrecht, gehouden in de jaren 1618-1619. Ook de liturgische formulieren die in de Nederlandse kerken gebruikt worden bij de bediening van de sacramenten, geven getuigenis van deze leerstellingen zoals in de tijd van de Nederlandse Reformatie ontwikkeld. De formulieren voor de kinderdoop en de volwassendoop leggen op krachtige wijze getuigenis af van de Bijbelse waarheid zoals de vaders uit de Reformatie die hebben verstaan.

In de hitte van de Reformatie schreef Guido de Brès zijn *Confession de foy* (Nederlandse Geloofsbelijdenis, 1561). Velen hadden zich in deze tijd van het rooms-katholieke geloof afgekeerd en waren overgegaan tot de hervorming. Vooral in de Zuidelijke Nederlanden, zoals in de steden Doornik, Valenciennes, Lille en Oudenaarde, gingen veel mensen over tot het protestantisme. In deze streken was dat vooral het Calvinisme. *In Holland, Zeeland en Friesland vond het anaBaptisme meer aanhang. In sommige steden, zoals Antwerpen, vond men zowel Calvinisten en Lutheranen alsook anabaptisten.* Guido de Brès² leefde en werkte in de Zuidelijke Nederlanden. Enz.

Actualiteit van de Reformatie

In deze studie wil ik nagaan wat er in de zestiende eeuw door de Gereformeerden beleden is aangaande de kinderdoop, de volwassendoop en de herdoop. Regelmatig komen we immers in de praktijk van het huidige kerkelijke leven in aanraking met de vragen rondom kinderdoop, volwassendoop en herdoop. Deze zijn actueel, omdat kerk en gemeenten geconfronteerd worden met de vraag naar het herdopen van lidmaten. Velen worstelen met de betekenis van het sacrament van de doop wanneer zij als kind gedoopt zijn. Anderen begeren een tweede doop om zo een nieuwe impuls te krijgen voor hun geloofsleven. Ook komt het voor dat gemeenteleden of ambtsdragers de herdoop ontvangen, maar blijven functioneren in de gemeente waartoe zij behoren, en daar hun ambt uitoefenen, terwijl in hun gemeente de kinderdoop wordt voorgestaan. Er ontstaan nu vragen als: Is de kinderdoop een Bijbelse zaak?, Mogen en moeten we ook volwassenen dopen, en wanneer? en: Is het geoorloofd om reeds gedoopten

² Guido de Bres vertaalde de Franse Geloofsbelijdenis in zover deze voor de Nederlanden actueel was en voegde passages erbij. Tenslotte vroeg hij de Kerkenraad van Antwerpen deze te corrigeren en te approberen.

opnieuw te dopen? Ambtsdragers krijgen deze kwesties aangereikt. Een antwoord daarop is niet altijd eenvoudig te geven.

In de tijd van de Reformatie is er een grote hoeveelheid literatuur verschenen over de doop. Zowel aan Gereformeerde en Lutherse zijde als aan anabaptistische zijde zijn veel boeken gepubliceerd die over de doop gaan. In deze studie onderzoek ik een boek van Guido de Brès, namelijk zijn *La racine, source et fondement des anabaptistes* (De wortel, oorsprong en fundament van de Wederdopers), waarin hij zijn theologische argumenten ten aanzien van de kinderdoop, de volwassendoop en de herdoop uiteenzet. Ook beschrijf ik de liturgische formulieren zoals die in gebruik zijn in de Nederlandse Reformatorische kerken.

Ten slotte betrek ik de besluiten van de zestiende-eeuwse synodes en de Dordtse synode van 1618-1619 bij mijn onderzoek. Daarmee is dan ook tevens de grens vastgesteld waartoe ik mij in mijn onderzoek beperk.

Met deze onderwerpskeuze heb ik de theologische uitgangspunten en doordenking onderzocht, zoals uit de werken van Guido de Brès blijkt. Ik heb de kerkelijke besluiten onderzocht, zoals die tot ons komen uit de acta van de zestiende-eeuwse synodes en de synode van Dordrecht van 1618-1619. En ik beschrijf de consolidering in het kerkelijke gebruik van de liturgische formulieren.

Hiermee heb ik de drie belangrijkste aspecten rondom de ontwikkeling van de theologie van de doop belicht, te weten: de theologische uitgangspunten, de synodale besluiten en het kerkelijk-liturgisch gebruik.

Stand van het onderzoek

Een aantal wetenschappelijke studies zijn van belang voor de bestudering van de visie op de doop in de zestiende en het begin van de zeventiende eeuw.

In 1908 promoveerde aan de universiteit te Utrecht de predikant H.J. Olthuis op zijn onderzoek *De doopspraktijk der Gereformeerde kerken in Nederland 1568-1816*. Promotor was S.D. van Veen. Olthuis (1875-1957), - wiens vredelievende aard en Veluwe bevindelijkheid worden geroemd, - was hervormd predikant te Otterlo (1900), Harmelen (1903) en Rotterdam (1910-1940). Zijn dissertatie is goed gedocumenteerd met behulp van historische bronnen. Olthuis bewoog zich in zijn studie minder op dogmatisch als wel meer op historisch terrein. Hij achtte *alle dopelingen in Christus geheiligd*. Deze visie trof hij aan in de oude geschriften, en paste die ook toe in zijn eigen dooppraktijk.

In 1983 verscheen van W. van t Spijker, e.a. (red.), onder de titel *Rondom de doopvont* een boek met artikelen van diverse auteurs, alle handelend over de doop. Hierin vinden we een exegetische studie over de doop in het Nieuwe Testament, en een historisch gedeelte over de doop in de loop van de geschiedenis van de kerk. Hierin staan onder andere bijdragen over *de doop in de vroege kerk*, de doop ten tijde van de Reformatie, de doop bij Menno Simons, over het klassieke doopformulier en de doop in de zeventiende en achttiende eeuw.

Naast deze fundamentele studies waren bij de voorbereiding van dit boek de acta van de zestiende-eeuwse synodes en de synode van Dordrecht (1618-1619) onontbeerlijk. De eerstgenoemde handelingen werden uitgegeven door F.L. Rutgers. Voor de acta van de laatstgenoemde synode maakte ik gebruik van de editie uitgegeven door Donner en Van den Hoorn. Voor de geschiedenis van de liturgische formulieren blijkt de studie van H.H. Barger (1855-1939) toch nog altijd onmisbaar, ondanks het feit dat hij geen vriend van de confessionele en de Gereformeerde richtingen, evenmin trouwens van de moderne was.

Ook de oude studie van de Utrechtse professor Joh. Ens (1684-1732) blijft van belang,

getiteld Kort historisch berigt van de publieke schriften. Aanleiding voor Ens om zijn onderzoek naar de geschiedenis van de liturgische geschriften te verrichten, was de in 1728 gerezen twist over de eerste doopvraag uit het formulier om kinderen te dopen. Een aantal predikanten uit Utrecht had bezwaar gemaakt tegen de formulering dat de kinderen in Christus geheiligd zijn, en daarom als lidmaten Zijner gemeente behoren gedoopt te wezen. Zij wilden het woordje zijn weglaten en de heiliging van de kinderen opvatten als een zaak die nog gebeuren moest. In antwoord op dit wijzigingsvoorstel schreef Ens zijn boek om de historische achtergronden van het kerkboek aan het licht te brengen.

Bij Ens dood was het gedeelte over de geschiedenis van de belijdenisgeschriften gereed, maar het deel over de liturgische geschriften bestond slechts in aantekeningen. Dit gedeelte werd voltooid door zijn broer Regnerus, predikant te Zwolle, waarna het Kort historisch berigt van de publieke schriften werd gepubliceerd in 1733.

Guido de Brès

Guido de Brès (1522-1567), werd geboren in Mons, een stadje in de landstreek Henegouwen, in de Zuidelijke Nederlanden. In zijn jeugd was De Brès lid van de rooms-katholieke kerk. Maar hij zou een belangrijk persoon worden in de geschiedenis van de Nederlandse Reformatie. Ongeveer in 1547 werd De Brès ingewonnen voor de inzichten van de hervorming. Zijn bekering ging gepaard met de roeping en de overtuiging dat hij prediker van Gods Woord moest zijn. In 1548 moest hij Mons verlaten vanwege de geloofsvervolgingen die daar waren uitgebroken. De Brès vluchtte naar Engeland. Onder de regering van koning Edward VI heerste toen in Engeland voor protestanten een tamelijk grote vrijheid van godsdienst. In Londen waren vluchtelingen uit de Nederlanden, die daar een toevluchtsoord vonden. De Brès keerde in het jaar 1552 terug naar de Nederlanden. Meteen begon De Brès te preken. Hij was in deze jaren een rondreizend prediker. Lille was zijn vaste standplaats, maar hij preekte ook in de omgeving van deze stad. De Brès is in het jaar 1553 in Lille aangekomen. Daar waren hervormde gelovigen die verlangden naar de openbare bediening van Gods Woord. Zij kwamen openlijk uit voor hun Reformatorische gezindheid. Onder leiding van De Brès groeide en bloeide de kruisgemeente te Lille. De Brès bediening in Lille duurde drie jaar, van 1552 tot 1555. In maart 1555 is hij vertrokken naar Gent. Zijn vertrek naar Gent had te maken met de geloofsvervolgingen die in Lille ontstaan waren.

Tijdens zijn periode in Lille van 1552 tot 1555 heeft De Brès zijn eerste boek geschreven: *Le baston de la foy chrestienne*. Het verscheen in 1555. De strijd van het christelijk geloof is een verdediging van het Gereformeerde geloof. Dit boek schreef De Brès in het Frans, de taal die iedereen sprak in het gebied waarin De Brès leefde en werkte.

In 1556 was De Brès in Frankfurt aan de Main, waar hij een korte periode verbleef. Hier ontmoette hij onder meer Petrus Datheen. Vanuit Frankfurt trok De Brès naar Lausanne en vervolgens naar Genève. In deze stad bekwaamde hij zich verder in de theologie. Hij ontmoette hier in ieder geval Theodorus Beza, en waarschijnlijk ook Johannes Calvijn. Hij leerde hier ook de talen Latijn, Grieks en Hebreeuws. Maar De Brès bleef niet in Genève, zijn hart ging uit naar de Nederlanden. In 1559 vertrok hij uit Zwitserland, om zich in Doornik te vestigen.

Net zoals eerst in Lille, was Doornik zijn vaste standplaats van waaruit hij werkte in de regio. Hij bediende nu ook de steden Lille, Valenciennes en Mons. Gezamenlijk vormden zij één gemeente, waar De Brès predikant van was. De Brès had de beschikking over een soort kerkenraad, een kerkbestuur, die hem hielp bij zijn arbeid.

In de nacht van 1 op 2 november 1561 had hij ervoor gezorgd dat er een pakje over de muur van het kasteel van Doornik werd geworpen. Toen men het de volgende ochtend vond, bleek er een klein boekje in te zitten: de *Confession de foy*, de Nederlandse Geloofsbelijdenis. In de Confession de Foy wordt rekenschap gegeven waarom zij de leer van Rome afwijzen én de leer van de Wederdopers afwijzen.

In de Nederlanden wemelde het van de Wederdopers, net zoals in Noord-Frankrijk. Zie: A.L.E., Verheyden, Geschiedenis der doopsgezinden in de Zuidelijke Nederlanden in de XVIe eeuw, Brussel 1959.

Calvijn heeft zijn leven lang tegen hen gewaarschuwd. De Brès wilde beslist niet tot deze groep gerekend worden. In 1561, bij de verschijning van de Nederlandse Geloofsbelijdenis was een dergelijke scherpe afgrenzing noodzakelijk. De Nederlandse Geloofsbelijdenis heeft daarom een sterke anti-doperse inslag.

De Brès is in het voorjaar 1563 in Sedan aangekomen. Hij verbleef drie jaar in deze stad, namelijk tot juli 1566. Hier in Sedan had hij de rust om te werken. De Brès was hofprediker van Henri Robert de la Marck. Hij schreef hier onder meer zijn *boek La racine, source et fondement des anabaptistes, etc.* Wortel, bron en fundament van de Anabaptisten etc.

Op 23 maart 1567 viel de stad Valenciennes onder het beleg van Noircarmes.

De Brès en De la Grange moesten gearresteerd worden. Maar ze waren nergens te vinden. In de nacht van 28 op 29 maart hadden ze de stad heimelijk verlaten. De volgende dag werden ze echter herkend in een herberg. Ze werden gevangengenomen, en in de gevangenis van Doornik gevangengezet. Na verloop van tijd werden ze overgebracht naar de gevangenis van Valenciennes. Op zaterdag 31 mei 1567 werd hen s nachts om drie uur aangezegd dat ze zich moesten voorbereiden op hun dood. Om zes uur s morgens werd De Brès op de markt van Valenciennes met het zwaard geëxecuteerd.

De doop in de geschriften van Guido de Brès

Als in de jaren 1550 en 1560 van de zestiende eeuw het Gereformeerd protestantisme invloedrijk wordt in de Zuidelijke Nederlanden, komen de Gereformeerden al spoedig in conflict met de Dopersen die al in dit gebied aanwezig waren. De weerlegging van de Dopersen kreeg nu voorrang boven de bestrijding van het rooms-katholicisme. Rond 1560 werd de behoefte aan een gegronde bestrijding van het doperdom meer en meer gevoeld.²¹

Het Gereformeerd protestantisme en het doperdom waren in het derde kwart van de zestiende eeuw *het meest verwant en tegelijk de grootste concurrenten van elkaar*. Beide groepen waren afkomstig uit de rooms-katholieke kerk. Op bovenplaatselijk niveau echter waren de Gereformeerden beter georganiseerd dan de Dopersen, die uitgingen van de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente. De Gereformeerden kwamen in regionale synodevergaderingen bijeen. Hoewel de plaatselijke Gereformeerde gemeenten zelfstandig waren, stond bij de Dopersen de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente nog meer voorop. Daarom organiseerden zij zich niet in boven-locale kerkvergaderingen.

Zoals reeds is opgemerkt, hadden beide groeperingen in hun geloofsleer evident verschillende opvattingen. Er waren duidelijke verschillen in de incarnatieleer (de leer aangaande de menswording en de twee naturen van Christus), de ecclesiologie (de leer aangaande de gemeenten en de kerk) en de doopopvatting. Ook stond men verschillend ten opzichte van de overheid. Dat neemt niet weg dat er veelvuldig onderling contact was. Er gingen dan ook geregeld gemeenteleden van de ene

denominatie naar de andere over. De Dopersen vonden de Gereformeerde levensstijl te werelds en hun tuchtuitoefening te slap. De Gereformeerden daarentegen meenden dat de Dopersen te wereld-mijdend en hun doopraktijk te stringent was.

Guido de Brès heeft in zijn geschriften uitgebreid aandacht besteed aan de doop. Bij het opstellen van zijn *Confession de foy* (1561) had hij in drie artikelen tegen de Wederdopers geschreven. In artikel 18, 34 en 36 polemiseert hij tegen de Wederdopers. In artikel 18 gaat het over de menswording van Christus, en artikel 36 gaat over de overheid. Artikel 34 handelt over de kinderdoop. In dit artikel uit de *Nederlandse Geloofsbelijdenis* vinden we alle elementen van de onderbouwing van zijn doopvisie, die Guido de Brès later zal uitwerken in zijn boek *La racine, source et fondement des anabaptistes*. Dit boek verscheen voor het eerst in het jaar 1565. In 1595 verscheen een herdruk. Een Nederlandse vertaling door Joris de Raedt verscheen in 1570. Dit boek werd herdrukt in 1589 en 1608.

Franse titel: *La racine, source et fondement des anabaptistes; ou rebaptisez de nostre temps. Avec tresample refutation des arguments principaux, par lesquels ils ont accoustumé de troubler eglise de nostre seigneur Iesus Christ, & seduire les simples. Le zout reduict en trois livres, [Rouen] (Abel Clemence) 1565.*

Nederlandse titel: *De wortel, den oorspronck ende het fundament der Wederdooperen, oft Herdooperen van onsen tijde, met overvloedige wederlegginghe der sonderlinste argumenten, door de welcke sy ghewoon zijn de gemeeynte onsen Heeren Jesu Christi te beroeren ende de eenvuldige te verleyden,/ atles in drie boecken tsamen ghestelt ende vergadert door Guy de Bres, anno 1565, ende uut der Franchoyscher talen in onser Nederduytscher spraken eerst overgheset door J. D. R., [S.l., s.n.] 1570.*

De Brès schrijft dat hij lang heeft gearzeld om een boek tegen de Wederdopers te schrijven. Maar de aanhang van de Wederdopers neemt meer en meer toe. Vrienden hebben hem vervolgens aangespoord om dit boek te publiceren. Hij hoopt dat het boek een middel mag zijn om tot de zuivere kennis van de waarheid te komen. Ook spreekt hij de wens uit dat de gelovigen van wapenen worden voorzien om de aanvallen van de Wederdopers te weerstaan.

De Brès schrijft:

Voorts zo is ook onze begeerte en overtuiging, dat alle mensen, klein en groot, hierdoor weten en verstaan mogen, de zuiverheid en eenvoudige oprechtheid van de leer, die in de weer-opgerichte Nederlandse kerken geleerd wordt, omdat onze vervolgers, als zij ons tiranniseren en jammerlijk ombrengen, de andere omliggende naties vals wijs maken, dat wij allen Wederdopers, oproermakers, en verstoorders van de algemene rust en welvaart zijn.

In het eerste deel van zijn boek beschrijft De Brès uitvoerig het ontstaan en spreidingsgebied van de Wederdopers, dus de geschiedenis van het doperdom. Hier vinden we antwoord op vragen als: waar komen zij vandaan en wie zijn hun voormannen?

In boek twee beschrijft De Brès een belangrijk verschilpunt tussen de leer van de Wederdopers en die van de Gereformeerden. Dat betreft de visie op de menswording en de twee naturen van Christus, dus de incarnatieleer.

In deel drie komt de doop aan de orde, waarna hij tevens nog ingaat op de overheid, de eed en de zielenlaap; eveneens verschilpunten met de anabaptisten.

De Brès had verschillende werken van **Menno Simons** en zijn volgelingen gelezen. Hij bestreed deze nu in *La racine*, etc.

De Brès weerlegging van de Wederdopers in boek drie van *La racine* is uitermate

geschikt om zijn visie op de doop te leren kennen. In de Zuidelijke Nederlanden waren veel anabaptisten en de rooms- katholieke overheid onderkende nauwelijks het onderscheid tussen de protestanten en de Wederdopers. Door middel van zijn boek heeft hij zijn visie op de doop op een uitgebreide en fundamentele manier kenbaar gemaakt. De theologische argumenten van De Brès treffen we hierin aan. De Brès heeft het leerverschil tussen de Wederdopers en de Gereformeerden zo duidelijk mogelijk willen aangeven.³

De liturgische formulieren

Voor de bediening van de doop tijdens de kerkdienst zijn twee liturgische formulieren vastgesteld. Het ene wordt gebruikt voor het dopen van kinderen, het andere voor het dopen van volwassenen. Het laatstgenoemde wordt niet vaak gebruikt. Deze formulieren worden liturgische formulieren genoemd, omdat zij hun plaats hebben in het kerkelijk gebruik tijdens de eredienst. Daarmee krijgt de doop een openbare betekenis en heeft de doop een publieke functie.

De openbare bediening van de heilige doop heeft tevens een belijdende betekenis. Dat blijkt uit de inhoud van de liturgische formulieren. Het confessionele karakter van de doop geldt zowel voor de kinderdoop als de volwassendoop. Bij de kinderdoop voor de ouders en later voor het kind; bij de volwassendoop meteen voor de gedoopte. De ouders geven antwoord op de doopvragen, terwijl bij de volwassendoop de dopeling zelf de vragen beantwoordt.

Ook krijgt de bediening van de doop een nationaal karakter aan het einde van de zestiende en in de decennia van de zeventiende eeuw voorafgaande aan de synode van Dordrecht. De doop van kinderen leidde immers tot het doen van openbare belijdenis van het geloof. Met het doen van belijdenis werd men een lidmaat van de kerk.

Het formulier voor de kinderdoop is ontstaan uit een langer formulier dat in de Paltz werd gebruikt. Dat langere formulier is samengesteld door Zacharias Ursinus en Caspar Olevianus. Zij hebben hiervoor gebruik gemaakt van liturgisch materiaal uit Genève en van de Ordinancien van Marten Micron.

Ook is gebruikgemaakt van de doopliturgie van Zürich. Petrus Datheen heeft dit lange formulier uit de Paltz vertaald in het Nederlands. Het is echter een algemeen verbreid misverstand dat de liturgie voor kerkelijke handelingen geschreven is door Petrus Datheen. Niet Datheen, maar Caspar van der Heyden (1530-1586) heeft deze liturgie samengesteld. Het didactische gedeelte van het formulier om de kinderdoop te bedienen, is grotendeels van de hand van Van der Heyden, evenals de vragen die aan de ouders gesteld worden. Wel heeft Petrus Datheen de eerste uitgave van de liturgie verzorgd bij de uitgave van zijn psalmberijming in 1566.

Met de uitgave van de psalmberijming van Datheen in 1566 kreeg de Nederlandse kerk haar kerkboek, met daarin formulieren voor de kinderdoop, het avondmaal en de huwelijksbevestiging. Op deze manier, als supplement bij het psalmboek, hebben de formulieren ingang gekregen in de Nederlandse kerk. Evenwel vonden veel predikanten de redactie van Van der Heyden te lang, en bekortten zij op eigen initiatief het doopformulier.

Op de nationale synode van Dordrecht gehouden in 1578 is het verkorte formulier vastgesteld. Het werd in 1580 voor het eerst uitgegeven. De Haagse synode van 1586 voegde aan het kerkboek vier formulieren toe: van de ban, de wederopneming, de

³ We mogen eraan toevoegen, dat het buitengewoon jammer is en zeer nadelig voor de vele vrome Doopsgezinde martelaren, dat De Bres niet duidelijk uiteenzet wat het verschil is tussen de Revolutionaire Wederdopers en de vreedzame Doopsgezinden. Hij was veel feller tegen de Wederdopers dan tegen de Rooms katholieke kerk.

bevestiging van predikanten en de bevestiging van kerkenraadsleden. Op de synode van Dordrecht (1618-1619) werd ten slotte besloten om het formulier voor de doop van volwassenen nog toe te voegen.

Het formulier voor de doop van volwassenen is ontstaan uit twee andere formulieren die aan het begin van de zeventiende eeuw in gebruik waren. Eén was in gebruik in Holland (uit 1603), en één in Zeeland (uit 1611). De synode van Noord-Holland (1602) had besloten een voorlopig concept van een doopformulier voor volwassenen op te stellen. Hierbij werd aansluiting gezocht bij het gebruik in de gemeente te Amsterdam. Op de synode van Brielle (1603) werd dit formulier voor de volwassendoop voorgelezen en goedgekeurd. Dit formulier werd vervolgens aan de classes toegezonden. Het blijkt in 1606 in gebruik te zijn genomen in Gelderland en in 1608 in Friesland. In 1610 had de provinciale synode van Zeeland die gehouden werd in Veere, een commissie benoemd, de zogeheten Walcherse Commissie, die een standaard-uitgave van de belijdenisgeschriften en de liturgische formulieren moest voorbereiden.

Deze editie verscheen in 1611 bij de uitgever Schilders te Middelburg tegelijk met de liturgie van de Gereformeerde kerken. Hierin is een doopformulier voor de volwassendoop opgenomen. Dit Zeeuwse formulier is geheel zelfstandig en min of meer tegelijk met het Hollandse ontwikkeld. De Walcherse Commissie had dit formulier voor het dopen van volwassenen toegevoegd. Deze editie van 1611 werd door de synode van Dordrecht gebruikt voor de revisie van de formulieren.² Beide formulieren bleven naast elkaar in gebruik tot de synode van Dordrecht in 1618-1619. Toen besloot men eenheid te scheppen. Hiertoe zijn de twee bestaande formulieren bewerkt tot één geheel. Het resultaat was een mengvorm van beide bestaande liturgische formulieren.

Zo werden deze twee formulieren op de Dordtse synode tot één formulier voor de doop van volwassenen gemaakt.

Voorafgaand aan de bediening van de doop aan volwassenen, had de dopeling catechetisch onderwijs ontvangen in de Twaalf Artikelen van het geloof, de Tien Geboden en het Onze Vader, overeenkomstig de inhoud van de Heidelbergse Catechismus. De vragen in het doopformulier voor volwassenen werden daarom tevens opgevat als belijdenisvragen. Met het beantwoorden van de vragen en het ontvangen van de doop, had de volwassene openbare belijdenis afgelegd en was als lidmaat van de kerk bevestigd. Hiermee werd ook de toegang tot het heilig avondmaal verkregen.

Wat was de aanleiding waarom pas op de synode van Dordrecht gesproken werd over het samenstellen van een formulier voor het dopen van volwassenen? Was het nodig omdat veel Dopersen en socinianen overgingen tot de Gereformeerde kerk? Was het nodig omdat door de activiteiten van de Verenigde Oostindische Compagnie in andere werelddelen volwassenen tot geloof kwamen? Waarschijnlijk hebben deze zaken wel meegespeeld. Maar de meest concrete aanleiding is toch wel het gegeven dat veel ouders hun kinderen ongedoopt hadden gelaten. Daardoor werd het nodig dat zij zelf, bij het bereiken van de volwassen leeftijd, zich lieten dopen. Het ligt voor de hand te veronderstellen dat deze volwassen dopelingen opgegroeid waren onder het anaBaptisme, en overgingen tot de Gereformeerde kerk, die ten tijde van de synode van Dordrecht (1618-1619) de bevoorrechte kerk was. Deze ex-Dopersen waren vanwege de doperse overtuiging van hun ouders niet als kind gedoopt.

De inhoud van het formulier voor de volwassendoop is feitelijk een aangepast formulier voor de kinderdoop. Het leerstellige gedeelte komt grotendeels overeen.

Grote nadruk kwam echter wel te liggen op de vragen, want die hadden dezelfde waarde als belijdenisvragen. Daarom draagt het formulier voor de volwassendoop meer het karakter van een formulier voor het doen van openbare belijdenis, dat immers in het Gereformeerde kerkboek niet voorkomt.

Hoewel men tijdens de synode van Dordrecht (1618-1619) tot het samenstellen van één formulier voor de volwassendoop kwam, werd er echter geen officiële tekst van de liturgische formulieren bindend vastgesteld, zodat er in de zeventiende eeuw een wildgroei aan uitgaven ontstond. Pas op de synode van Breda, die in 1730 gehouden werd, is besloten om een definitieve tekst vast te stellen. Men ging uit van een editie verschenen te Amsterdam in 1639. De autoritatieve tekst verscheen in 1737. In 1898 is door de Gereformeerde professor F.L. Rutgers de uitgave van 1611 heruitgegeven met de verbeteringen die op de synode van Dordrecht waren voorgesteld.³⁶

De inhoud van de beide formulieren, te weten die voor de kinderdoop en die voor de volwassendoop, is didactisch van aard. We vinden er een uitleg van de betekenis van de doop in de Naam van de Drie-enige God. Het werk van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest met betrekking tot de doop wordt erin uitgelegd. Hiermee hebben de formulieren een trinitarisch karakter gekregen. Ook treffen we de drieslag ellende, verlossing en dankbaarheid aan, die we ook kennen uit de Heidelbergse Catechismus. Het formulier voor de kinderdoop bevat vervolgens nog een verdediging van het dopen van kleine kinderen.

De liturgische doopformulieren zijn sober van aard. De reden van deze soberheid is dat voor de kerk in de zestiende en zeventiende eeuw dé inhoud van de liturgie rechtstreeks betrekking had op de leer van de kerk. Daarom beginnen beide doopformulieren met de woorden: De hoofdsom van de leer des heiligen doops is in deze drie stukken begrepen. Het gaat in de formulieren om het verwoorden van de leer van de doop overeenkomstig de leer van de kerk van de Reformatie. De leer van de kerk werd vastgelegd tijdens diverse synodes in de zestiende en zeventiende eeuw. Echter niet alleen de dogmatiek, maar ook praktische kerkelijke zaken kwamen daar aan de orde. Welke besluiten hebben de Gereformeerde synodes genomen over de doop?

Synodebesluiten

Het Nederlandse Gereformeerde protestantisme heeft in de loop van de zestiende en zeventiende eeuw een aantal synodes belegd. Dit waren nationale, provinciale en particuliere (gewestelijke) synodes. Op deze kerkvergaderingen is de basis gelegd voor het Gereformeerde kerkelijke leven in de Nederlanden. Men sprak over de inrichting van het kerkelijke leven, en stelde een kerkorde op. Ook werden vragen uit de praktijk, die ingezonden waren ter behandeling op de synode, besproken. De zestiende-eeuwse synodes zijn fundamenteel geweest voor de vorming en consolidatie van het kerkelijke leven in de Nederlanden.

Het Convent van Wezel kwam samen in 1568. In 1571 werd de synode van Emden gehouden. De provinciale synode van Dordrecht werd gehouden in 1574. Zij was zeer uitvoerig in haar liturgische voorschriften. Daarom wordt zij de liturgische synode genoemd. Aangezien deze synode van groot belang is geweest voor de eredienst, wil ik deze hier noemen, hoewel het geen nationale synode geweest is, om die reden dat zij haar werkzaamheden niet verder heeft uitgestrekt dan tot de gewesten Holland en Zeeland.

De nationale synode, die in 1578 in Dordrecht bijeenkwam, was aanmerkelijk korter in haar bepalingen. De synode te Middelburg werd gehouden in het jaar 1581. Ten

slotte noem ik hier als laatste zestiende-eeuwse synode nog de nationale synode van s-Gravenhage, de zogenoemde Leycesterse Synode, gehouden in 1586.

De nationale synode van Dordrecht kwam in de periode van 13 november 1618 tot 29 mei 1619 bijeen. Zij sloot de rij van de kerkelijke vergaderingen die van groot belang zijn geweest voor het Nederlandse Gereformeerde protestantisme. Zij heeft zich in haar vergaderingen met name gericht op de twistpunten met de remonstranten. In de decennia voorafgaand aan de synode van Dordrecht was er namelijk een diepgaand theologisch meningsverschil ontstaan in de Nederlanden. De directe aanleiding tot het geschil was de visie op de predestinatie of voorbeschikking, maar de dieper liggende oorzaak was de binding gebonden was aan de belijdenisgeschriften de Heidelbergse Catechismus en de Nederlandse Geloofsbelijdenis. De toenmalige Goudse predikant Herman Herberths (1540-1607) wilde de Heidelbergse Catechismus niet behandelen tijdens de leerdiensten. Hij achtte dat niet stichtelijk voor de Goudse gemeente. In 1592 maakte hij zijn bezwaren tegen dit belijdenisgeschrift bekend. Veel collegas deelden zijn mening, onder wie Hubert Duifhuis (1515-1581) te Utrecht en Caspar Coolhaes (1534-1615) in Leiden die de bekendsten geworden zijn. De bezwaarden waren van mening dat de belijdenis gereviseerd moest worden. Het kerkbestuur had echter bezwaren tegen deze gang van zaken.

Het bijeenroepen van een nieuwe synode werd evenwel noodzakelijk, toen sommigen in de Nederlanden afbreuk deden aan de leer van vrije genade. In 1618-1619 werd er een nationale synode gehouden in Dordrecht. Tijdens deze synode kwamen vierendertig Nederlandse predikanten, negentien ouderlingen, negentien commissarissen-politiek en vijf hoogleraren in Dordrecht bijeen. Daarnaast waren er zevenentwintig buitenlandse theologen. De strijd die tijdens de Dordtse synode werd beslecht, was een theologenstrijd over het punt van de verkiezing, maar vond zijn achtergrond in de binding aan de belijdenis.

Maar op de synode van Dordrecht is er ook, zij het summier, gesproken over de praktijk van het kerkelijke leven. Zo is er een besluit genomen over het zingen tijdens de kerkdienst. De kerkorde waarin deze liturgische bepalingen staan, werd opgesteld na het vertrek van de buitenlandse theologen die de synode hadden bijgewoond. Zij waren aanwezig geweest om met hun hulp uitspraken te doen over de geschilpunten met de remonstranten. Bij de meer nationale aangelegenheden, die door verscheidene gravamina naar voren gebracht werden, hoefden zij niet aanwezig te zijn.⁴²

Op 6 mei 1619 werd de nationale synode eerst plechtig afgesloten in de Grote Kerk van Dordrecht. Alle binnenlandse en buitenlandse afgevaardigden waren onder grote belangstelling bijeen. Tijdens de bijeenkomst werden de Dordtse Leerregels voorgelezen. Zij hielden een duidelijke belijdenis in van de rechtzinnige leer en een veroordeling van de remonstrantse opvattingen. Alle afgevaardigden stemden met de Leerregels van Dordrecht in, ook de buitenlandse theologen. Nadat de plechtigheid afgesloten was, gingen de buitenlandse afgevaardigden naar huis. De Nederlandse kwamen daarna nog bijeen om enkele praktische kerkelijke zaken te bespreken, waaronder de bediening van de heilige doop.

Als we de historische lijn in het oog proberen te krijgen, kunnen we zeggen dat het Convent van Wezel de lijnen uitzette voor wat betreft de regelgeving omtrent de eredienst. Het sprak bijvoorbeeld over de preek, de gebeden, de schriftlezing, en de gemeentezang. Voor wat betreft de liturgische voorschriften is de provinciale synode van Dordrecht (1574) over het geheel genomen een uitbreiding van Wezel, echter zonder wezenlijke vernieuwingen te ontwikkelen en voor te schrijven. Met de synode van Dordrecht (1578) begint de fase van de consolidatie. Deze consolidatie vindt haar afsluiting in de synode van Dordrecht (1618-1619).

De Gereformeerde synodes hebben zich nauwelijks met de grondslagen van de eredienst beziggehouden. Zij gaven slechts richtlijnen voor de invulling ervan. Deze fundering begint grotendeels pas na de afsluiting van de synode van Dordrecht in 1619. Wel zijn er theologische standpunten ingenomen over het dopen van kinderen en volwassenen. In de hoofdstukken vijf en zes zal daar nader op in worden gegaan. van de doop aan kinderen en een formulier voor de bediening van de doop aan volwassenen. Het formulier voor de kinderdoop werd voor het eerst door Petrus Datheen gepubliceerd in 1566. Het formulier voor de volwassendoop werd vastgesteld tijdens de synode van Dordrecht in 1618-1619.

De provinciale synode van Dordrecht (1574), de nationale synode van Dordrecht (1578), de nationale synode van s-Gravenhage (1586) en de nationale synode van Dordrecht (1618-1619) hebben belangrijke besluiten genomen over de doop van kinderen en van volwassenen.

Samenvatting

Guido de Brès (1522-1567) geldt als een van de belangrijkste personen in de Nederlandse Reformatie. Hij is de opsteller [vertaler en bewerker] van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. De Brès publiceerde in 1565 een belangrijk geschrift tegen de Wederdopers, *La racine, source et fondement des anabaptistes ou rebaptisez de nostre temps*. Dit werk vormt het uitgangspunt bij dit onderzoek naar de doopopvatting van De Brès.

De Nederlandse Gereformeerde kerken kennen twee formulieren voor de bediening van de doop, namelijk een formulier voor de bediening van de doop aan kinderen en voor de doop aan volwassenen. Dit laatste werd opgesteld tijdens de Synode van Dordrecht, 1618-19.

Toevoeging door Red. Gihonbron uit: **GUIDO DE BRAY. ZIJN LEVEN EN WERKEN.** Bijdrage tot de Geschiedenis van het Zuid-Nederlandse Protestantisme.
Door Dr. A. van Langeraad

... Alzo DE BRAY is de schrijver van de Confession de Foy. Waarom hij haar schreef, werd vroeger door ons aangetoond, t. w. om de regering te overtuigen, dat noch hij, noch zij, die met hem in het geloof overeenstemden, iets hadden uit te staan met de Anabaptisten. Toen het plan om dit aan te tonen bij DE BRAY gerijpt was, begaf hij zich aan het werk, van verre volgende de eerste Franse Confession de Foy. Dat dit werkelijk het geval is geweest, leert ons reeds een vergelijking van enkele artikelen. Het eerste artikel luidt:

Article premier bij DE BRAY. Article premier van de Coufession Françoise.

«Nous croyons tont de coeur et confession de bouche, estre vne seule et simple essence, spirituelle, laquelle nous apellons Dieu, eternal, incomprehensible invisible, inuuable, infiu, lequel est toutes tont sage, insta et bon».

Nous croyons et confessons qu'il a vn soul Dieu, qui est vne seule et simple essence, spirituelle, eternelle, invisible, immuable, infinie, incomprehensible, ineffable, qui pent choses, qui est tout sage, toute bonne, taute misericordeuse».

Zie verder art. II, en vergelijk art: IV van DE BRAY met art. III van de Confession Francaise, art. 17 van DE BRAY met art. IV van de Confession Française, enz.

Toch is De Bray geen slaafs navolger geweest, daar hij de Confession Française zelfstandig omgewerkt, op menige plaats verbeterd, vermeerderd en nauwkeuriger geformuleerd heeft.

Deze arbeid volbracht DE BRAY in alle stilte en geheimhouding te Doornik, terwijl hij slechts aan enkele zijner meest vertrouwde vrienden aldaar zal hebben meegedeeld, wat zijn voornemen was. Ook ligt het in de aard van de zaak, dat DE BRAY aan enkele predikanten, die hij kende, zijn werk na het voleindigd te hebben, ter goedkeuring overgaf, en dat de hoofden van de *gemeente te Antwerpen* haar meer in het bijzonder zullen hebben gesanctioneerd. Hieruit leid ik af de naam *Confession de Foy d' Anvers*, zoals zij o. a. wordt genoemd in de missive, die de 4e November 1561 door MARGARETHA werd gezonden aan de besturen van enige van de voornaamste Zuid-Nederlandse plaatsen, om haar verspreiding tegen te gaan; en met die naam wordt zij ook bestempeld in het laatste verhoor van GILLES D' ESPRINGALLES. Etc.

3° La racine, source et fondement des Anabaptistes.

Het bevreemdt ons niet, dat De Bray een werk heeft geschreven tegen de Anabaptisme. Bezwaarlijk kan een godsdienstige secte worden aangewezen, waartegen hij feller was gekant dan deze. De grote uitbreiding dezer secte, die hem ten zeerste verontruste, schijnt hem tot het schrijven van dit werk te hebben aangespoord. In de »Epistre à l'eglise de nostre Seigneur Jesus Christ» zegt hij: »Pource que la secte des Anabaptistes" etc. etc.

Aan het einde van de opdrachtbrief zegt hij, op welke wijze hij de stof, die in zijn werk verhandeld wordt, verdelen zal, t. w. in drie boeken, het eerste over: »La source et origine des Anabaptistes», het tweede over: »L'incarnation nu humaine nature de Christ», en het derde over: »Le baptesme des enfans», waaraan dan nog worden toegevoegd drie verhandelingen over: »le Magistrat», »le Serment» en »l'Immortalité des ames».

In het eerste boek, afgedeeld in 13 hoofdstukken, begint DE BRAY met de oorsprong en het ontstaan van de Anabaptisten. Zijn uitgangspunt is 1521, en wel de beweging, verwekt door NICOLAAS STORK. Uit diens school zijn voortgekomen THOMAS MUNCER, BALTASAR HUBMOR, MELCHIOR RINK, JEAN HUT, JEAN DENCE LODOUICK HETZER enz.

Na in het kort er op gewezen te hebben, hoe spoedig zich de door deze verschillende personen gepredikte leer door het land verspreidde, spreekt hij uitvoerig over THOMAS MUNCER. Eerst geeft hij een uiteenzetting van zijn leerstelsel, daarna een verhaal van zijn zwerftochten te Alstet, Neurenberg, Mulhausen en Frankenhausen, waar hij met zijn metgezel PFIFER (PFEIFER) werd gevangen genomen, om korte tijd daarna te Helderung te worden onthoofd.

Vervolgens verhaalt DE BRAY de geschiedenis van de Anabaptisten te Munster, en staat daarbij zeer lang stil. In hoofdstuk 6 vertoef hij bij de Anabaptistische beweging te Amsterdam in 1535, in hoofdstuk 7 spreekt hij over de talrijke secten, waarin zij van lieverlede zijn gesplitst.

Van hoofdstuk 8 tot aan het einde van het boek houdt hij zich bezig met de bespreking en wederlegging van hetgeen door de Anabaptisten werd geleerd.

Het grootste gedeelte van de Racine wordt ingenomen door hetgeen DE BRAY heeft in te brengen tegen de leer van MENNO SIMONSZ, die in 1544 een werk uitgaf over de Vleeswording van Christus. Enz, enz.

Langeraad besluit: *Zo er iets is, dat ons in hem mishaaft, het is zijn grenzeloze haat tegen de Anabaptisten, niet name ook tegen de aanhangers van MENNO SIMONS. Te meer verwondering wekt dit op, naarmate DE BRAY op het stuk van geloofszaken inschikkelijker was dan de meeste zijner tijdgenoten. Mij dunkt, alleen vooringenomenheid tegen en afkeer van de woelingen en beroerten, door de Wederdopers in de eerste jaren van de Hervorming veroorzaakt, heeft hem verblind voor het goede, dat ook bij MENNO te vinden was.*

We mogen er wel aan toe voegen, dat er onder de Doopsgezinde oprechte Christenen het grootste aantal martelaren waren. Waarom deze veroordeeld voor wie Christus gestorven is, terwijl De Bres ook martelaar was?

DOOP IN DE BIJBEL VOLGENS GUIDO DE BRÈS

Vervolg Dr. P. Korteweg

Inleiding

Bij de behandeling van de visie op de doop volgens de geschriften van Guido de Brès, de synodebesluiten en de liturgische formulieren, is het goed om eerst te luisteren naar de gegevens die de Bijbel over de doop aanreikt. Ik doe dat aan de hand van de geschriften die in deze studie worden besproken. De Brès, de synodes en de opstellers van de formulieren hadden hetzelfde uitgangspunt: ook zij wilden de inhoud van de Schrift als basis van hun geschriften nemen. Het is daarom noodzakelijk eerst deze gegevens uit de Bijbel te onderzoeken, eer we verder de visie van De Brès, de synodes en de liturgische formulieren analyseren. In de onderzochte geschriften worden bepaalde passages uit de Bijbel aangehaald, of spelen op de achtergrond een belangrijke rol, waarmee de auteurs hun visie op de doop onderbouwen. In dit hoofdstuk worden de aangehaalde Bijbelgedeelten besproken.

Leer en leven

Wanneer Guido de Brès zijn boek *La racine* publiceert, heeft hij slechts één doel: hij wil het Rijk van Christus bevorderen en de gelovigen bemoedigen. Daarom wil hij in zijn boek alleen maar zaken noemen die in overeenstemming zijn met de inhoud van de Bijbel. De Brès erkent dat de Wederdopers dat ook willen doen. Hij noemt in het voorwoord van *La racine* drie kenmerken van de Wederdopers. *Als het eerste kenteken vermeldt hij dat zij bijzonder veel teksten uit de Bijbel bijeengaren, alsof zij de Bijbel opgegeten hadden.*

De Wederdopers wekken op deze manier de schijn dat zij hooggeleerde heren zijn, aldus De Brès. Echter, volgens De Brès, kan de Heilige Schrift nooit de oorzaak van dwalingen en ketterijen zijn. Dwalingen vinden niet hun bron in de Bijbel, maar ontstaan door andere oorzaken. Als er dan kennelijk dwalingen gevonden worden bij de Wederdopers, betekent dit dat zij de Bijbel op een verkeerde manier lezen. De Bijbel behoort met eerbied onderzocht te worden, *om te zoeken naar de juiste betekenis van de tekst, zonder die ook maar enigszins te verdraaien.*

De Brès wijst in dit verband op de geschiedenis van de verzoeking van Jezus. De duivel heeft in zijn verzoeking van Jezus Christus ook de Bijbel misbruikt. Hij deed dat om te verzoeken, niet om de waarheid te bevorderen. Daarom is zijn gebruik van de Schrift een misbruik, want de duivel liet bij het citeren gedeeltes van de tekst achterwege. Volgens De Brès leggen de Wederdopers hoogmoedig hun eigen mening op aan anderen, boven dat wat de Heilige Geest geopenbaard heeft.

Volgens De Brès is *hun schijnheiligheid* een ander kenmerk van de Wederdopers. Ze zeggen dat zij zich niet bezighouden met dogmatiek, maar dat men uit hun levenswijze hun geloof kan opmaken. Het hele leven is immers een getuigenis. Maar, vraagt De Brès zich af, kan een goed leven een kwaad geloof goed maken? Hij gebruikt het voorbeeld van de barmhartige Samaritaan uit de gelijkenis van Jezus (Luk. 10:25-37). Deze man heeft een goed werk gedaan door het slachtoffer te verzorgen. Maar dat betekent dan toch niet dat daarmee ook het samaritaanse geloof beter of heiliger is dan het joodse?

Volgens de Wederdopers mogen alleen zij gedoopt worden die een heilige levenswandel hebben. De Brès is het oneens met deze overtuiging.

De Brès wijst erop dat Christus regelmatig heeft gewaarschuwd voor valse heiligheid en geveinsdheid, die Hij ook aanwezig zag bij de farizeeën in Zijn dagen. Christus

zegt dat men de ware gelovigen aan de vruchten kennen zal. Onder de vruchten van het geloof rekent De Brès ook de leerstellingen van de kerk, zoals die over de doop. De Brès denkt in dit verband aan de Katharen die weliswaar een zuivere levenswandel hadden, maar die een ketterse leer aanhingen.

Tenslotte zegt De Brès *dat de duivel het prima vindt als we een heilig leven leiden, maar er verkeerde, onbijbelse leringen op na houden*. Ook het omgekeerde is een list van de duivel: als we een zuivere leer hebben, maar een onbijbels, dat is een onheilig, leven leiden. Hij is de doodsvijand van hen die een zuivere leer verbinden met een zuiver leven. Er zijn maar weinig mensen bij wie die deze twee dingen samengaan.⁴⁸

De Bijbel is het fundament

De Brès onderstreept dat alles wat geschreven of gesproken wordt door de dienaren van God het waarachtige en ontwijfelbare Woord van God is. Dat blijkt duidelijk in het boek Jeremia. Daar beveelt de profeet Jeremia aan Baruch dat hij al de woorden van de Heere uit de mond van Jeremia moet opschrijven. Volgens 1 Thessalonicenzen 2:13 hoort iedereen die luistert naar de prediking en de boodschap gelooft, het ware Woord van God: Daarom danken wij ook God zonder ophouden, dat, als gij het woord der prediking Gods van ons ontvangen hebt, gij het aangenomen hebt niet als der mensen woord, maar (gelijk het waarlijk is) als Gods Woord, dat ook werkt in u, die gelooft.

Volgens De Brès heeft de Wederdoper Thomas Münzer geleerd dat het Oude en het Nieuwe Testament en de prediking van het Woord, Gods Woord niet is, maar dat we die hebben te zoeken innerlijk in ons hart. Het geloof wordt niet gewerkt door het lezen van Gods Woord of door het luisteren naar de prediking, maar men moet onmiddellijk van God geleerd zijn.

Het getuigt echter van geestelijke hoogmoed als we de Schrift verlaten om andere middelen van kennis te zoeken. De Wederdopers zoeken de rechtstreekse openbaring van de Geest, terwijl zij het lezen van de Schrift verachten. Zij verwerpen op deze manier de inhoud van de Schrift. Dat doen zij omdat zij beweren dat de Geest van Christus hen leidt. De Brès legt er de nadruk op dat de apostelen en de eerste gelovigen zeer zeker door Gods Geest waren verlicht. Maar niemand van hen heeft het uiterlijke Woord van God verworpen of veracht. Zij hebben de Schrift in grote waarde gehouden. God verbindt Zijn Woord en Zijn Geest aan elkaar. Paulus prijst het onderzoek van de Schrift telkens aan (1 Kor. 12:4; 1 Tim. 4:13; 2 Tim. 3:15 en 16).

Het is geen gebruikelijk werk van de Heilige Geest om nieuwe en onbekende dromen aan ons te openbaren, en ook niet om nieuwe leerstukken voort te brengen die ons van de boodschap van het Evangelie kunnen verwijderen, aldus De Brès. Het is veel meer het werk van de Heilige Geest om in ons te bevestigen en toe te passen wat God reeds lange tijd eerder door de profeten en apostelen gesproken heeft. Christus gebiedt ons te blijven bij hetgeen Hij onderwezen heeft totdat Hij komt. De Geest van Christus maakt de woorden van Christus indachtig.

.. De Wederdopers beroepen zich op de woorden van Paulus als hij schrijft dat de letter doodt en de Geest levend maakt (2, Kor. 3:6). Echter, volgens De Brès moeten we letten op de context van deze passage, en nagaan in welke situatie Paulus deze woorden schrijft. Paulus heeft te doen met valse apostelen. Zij verkondigen dat de gelovigen de wet moeten houden, maar zonder Christus. Op deze manier zorgen zij ervoor dat de mensen afwijken van de zaligheid die door Christus verkregen is. Zij verwijderen zich van de genade van het Nieuwe Testament, waarin de Heere belooft dat Hij Zijn wet in de harten van de gelovigen schrijven zal.

... De Brès noemt in dit verband een bepaalde groep Wederdopers, de apostolische

Wederdopers genaamd. Zij noemen zich op deze manier, omdat zij beweren dat zij de leer van de apostelen het zuiverst verkondigen. Zij namen de tekst van de Bijbel uitsluitend letterlijk. Daarom liepen zij over het land zonder schoenen, zonder stok, zonder riem en zonder geld. Vanwege Mattheüs 10:27 klommen zij op de daken van de huizen en preekten daarvandaan. Ze wasten elkaars voeten. Omdat we als de kinderen moeten zijn om het Koninkrijk der hemelen te beërven, zo gedroegen zij zich kinderlijk. Omwille van Lukas 14:24 verlieten zij hun vrouw en gezin. Zij wezen iedere vorm van eigen bezit af. Men kan niet tegelijkertijd rijk en christen zijn. Aldus deze groep Wederdopers.⁵⁷

Zij zijn bij de letterlijke betekenis van de Schrift gebleven, zonder te letten op de geestelijke betekenis van de tekst. De handelwijze van de apostelen laat voldoende zien op welke manier Christus dit alles bedoeld heeft. Hij wilde alle nodeloze bezorgdheid bij Zijn discipelen wegnemen. Noodzakelijke dingen, voor het dagelijkse leven, zouden hen niet ontbreken, aangezien de arbeider zijn loon waardig is (Luk. 22:35-36). Als er gezegd is om op de daken te preken, heeft dit de betekenis dat Christus in het openbaar laat verkondigen wat in het verborgene geleerd is. Als Hij spreekt over het wassen van de voeten, betekent dit dat wij uit liefde elkaar behulpzaam en dienstbaar moeten zijn. Men waste elkaars voeten, omdat toentertijd een heel ander soort schoenen gedragen werd, en daardoor de voeten smerig werden van het stof op de weg, en dus gewassen moesten worden. Als wij als de kinderen moeten worden, betekent dit dat wij eenvoudig en onbezorgd als de jonge kinderen dienen te zijn.

Volgens De Brès beroepen de Wederdopers zich op *dromen en openbaringen*. Maar volgens hem zijn dromen niets anders dan beelden zonder wezen. Veel mensen zijn door dromen op een dwaalspoor gebracht en die op hun dromen vertrouwden, zijn gevallen. Laten we God in Zijn Woord volgen, en wij zullen bevinden dat ons dat tot een sterk schild zal zijn en dat Gods Woord nuttig is tegen alle aanvechtingen.

... Volgens De Brès was de bediening van de doop dus al in gebruik voordat het doopbevel van Mattheüs 28 en Markus 16 werd gegeven. De doop is bij Johannes de Doper begonnen. Toen Christus het doopbevel aan Zijn discipelen gaf, was Hij Zelf ook gedoopt. Diezelfde doop die Johannes heeft bediend, is ook door de apostelen bediend. Christus beveelt Zijn discipelen dus door te gaan met de doop waarmee ze al doopten, net zoals Johannes de Doper gedoopt had. Volgt men deze uitleg niet, dan kan men drie dopen onderscheiden: die van Johannes de Doper, de doop van de discipelen vóór de dood van Christus, en ten derde de doop die Christus heeft ingesteld na Zijn opstanding, kort voor Zijn hemelvaart. Als we dit zeggen, strijdt dat met Efése 4:5, waar staat dat er maar één Heere is, één geloof en één doop.⁶⁹

Het Griekse woord dat Mattheüs gebruikt in hoofdstuk 28:19 is (*mathèteusate*). Dat woord betekent zoveel als maakt leerlingen. De wijze waarop de discipelen leerjongeren moesten maken, is door middel van de doop. De Heere beveelt Zijn discipelen dat zij leerjongeren voor Christus zouden vergaderen, en de wijze waarop dat moet, is door middel van de doop in de Naam van de Drie-enige God. In het doopbevel van Christus in Mattheüs 28:19 zegt Hij duidelijk dat de doop bediend moet worden in de Naam van de Drie-enige God.

Het benadrukken van de doop in de Naam van de Drie-enige God had ook een kerkpolitiek doel. De Brès en zijn geestverwanten onderstreepten de doop in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest omdat er in hun tijd diverse anti-trinitarische stromingen waren in het protestantisme. De bekendste vertegenwoordiger van het antitrinitarisme in die tijd is Michael Servet, die de Drie-eenheid een

driekoppige Cerberus had genoemd, naar de driekoppige hellehond uit de Griekse mythologie. De Latijnse naam van de geloofsbelijdenis van Athanasius, waarin duidelijk de Drie-eenheid wordt beleden, het het bad der wedergeboorte, kinderen kunnen niet wedergeboren zijn, want de wedergeboorte is een vrucht van het geloof en daarom mogen de kinderen niet gedoopt worden.

De rooms-katholieke kerk daarentegen had een zeer nauw verband gelegd tussen de doop van de kinderen en hun wedergeboorte. *Zij leert namelijk dat door de doop de kinderen wedergeboren worden. Met de doop wordt immers de genade ingestort. De doop is voor hen het middel tot de wedergeboorte.*

Guido de Brès heeft met kracht verdedigd dat ook kleine kinderen opnieuw geboren kunnen zijn. Het formulier om kinderen te dopen zegt aan het begin dat de hoofdsom van de leer van de doop in drie stukken begrepen is, waarvan de eerste inhoudt dat wij allen in zonden ontvangen en geboren zijn, en daarom kinderen des toorns zijn, en in het Rijk van God niet kunnen komen tenzij wij opnieuw geboren zijn. Enz.

Volwassendoop niet bestreden

De doop van volwassenen komt vooral voor op het zendingsterrein. De Brès schrijft over deze mogelijkheid om volwassenen te dopen. Hij weet dat dit op het zendingsterrein gebeurt. Als zendelingen in een ander land zondaren tot Christus brengen, worden die bekeerlingen niet terstond gedoopt. Zij worden eerst onderwezen in de inhoud van de Bijbel. Hoe zou iemand zich immers tot de doop begeven, als hij niet wist wat de betekenis van de doop is? De apostelen hebben, overeenkomstig het bevel van Christus, de heidenen eerst onderwezen, en vervolgens gedoopt. De heidenen werden eerst door het geloof in het verbond aangenomen en ontvangen, eer hen het zegel gegeven werd.

Het zogeheten doopbevel uit Mattheüs 28:19 slaat op volwassenen niet op kinderen. Het gaat daar over hen die groot genoeg zijn om onderwezen te worden, de prediking van Gods Woord aan te horen en kunnen begrijpen, te weten de ongelovige volwassen heidenen. In feite gaat het daar over een situatie vergelijkbaar met die in het zendingsgebied. De apostelen hebben volwassenen gedoopt. We lezen van de kamerling van Candacé (Hand. 8:36-38), Saulus van Tarsen (Hand. 9:18), Cornelius de hoofdman (Hand. 10:46-48) en de stokbewaarder (Hand. 16:31-33). De overeenkomst tussen hen allen is, dat zij eerst onderwezen werden in de weg der zaligheid, en tot geloof kwamen en vervolgens gedoopt werden.

Niemand zal ontkennen dat de apostelen volwassenen gedoopt hebben. Dat heeft De Brès ook nooit ontkend. De apostelen mochten de ongelovigen niet dopen, omdat zij niet van Gods huis waren noch lidmaten van Zijn gemeente. Het gaat bij de volwassendoop om volwassenen die tot hun verstand gekomen zijn en de prediking van Gods Woord begrepen. Van hen wordt een goed getuigenis van geloof en bekering geëist, voor zover de mens daarover oordelen kan. Toen de Heere de besnijdenis instelde, begon de Heere eerst aan Abraham de betekenis daarvan te verklaren waarom hij besneden moest worden. Maar toen Hij hem aangenomen had, wees de Heere op de vernieuwing van het leven. Abraham moest in gerechtigheid van het hart wandelen voor Gods aangezicht. Wanneer Hij dan de inhoud van Zijn verbond onderwezen heeft, bevestigt Hij dat ook door een zichtbaar teken, namelijk het zegel van de besnijdenis. Daarom lezen we dat Abraham eerst aan God geloofde en dat zulk een geloof hem tot gerechtigheid gerekend werd. Daarna heeft God hem het sacrament van de besnijdenis gegeven.

Herdoop wel bestreden

Volgens *De Brès is herdopen een onbijbelse, ja, zelfs een duivelse zaak*. Herdopen noemt hij *het opnieuw kruisigen van Christus* vgl. Hebr. 6:2-6) Herdoop is een nieuwe lering die door mensen is uitgedacht. Deze visie kwam, aldus De Brès, al voor in de vroege kerk. Cyprianus stelde op het Concilie van Carthago voor dat men hen die door ketters gedoopt waren, moest herdopen. Zijn visie vond echter geen ingang.

De arianen, een ketterij uit de vroege kerk, hebben diegenen herdoopt die in de Naam van de Drie-enige God gedoopt waren. Zij hadden namelijk een totaal andere visie op de Drie-eenheid. Omdat zij de Godheid van Christus loochenden, nam voor hen in de Drie-eenheid de Persoon van Christus een geheel andere plaats in. Ook de donatisten, een andere ketterij uit de vroege kerk, praktiseerden de herdoop. De donatisten erkenden het gezag van de paus niet. Daarom herdoopten zij de christenen die uit de katholieke kerk kwamen en zich bij hen aansloten. Waar de paus regeert, is geen ware kerk. En waar geen zuivere kerk is, is er ook geen zuivere bediening van de doop, zo meenden de donatisten, aangezien er maar één geloof, één kerk en één doop is. Volgens De Brès hebben de Wederdopers van zijn tijd het herdopen van deze ketters overgenomen.

Waarom wordt de herdoop afgewezen?

De herdopers besmetten de naam van hen die de eerste doop bediend hebben. Maar wat nog erger is: met de herdoop wordt de eerste doop, namelijk de door Christus ingestelde kinderdoop, veracht, ook al is deze in de rooms-katholieke kerk bediend. Door de herdoop wordt het volk des Heeren gescheurd. Op deze manier lijkt de wederdoop op een gouden kalf, dat de Wederdopers naar het voorbeeld van Jerobeam opnieuw hebben opgericht (1 Kon. 12:27, 28). Het is een manier om de gemeente Gods te doen scheuren en hen van God laat afwijken.

De Brès beseftte goed dat de Wederdopers door de herdoop een zuivere kerk of gemeente wilden oprichten, die geheel heilig is, zonder vlek of rimpel in dit tijdelijke leven. De achtergrond van hun visie is wel verklaarbaar. Zij stelden zich namelijk de vraag welke waarde de doop heeft die aan hen als kind in de rooms-katholieke kerk werd bediend. De gelovigen uit de tijd van de Reformatie kwamen uit de rooms-katholieke kerk. Moesten zij herdoopt worden? Deze doop is immers bediend door een onwaardige en onwettige dienaar? Deze doop is bediend in de gemeente van de antichrist.

De Brès antwoordt dat degenen die in de rooms-katholieke kerk gedoopt zijn, niet werden gedoopt met de doop van de paus, en nog minder in naam van de paus, maar met de doop van Christus in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Ten diepste hebben we de doop van God ontvangen. Juist omdat de doop in de Naam van God is bediend, is de belofte van de vergeving van de zonden van kracht. De doop ontvangt niet zijn betekenis en kracht door de goedheid of heiligheid van degene die de doop bedient, maar door God alleen.

De conclusie ligt dan voor De Brès voor de hand: *de herdopers zoeken meer hun zaligheid in het water dan in het bloed van Christus*.

In de rooms-katholieke kerk zijn door Gods genade volgens De Brès nog enige zaken bewaard gebleven ten behoeve van Zijn uitverkorenen. Sommige van deze zaken zijn zó zuiver bewaard gebleven, dat daaraan niets veranderd is, zoals de Naam van Jezus Christus en van de Heilige Geest, de artikelen van het christelijke geloof, het gebed des Heeren, de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament, en ook de heilige doop. Deze zaken zijn niet verdwenen, hoewel er allerlei bijgelovigheden door mensen aan toegevoegd zijn. Daarom ontvangen de kleine kinderen van de gelovigen door de doop in de rooms-katholieke kerk dezelfde weldaden, omdat de doop een zegel is van Gods verbond.²⁷⁴ Dat is de reden dat de doop die ontvangen werd in de rooms-

katholieke kerk goed en geheel van waarde gebleven is voor het volk van God.

Deze situatie is te vergelijken met de toestand van het volk van Israël onder het Oude Testament ten tijde van verschillende koningen. Koning Jerobeam bijvoorbeeld, maakte twee gouden kalveren. Het volk verliet de dienst aan God en diende de afgoden. Onder koning Achaz offerde men kleine kinderen aan de Moloch. Hoe is het geweest ten tijde van de omwandeling van Christus Zelf? Toen waren er ook vele misstanden. Ondanks dit alles is er toch nog wat Goddelijks overgebleven, zoals de besnijdenis. De gelovigen van die tijden lieten ook niet na om de sacramenten en de offeranden te gebruiken. De wet was nog van kracht. Hieruit is te concluderen dat de doop ontvangen in de rooms-katholieke kerk, een wettige doop is, zelfs zo alsof hij door een apostel van Christus was toegediend. De kracht van de doop komt alleen van Jezus Christus, Die de doop ingesteld heeft en in Wiens Naam gedoopt wordt. De doop ontvangt zijn kracht niet van degene die hem bedient, maar van Jezus alleen. Hetgeen van God is, blijft van God, zoals hetgeen van de duivel is, van de duivel blijft.

Het is nodig om altijd te blijven letten op de ware oorsprong en op de eerste instelling. Daarom moet niemand zich laten herdopen die in zijn kinderjaren gedoopt is door goddeloze dienaren. De doop en de besnijdenis hebben hun kracht en macht van God Die ze ingesteld heeft. Maar we behoren ons leven door de kracht van het geloof te vernieuwen en niet onze doop.

De Brès heeft de doop van de rooms-katholieke kerk als een volwaardige sacramentsbediening erkend. Hij pleit niet voor herhaling van de doop bij hen die eertijds in deze kerk gedoopt werden, maar overgingen tot de Reformatie. Wel zegt De Brès dat allerlei rooms-katholieke toevoegingen niet gewenst zijn. Hij zal wel gedacht hebben aan het mixen van olie door het doopwater, het blazen van de priester op het kind om de onreine geest uit te drijven, het snuffje zout dat het kind in de mond krijgt, het spreken van effatha, waardoor het kind ontvankelijk wordt gemaakt voor Gods genade en de zalving van de dopeling voor en na de doop. De doop dient op een eenvoudige en zuivere wijze bediend te worden, zonder menselijke en onBijbelse toevoegingen. Het doopwater dient zuiver water te zijn, en de doop wordt bediend in de Naam van de Drie-enige God. Dat is voldoende.

De doop in de rooms-katholieke kerk is geschied in de Naam van de Drie-enige God. Dat is reeds voldoende om deze doop geldig te laten zijn en blijven. Hoewel er vele menselijke verzinsels bij gekomen zijn, schaden deze de persoon van de gedoopte niet, noch zijn doop, maar alleen de ouders die geloof hechten aan deze bijkomstigheden.

Volwassendoop

Als gelovigen overkwamen *uit het anaBaptisme*, en overgingen tot het Gereformeerd protestantisme, was de volwassendoop noodzakelijk. Vooral in het noorden van het land kwam de volwassendoop veel voor, omdat het Mennonisme daar veel aanhang had gevonden. Als men dan overkwam naar de Gereformeerde kerk, was volwassendoop noodzakelijk.

In dit licht bepaalde de synode van Dordrecht (1618-1619) dat stellen die wilden trouwen pas hun huwelijk tijdens een kerkdienst konden laten bevestigen, als beiden gedoopt waren.

Volwassenen werden pas gedoopt na dooponderricht. Doorgaans verwachtte de kerkenraad dat de dopeling in ieder geval het Onze Vader, de Apostolische Geloofsbelijdenis en de Tien Geboden uit het hoofd kende. Maar in principe omvatte het dooponderricht de hele geloofsleer.

De synodes zijn het erover eens geweest dat een volwassen gedoopte ook deel heeft te nemen aan de bediening van het heilig avondmaal. In de vierde doopvraag van het formulier om volwassenen te dopen, kunnen we dit expliciet lezen:

Ten vierde, of gij verder al de artikelen der Christelijke religie, gelijk die hier in de Christelijke Kerk uit het Woord Gods geleerd worden, toestemt; en van voornemen zijt, in dezelve leer tot het einde uws levens standvastelijk te volharden; en tevens verzaakt alle ketterijen en dwalingen, met deze leer strijdende; en belooft dat gij in de gemeenschap dezer Christelijke Kerk, niet alleen in het gehoor des Goddelijken Woords, maar ook in het gebruik van het Heilig Avondmaal, zult volharden?

Toen de synode van Dordrecht (1618-1619) dit formulier opstelde, waren de afgevaardigden kennelijk van mening dat de leer en het leven van de volwassen dopeling zodanig in overeenstemming waren, dat aan beide sacramenten, doop en avondmaal, deelgenomen kon worden. Indien de belijdenis en wandel niet voldoende in overeenstemming waren met de inhoud van de Bijbel, waardoor de persoon geen deel kon nemen aan het heilig avondmaal, dan kon deze ook niet gedoopt worden. De synode was ervan overtuigd dat criteria die golden voor deelname aan het avondmaal ook golden voor het bedienen van de doop aan een volwassene.

Het nut van de doop voor de gedoopte

We kunnen ons indenken dat een volwassene die gedoopt is, een bijzonder geestelijk nut en troost ervaart uit zijn gedoopt zijn. Hij heeft immers bewust het teken en zegel van Gods verbond ontvangen. Kinderen missen deze bewuste kennis van hun doop. Hebben de volwassenen daarom een voorsprong op de kinderen? Heeft de volwassendoop het primaat boven de kinderdoop? Wat is het nut van de doop voor de gedoopte?

Welke troost en nuttigheid kunnen de kleine kinderen ontvangen van hun doop? Hoewel zij de betekenis van de doop niet verstaan, heeft het toch zeker nut om de kleinen te dopen. De Brès vermeldt dat de kinderdoop hetzelfde nut heeft voor de kleine kinderen als de besnijdenis had voor de kinderen van de Israëlieten. Door de doop worden de kinderen met de volwassenen ingelijfd in het lichaam van Christus, Zijn gemeente. De doop heeft ten doel dat de kinderen verzorgd en onderwezen worden in de vreze des Heeren en opgevoed worden in alle christelijke godsdienstigheid.

Dit alles gebeurt met het oogmerk dat zij, wanneer zij volwassenen zijn, beter en geofender zouden zijn om God met meer ijver en vrijmoedigheid te dienen. Zij bedenken dan dat God hen van jongs af aan ontvangen, aangenomen en geheiligd heeft om Zijn kinderen en erfgenamen te zijn. Dit alles is alleen uit genade en goedheid van de Heere. Eer zij Hem voor hun Vader erkennen, heeft Hij hen reeds getekend als Zijn volk, terwijl Hij aan het lichaam het verbond der zaligheid bezegelde in de doop. Daarom worden de ouders aangespoord hun kinderen ten doop te brengen, om het zegel van zulke goedheid en genade te mogen ontvangen. Als ouders hun kinderen niet het teken van Gods verbond laten ontvangen, omdat zij de doop verachten, dan moeten deze ouders ervan verzekerd zijn dat God de doop nog steeds blijft eisen, en dat Hij zal straffen zolang ouders weigeren hun kinderen te laten dopen. La racine, 686-687, De wortel, 266vo-267vo.

Vervolgens worden de gelovige en godvruchtige ouders van het kind dat gedoopt is door de doop verzekerd dat de beloften van God, die Hij aangaande hun zaligheid gedaan heeft, vast en verzegeld zijn. Daarom benadrukt De Brès ten slotte dat de ouders door de doop vermaand worden ook zelf bij God hun toevlucht te nemen.^{z5o} Wanneer volwassenen gedoopt zijn en daarmee de christelijke gemeente zijn ingelijfd, zijn zij als lidmaten van de gemeente aangenomen. Dan zijn zij ook schuldig deel te nemen aan het heilig avondmaal. Bij hun doop beloven zij dit te zullen doen.^{18 :É?} Omdat de sacramenten door God gegeven zijn tot versterking van het geloof, kan dit geloof in het gebruiken van de sacramenten slechts versterkt worden in samenhang met de beloften van God. Op deze manier sprak Guido de Brès overigens in artikel 33 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis, als hij zegt dat de beloften worden verzegeld in de sacramenten. In de theologische gedachtegang van De Brès gaan de beloften vóór de sacramenten. De beloften gaan voorop, de sacramenten volgen. Deze volgorde moeten we goed in ogenschouw blijven nemen, want de sacramenten verzegelen de beloften. Alleen op deze manier hebben de sacramenten een functie in het geloofsleven.

Hoe functioneren de sacramenten dan precies, en de doop dan wel in het bijzonder? Door middel van de doop wordt zichtbaar bevestigd en verduidelijkt wat God reeds in Zijn Woord bekend heeft gemaakt. Dat is het Evangelie. Dat is de boodschap van het heil, te weten de belofte van Gods verbond, dat Hij gesloten heeft met alle ware gelovigen en hun nageslacht. Het is de boodschap dat Gods uitverkorenen door het bloed van Christus gereinigd worden van hun zonden enz.

Tot zover Korteweg over *De Bres* zijn visie.